

**ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
กองบัญชาการกองทัพไทย**

**ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ประเทศไทย (พ.ศ.2566 – 2570)
(Thailand Strategic Outlook 2023 – 2027)**

โดย

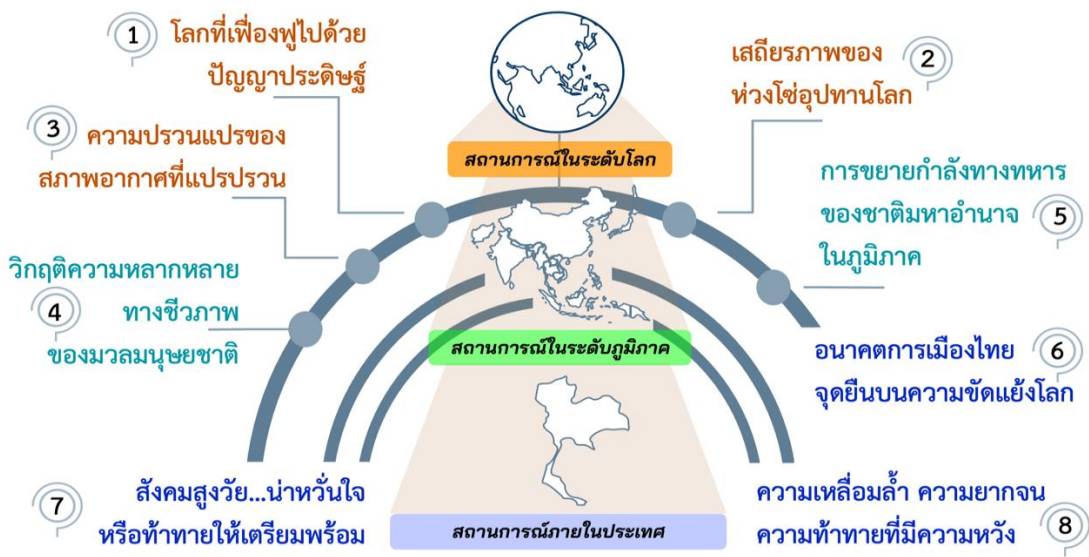
**นักศึกษาล้ำสุดรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 16
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566**

บทสรุปผู้บริหาร

ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้สู่การนำไปปฏิบัติจริง นักวิเคราะห์และนักวางแผนยุทธศาสตร์ได้นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการฉายภาพอนาคตของปรากฏการณ์ที่สนใจผ่าน “กระบวนการ Strategic Outlook” โดยเริ่มจากการตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) เพื่อวิเคราะห์ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทย (พ.ศ.2566 – 2570) ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งทางตรงและทางอ้อมของประเทศไทย ตามคำแนะนำจากวิทยากรและคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 16 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ให้ความใส่ใจถึงการฝึกทักษะของการคาดการณ์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Forecasting) เพื่อความร่วมมือของนักศึกษา จำนวน 56 ท่าน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ที่มีองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์การทำงานในสาขาที่แตกต่างกันมาสู่การระดมสมอง (Brain Storming) อย่างรอบด้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 มิติ ตามกรอบ STEEP-M ได้แก่ มิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมืองและมิติการทหาร ภายใต้การให้คำแนะนำของคณาจารย์และนักวิจัยของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ซึ่งนำโดยพลตรี ทักษิณ สิริสิงห์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ฯ ตลอดช่วงต้นของการอบรมในห้วงเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน พ.ศ. 2566 ที่ผู้เข้าร่วมอบรมได้รับการคัดเลือกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน โดยสามารถรวบรวมประเด็นสำคัญได้ทั้งหมด 8 ประเด็น ดังนี้

แผนภาพแสดงประเด็นสำคัญ 8 ประเด็นที่ประมวลผลโดย นยศ. รุ่นที่ 16

จากประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ทั้ง 8 ประเด็น เป็นการประมวลผลโดยใช้กระบวนการสร้างชุดข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับอนาคตทางเลือกในการเตรียมพร้อมรับมือกับความไม่แน่นอนและปัจจัยเสี่ยงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการของนักศึกษาหลักสูตร นยศ. รุ่นที่ 16 และใช้เครื่องมือเพื่อหาแรงขับเคลื่อน (Driving Force) ของการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อ

ประเด็นที่เราสนใจตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สู่แนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศไทยในปี พ.ศ.2570 ผ่านการกวาดสัญญาณแนวนอน (Horizontal Scanning) ของสถานการณ์ทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ ระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และภายในประเทศ (Internal Level) ทำให้สามารถกำหนดประเด็นสำคัญ/ประเด็นรอง (Key Issues/Sub Key Issues) แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theory) ตัวบ่งชี้ (Indicator) ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future) ที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

สถานการณ์ในระดับโลก ที่ผ่านการกวาดสัญญาณสำรวจสถานะแวดล้อมและวิเคราะห์ภาพแนวนอนในอนาคต 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) **โลกที่เฟื่องฟูไปด้วยปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI)** เป็นมิติเทคโนโลยีที่สร้างความสามารถให้แก่เครื่องจักรและคอมพิวเตอร์ด้วยอัลกอริทึมและกลุ่มเครื่องมือทางสถิติเพื่อสร้างซอฟต์แวร์ทรงปัญญาที่สามารถเลียนแบบความสามารถของมนุษย์ที่ซับซ้อนได้ ในบางกรณีอาจไปถึงขั้นเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จนทำให้ผู้สร้างนวัตกรรมมีการจดสิทธิบัตรด้าน AI มากขึ้นโดยมาจากจีนและสหรัฐเป็นลำดับต้น ในขณะที่ภาครัฐของหลายประเทศนำมาใช้ในการบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ดีขึ้น จึงจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องวางแผนสำหรับการขับเคลื่อนเทคโนโลยี AI และส่วนเรื่องรู้ของเครื่อง (Machine Learning) ให้เรียนรู้จากชุดข้อมูลโดยมีจริยธรรมการใช้อย่างเหมาะสม รับผิดชอบต่อความเสี่ยงใหม่จากอาชญากรรมบนโลกไซเบอร์และพลเมืองมีทักษะเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงจนมีขีดความสามารถแข่งขันกับนานาอารยประเทศได้ (2) **เสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain)** จากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้การค้าระหว่างประเทศเติบโตกว่า 40 ปีที่ผ่านมา ทำให้มีการขยายห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chains) ข้ามประเทศทั่วโลกเชื่อมโยงกันเพื่อสรรหาทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตจำนวนมากที่มีต้นทุนต่ำกว่า โดยเฉพาะการเติบโตของเศรษฐกิจจีนหลังการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) เมื่อปี พ.ศ. 2544 และกลายเป็นแหล่งผลิตใหญ่ของโลกทำให้หลายประเทศคู่ค้าขาดดุลทางการค้ามากขึ้นต่อเนื่อง ด้วยหลายเหตุการณ์จากความตึงเครียดทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ได้ยกระดับความขัดแย้งสู่สงครามทางการค้า (Trade War) ไปเป็นสงครามเทคโนโลยีดิจิทัล (Tech War) ที่เป็นฐานสำคัญในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยเฉพาะอุปกรณ์สื่อสารจากจีนถูกมองว่าเป็นความเสี่ยงต่อความมั่นคงที่อาจใช้ในการจารกรรมข้อมูลของประเทศซึ่งผลิตหรือให้บริการ ไปสู่แนวคิดการแบ่งขั้วโลกาภิวัตน์ (from globalization to polarization หรือ De-globalization) ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกทำให้ห่วงโซ่อุปทานระดับโลกเกิดความชะงักงันและมีผลต่อต้นทุนการผลิตให้ยกระดับสูงขึ้นส่งผลกระทบต่อเงินเฟ้อในหลายประเทศ ผนวกกับปัญหาหนี้สาธารณะและเงินเฟ้อโลกหลังวิกฤตโรคระบาดใหญ่และสงครามในยูเครนส่งผลกระทบต่อวิกฤติพลังงานและอาหารโลก (Global Energy and Food Crisis) ที่มีแนวโน้มยืดเยื้อและยังไม่คลี่คลาย (3) **ความแปรปรวนของสภาพอากาศที่แปรปรวน (Climate Variability and Change)** นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 เป็นต้นมา โลกเปลี่ยนจากยุคเกษตรกรรมไปสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ใช้เทคโนโลยีในกระบวนการผลิตและการขนส่งที่เน้นการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) ด้วยต้นทุนทางพลังงานที่ถูกที่สุด โดยเฉพาะการเผาเชื้อเพลิงฟอสซิลเพื่อเป็นพลังงาน ส่งผลต่อการปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกสู่ชั้นบรรยากาศของโลกที่มีลักษณะเหมือนผ้าห่มคลุมโลกไว้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ความร้อนจากดวงอาทิตย์จึงไม่ระบายออกและอุณหภูมิโลกสูงขึ้นเป็นปัญหาโลกร้อน (Global Warming) มาต่อเนื่อง ในขณะที่กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์บนโลกมีส่วนในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซเรือนกระจกอื่นๆ ออกสู่บรรยากาศโลกในช่วง 150 กว่าปีที่ผ่านมา

ทำให้อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นเกิดความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบในหลายมิติจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ผลจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศถูกคาดการณ์ว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นหลายเท่าจากแต่ก่อน ด้วยความตระหนักต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น นานาอารยประเทศรวมทั้งประเทศไทยต้องดำเนินตามนโยบายความร่วมมือภายใต้ความตกลงปารีส (Paris Agreement) ภายใต้กรอบอนุสัญญา UNFCCC มีเป้าหมายที่ทุกประเทศจะช่วยกันลดก๊าซเรือนกระจก เพื่อให้ให้อุณหภูมิของโลกไม่เพิ่มขึ้นเกิน 1.5-2.0 องศาเซลเซียส มีมาตรการสอดคล้องกับแนวทางความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ในระยะปานกลางและ ต้องปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero) ในระยะยาวร่วมกัน

สถานการณ์ในระดับภูมิภาค ผ่านการกวาดสัญญาณสำรวจสถานะแวดล้อมและวิเคราะห์ภาพแนวโน้มในอนาคต 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ (4) **วิกฤติความหลากหลายทางชีวภาพของมวลมนุษยชาติ (Human Impact on Biodiversity Crisis)** ทั่วโลกกำลังได้รับผลกระทบหลากหลายรูปแบบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิโลกเปลี่ยนแปลงไปจนส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่ผิดธรรมชาติส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป ขีดจำกัดของมนุษย์ มนุษย์กำลังทำลายแหล่งทรัพยากรธรรมชาติจนหมดสิ้นและทิ้งร่องรอยของมลภาวะไว้มากมาย มลพิษทุกชนิดที่ก่อให้เกิดการฟื้นฟูระบบนิเวศที่แย่งและสร้างความเสียหายให้กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ นอกจากนี้ ยังเกิดจากการสูญเสียและความเสื่อมโทรมของแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต และปัจจัยที่สำคัญยิ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เอื้อให้สาเหตุดังกล่าวข้างต้นเกิดขึ้นพร้อมกับความรุนแรงและความถี่ที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบยาวต่อการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศที่เชื่อมโยงในระบบห่วงโซ่อาหาร ประเด็นการพัฒนาในปัจจุบันจึงเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) ที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อ 3 ด้านหลัก คือ สิ่งแวดล้อม สังคม การกำกับดูแล (Environment, Social, และ Governance : ESG) และร่วมกันกำหนดกรอบกติกาสิ่งแวดล้อมผ่านมาตรการกีดกันการค้า การต่อต้านต่อต้านการทำประมงผิดกฎหมาย การสร้างมลพิษในแหล่งน้ำ เป็นต้น (5) **การขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาค (The Military Expansion of Superpowers in ASEAN)** สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนในสงครามเย็นยุคใหม่ (New Cold War) ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้มหาอำนาจทั้ง 2 ประเทศแข่งขันกันในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีแนวโน้มที่จีนกำลังจะแซงหน้าสหรัฐภายในปี 2573 รวมทั้งการขยายอิทธิพลกับกลุ่มประเทศพันธมิตรผ่านการดำเนินนโยบายการปิดล้อม (Containment Policy) ทำให้เกิดความตึงเครียดทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ผ่านการขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งเป็นพื้นที่การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของชาติมหาอำนาจ โดยมีการเข้ามาสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางทหารในประเทศพันธมิตรฝ่ายตน ทำให้ภาพของการขยายฐานทัพและกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจ ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของงบประมาณกลาโหมเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีทางทหาร ปรับขนาดกองทัพยุทธโธปกรณ์ ฐานทัพเพื่อเตรียมกำลังและการส่งกำลังบำรุง ทำการเชื่อมรบทางยุทธศาสตร์ร่วมกับพันธมิตรทางทหาร การแทรกแซงทางข่าวกรอง สงครามไซเบอร์ และการแย่งชิงห้วงอวกาศ เพื่อขยายอิทธิพล และช่วงชิงบทบาทในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ (Multipolar) สหรัฐฯ และจีนต้องพยายามรักษาพันธมิตรดั้งเดิม ควบคู่กับการแสวงหาและช่วงชิงพันธมิตรเพิ่ม ทำให้ประเทศต่างๆ

ทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง ดำเนินนโยบายรักษาดุลความสัมพันธ์อันดีกับทั้งสองฝ่าย (Balance of Powers) เพื่อดำรงผลประโยชน์แห่งชาติและเพิ่มพูนผลประโยชน์ร่วมกัน

สถานการณ์ภายในประเทศ ผ่านการกวาดสัญญาณสำรวจสถานะแวดล้อมและวิเคราะห์ ภาพแนวโน้มในอนาคต 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (6) **อนาคตการเมืองไทย : จุดยืนบนความขัดแย้งโลก (Future of Thai Politics : Global Conflicts Stance)** ฉากทัศน์การเมืองไทยในภูมิภาคมองว่าหากการเมืองไทยมีเสถียรภาพ มีรัฐบาลที่เข้มแข็ง มีศักยภาพ สามารถบริหารประเทศให้เติบโตอย่างก้าวกระโดด เป็นไปตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประชาชนอยู่ดีกินดี อันจะส่งผลให้ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในอาเซียน ในทางตรงข้ามหากรัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศได้อย่างมีเสถียรภาพ ความขัดแย้งภายในประเทศยังคงมีอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลมุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศมากกว่าการพัฒนาและต่อยอดการแข่งขันระหว่างประเทศในอาเซียน อาจส่งผลให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่เท่าทันประเทศอื่นในอาเซียน จากการศึกษาประเทศไทยเป็นพันธมิตรทั้งสหรัฐฯ และจีน และมีผลประโยชน์ร่วมกันในมิติต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร ประกอบกับในสายตาของสหรัฐฯ และจีน มองว่าไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อภูมิภาคอาเซียน และตั้งอยู่ตรงกลางของภูมิรัฐศาสตร์ของสองขั้วมหาอำนาจโลก ดังนั้นการดำเนินนโยบายทางการทูตแบบสมดุล ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยการใช้อำนาจอ่อน (Soft Power) และการสนับสนุนการเสริมสร้างความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาคมอาเซียน หรือ "อาเซียนพูดเป็นเสียงเดียว" (ASEAN Centrality) อาศัยการรวมขั้วอำนาจของประเทศขนาดเล็กเข้าด้วยกันหรือการร่วมมือกันของประเทศขนาดเล็กเพื่อความมั่นคงตลอดจน เศรษฐกิจและการเมือง โดยมุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ร่วมกันจะเป็นการช่วยสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองกับสองขั้วมหาอำนาจได้ดียิ่งขึ้น (7) **สังคมสูงวัย : นำหวั่นใจหรือท้าทายให้เตรียมพร้อม (Aging Society : Intimidating or Challenging to Learn)** โดยที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างเต็มตัว ภาครัฐต้องใช้งบประมาณในการช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อการบริการทางการแพทย์ และการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ในขณะที่รัฐบาลสามารถจัดเก็บภาษีได้ลดลงเนื่องจากมีวัยผู้สูงอายุซึ่งไม่มีรายได้มีส่วนที่มากขึ้นซึ่งเป็น และมีการปรับเปลี่ยนการเข้าถึงระบบสาธารณสุขที่มีคุณภาพด้วยงบประมาณระยะยาวลดลง เช่น การให้บริการทางการแพทย์ผ่านการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) ซึ่งนโยบายสาธารณสุขภาครัฐต้องมุ่งให้ความสำคัญสวัสดิการและการส่งเสริมสุขภาพแทนเพื่อลดภาระการรักษาสุขภาพ มีผลต่อการคิดค้น พัฒนาด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการแพทย์ ให้สอดคล้องกับความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในอนาคตที่ต้องการบทบาทการแก้ไขปัญหาการหลุดออกจากสังคมของผู้สูงวัย (Disengagement) ไปสู่การเตรียมทักษะใหม่ที่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ให้เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Aging) เพื่อลดการพึ่งพิงให้เกิดการช่วยเหลือให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้ รวมทั้งการวางแผนการออมก่อนเกษียณและการจ้างงานผู้สูงวัยที่ยังทำงานได้ ในขณะที่การให้บริการทางการแพทย์จะเพิ่มความสนใจไปที่เวชศาสตร์ชะลอวัย เป็นที่นิยมมากขึ้น รวมทั้งมีนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร อาหารเสริม และเครื่องดื่มนวัตกรรม และเหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุมากขึ้น และ (8) **ความเหลื่อมล้ำและความยากจน : ความท้าทายที่มีความหวัง (Inequality and Poverty : Hopeful Challenges)** ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาความยากจนในภาพรวม และมีแนวโน้ม สัดส่วนและ

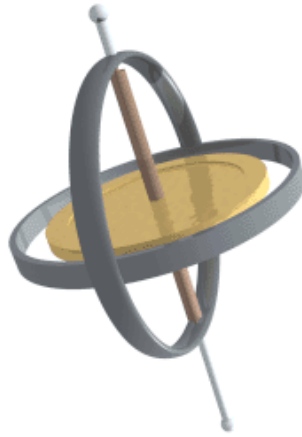

จำนวนคนจนในไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่จากความเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจจากโรคระบาดใหญ่ ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยที่มากขึ้น ทั้งเกิดจากระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เป็นปัจจัยสำคัญ การแข่งขันในภาคเอกชนรายย่อยถูกลดอำนาจทางการต่อรองไปสู่โอกาสของรายใหญ่ครองส่วนแบ่งในตลาดมากขึ้น การทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นโดยง่ายโดยเฉพาะกับกลุ่มที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำยังคงมีอีกหลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ ความเหลื่อมล้ำทางผิวสี ความเหลื่อมล้ำทางเพศสภาพ ความเหลื่อมล้ำเพราะถิ่นที่อยู่อาศัย ความเหลื่อมล้ำด้านอายุ สังคม โอกาส และรวมถึงความเหลื่อมล้ำในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (การดูถูกหรือรังเกียจคนจน) ปัญหาทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจตามมา และถ้าหากปัจจัยดังกล่าวยังมีมากเท่าไรความเหลื่อมล้ำยิ่งมีความทวีคูณมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามพบว่าประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการเข้าถึงระบบสาธารณสุขที่เป็นปัญหาสั่งสมมานาน ในขณะที่มีความเหลื่อมล้ำด้านกฎหมายและระบบยุติธรรมในลักษณะสองมาตรฐานและเลือกปฏิบัติมากขึ้น ซึ่งภาคประชาชนในความคาดหวังจากการเลือกตั้งรัฐบาลใหม่ให้มั่นนโยบายที่สร้างความเป็นธรรมและการเข้าถึงระบบรัฐสวัสดิการที่ดีขึ้นเสมอ

ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทย พ.ศ.2570 ที่ผ่านการวิเคราะห์จากประเด็นสำคัญ 8 ประเด็น จึงเปรียบได้กับ “ลูกข่างหมุนคว้าง” ที่อาศัยแรงเหวี่ยงของใจโรสโคป (Gyroscope) ที่ตั้งกลับจะช่วยปรับสมดุลสู่ทิศทางใหม่ด้วยการอาศัยโมเมนตัมเชิงมุมที่อาศัยหลักการของแรงเฉื่อยเพื่อรักษาระดับและทิศทางของแกนหมุน ภาพของประเทศไทยจากเดิมที่พัฒนาเติบโตเหมือนแรงเหวี่ยงจากเชือกทำให้เกิดการหมุนเหวี่ยงของลูกข่าง (Spinning Top) ตั้งเดิมที่มีขนาดกว้างและมีจุดหมุนเล็กตรงปลายด้วยแกนเดียวถ้าพันเชือกไม่ดีจะหมุนไม่ได้นานและพอไม่หมุนจะล้ม ในขณะที่มีความเปลี่ยนแปลงพลิกผันและความขัดแย้งเชิงภูมิรัฐศาสตร์จากมหาอำนาจ 2 ขั้ว เปรียบเสมือนการปรับประเทศไทยไปสู่การเป็นลูกข่างใจโรสโคป (Gyroscope Spinning Top) ที่ปรับการหมุนที่ล้มยากเพื่อการทรงตัวที่ทำหายแรงโน้มถ่วงโลกทำให้เกิดแกนหมุนช่วยให้แกนหมุนคงที่ไม่ล้มลง (END) จากการอาศัยแรงเฉื่อยของล้อหมุน 2 แกนแบบใจโรสโคป ให้เกิด “การคงและการแกว่งที่สมดุล” (WAY) รับมือกับความผันผวนและพลิกผันของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พร้อมกับอาศัยแรงเฉื่อยของล้อหมุนช่วยรักษาระดับทิศทาง (MEAN) ของสิ่งที่ไม่หมุนอยู่ไม่ล้มง่าย ๆ ซึ่งดูเหมือนกับทำหายกับแรงโน้มถ่วงของโลก ซึ่งเราจะเห็นอุปกรณีนี้นำไปสู่การประยุกต์ใช้ตั้งแต่เข็มทิศ การบังคับทิศทางโดยอัตโนมัติของจรวดนำวิถี จนถึงยานอวกาศ อย่างไรก็ตามจากการกวาดสัญญาณแนวโน้ม (Horizontal Scanning) สู่การวิเคราะห์ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities) และผลกระทบเชิงลบ (Threats) พบว่าประเทศไทยในช่วงปี 2566 – 2570 นี้ คงยังไม่ต่างจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก ที่ยังคงได้รับผลกระทบเชิงลบของวิกฤติโรคระบาดใหญ่ วิกฤติจากเศรษฐกิจและสงคราม วิกฤตสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังคงนำมาซึ่งโอกาสในหลายๆ ด้าน ที่จะทำให้ประเทศไทย สามารถอาศัยแรงเฉื่อยและการรักษาสมดุลของแรงเหวี่ยงด้วย “การวิเคราะห์จุดศูนย์ดุล (COG Analysis)” ใหม่ขึ้นได้ โดยการน้อมนำแนวพระราชดำริ หลักการทรงงาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้า

เจ้าอยู่หัว “การสืบสาน รักษาและต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป” การพัฒนาที่ยั่งยืน การบูรณาการเพื่อส่งเสริมความร่วมมือของทุกภาคส่วน การบริหารจัดการความเสี่ยงการสร้างความสามารถในการกลับคืนสู่สภาพเดิม หรือ “อาศัยแรงเหวี่ยงที่ติงกลับ จะช่วยปรับสมดุลสู่ทิศทางใหม่” ตลอดจนขยายผลความมั่นคงแบบองค์รวม จะทำให้ประเทศไทยยืนได้ในเวทีโลกที่กำลังแกว่งไกว

กิตติกรรมประกาศ

เอกสาร “ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ประเทศไทย (พ.ศ.2566–2570) (Thailand Strategic Outlook 2023–2027)” ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ นักศึกษายุทธศาสตร์รุ่นที่ 16 ขอขอบพระคุณ พลตรี ทักษิณ สิริสิงห์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ พันเอก บัณฑูร บำเรอราช รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ นาวาอากาศเอก ไชยา ออกแดง รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ นาวาอากาศเอกหญิง จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ นาวาเอก รัฐนิษฐ์ เมธีวัชรพัฒน์ ตลอดจน คณาจารย์อาจารย์ที่ปรึกษาประจำทุกกลุ่มมิติตาม STEEP-M และทีมงานของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ทุกท่าน และช่วยกันบริหารหลักสูตรจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

นอกจากนี้ขอขอบพระคุณท่านผู้บริหารของแต่ละหน่วยงาน ที่ได้อนุมัติและส่งเสริมให้นักศึกษา เข้าร่วมอบรมในหลักสูตรนี้ รวมทั้งเจ้าของแหล่งข้อมูลทุกท่านที่ช่วยสนับสนุนให้งานศึกษาครั้งนี้สำเร็จได้

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษายุทธศาสตร์รุ่นที่ 16 ทุกท่านที่คอยช่วยเหลือกัน ประคอง และเป็นกำลังใจให้กันจนจบหลักสูตร และขอขอบพระคุณผู้ที่เป็นเจ้าของแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ของงานวิจัย วารสาร บทความที่นำมาอ้างอิงของการทำการศึกษาในครั้งนี้ ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

นักศึกษาหลักสูตรนัทยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 16
5 เมษายน 2566

คำนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในมิติต่างๆ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่สั่นคลอน การแบ่งตัวของประเทศมหาอำนาจในซีกโลกตะวันออกและตะวันตก การก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างฉับพลัน (Disruptive Technology) ความขัดแย้ง ความแตกแยกทางความคิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม การถูกกดขี่ข่มเหงจากการรุกรานดินแดน ถือเป็นปัจจัยสถานะแวดล้อมภายนอกที่สำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและความรู้สึกนึกคิด ความเปราะบาง ความวิตกกังวล และสร้างความคลุมเครือแก่คนทั่วโลกหรือที่เรียกว่า “BANI World” ซึ่งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นสิ่งที่โลกยุคใหม่กำลังเผชิญ ทุกภาคส่วนจะต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์และความเป็นพลวัต ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องคาดการณ์แนวโน้มภาพในอนาคตของประเทศไทยทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ เพื่อวางกลยุทธ์ของประเทศไทยทั้งในเชิงรับและเชิงรุก ผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) อย่างมีระบบและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ จึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ประเทศไทย พ.ศ.2566-2570 (Thailand Strategic Outlook 2023-2027) โดยการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งในระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับประเทศ (Internal Level) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้คาดการณ์ผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยใน พ.ศ.2566-2570 และใช้เป็นเครื่องมือและมาตรการในการป้องกัน เพื่อเตรียมตัวรับมือกับสถานการณ์หรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อประเทศไทยได้อย่างทันท่วงที

นักศึกษาหลักสูตรนักรัฐศาสตร์ รุ่นที่ 16

5 เมษายน 2566

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
คำนำ	ช
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 วิธีการศึกษา	3
1.5 ข้อยกเว้นของการศึกษา	3
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ	4
บทที่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษา (Methodology)	7
บทที่ 3 ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทย พ.ศ.2566-2570	15
ด้วยกระบวนการ Strategic Outlook	
3.1 ประเด็นที่ 1 โลกเฟื่องฟูไปด้วยปัญญาประดิษฐ์	16
(The Flourish World by Artificial Intelligence)	
3.2 ประเด็นที่ 2 เสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทานโลก	24
(Global Supply Chain)	
3.3 ประเด็นที่ 3 ความแปรปรวนจากสภาพอากาศที่แปรปรวน	32
(Climatic Variability and Change)	
3.4 ประเด็นที่ 4 วิกฤติความหลากหลายทางชีวภาพของมวลมนุษยชาติ	35
(Human Impact on Biodiversity Crisis)	
3.5 ประเด็นที่ 5 การขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาค	38
(The Military Expansion of Superpowers in ASEAN)	

สารบัญ (ต่อ)

3.6 ประเด็นที่ 6 อนาคตการเมืองไทย : จุดยืนบนความขัดแย้งโลก.....	46
(จุดยืนบนความขัดแย้งของมหาอำนาจ สหรัฐ vs จีน)	
3.7 ประเด็นที่ 7 สังคมสูงวัย..นำห่วงใยหรือทำให้เตรียมพร้อม	55
3.8 ประเด็นที่ 8 ความเหลื่อมล้ำ ความยากจน ความท้าทายที่มีหวัง.....	59
บทที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์.....	65
ข้อเสนอแนะ.....	70
บรรณานุกรม.....	83
ภาคผนวก.....	89
ภาคผนวก ก ภาพประกอบการแสดงผล Outlook ของนักศึกษา หลักสูตรนักรัฐศาสตร์ รุ่นที่ 16 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566	89
ภาคผนวก ข รายชื่อนักศึกษาหลักสูตร นักรัฐศาสตร์ รุ่นที่ 16 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ	91

สารบัญตาราง

ตารางที่ 2-1 การกำหนดประเด็นสำคัญ (Key Issues)	9
ในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์	

สารบัญแนภาพ

แผนภาพที่ 2-1 กระบวนการในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ 7	7
ขั้นตอนในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์	
แผนภาพที่ 2-2 แนวคิดการกำหนดประเด็นหลัก (Key Issues) 8	8
แผนภาพที่ 3-1 ความสัมพันธ์ระหว่าง 8 ประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ 16	16
ที่มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศไทย พ.ศ.2566-2570	
แผนภาพที่ 3-2 The Chinese vision for being a world leader in AI 17	17
แผนภาพที่ 3-3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers) 22	22
แผนภาพที่ 3-4 ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย 36	36
แผนภาพที่ 3-5 ยุทธศาสตร์ BRI..... 41	41
แผนภาพที่ 3-6 Chinese and U.S.Forces and Areas of Influence in 2025 42	42
แผนภาพที่ 3-7 Military and Security Developments Involving 43	43
the People’s Republic of China 2010	
แผนภาพที่ 3-8 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของไทย..... 59	59
แผนภาพที่ 4-1 ประเด็นสำคัญ 8 ประเด็นที่ประมวผลโดย นายศ.รุ่นที่ 16 65	65

บทที่ 1

บทนำ

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการพัฒนาประเทศแบบก้าวกระโดด ล้วนส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การเมือง สิ่งแวดล้อม รวมถึงการทหาร ทั้งในระดับโลก ภูมิภาค และภายในประเทศ อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว สังคมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล สงครามทางภูมิรัฐศาสตร์ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ความมุ่งมั่นในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อุปสรรคจากการค้าและการลงทุน วิกฤติเศรษฐกิจของโลก การเติบโตของสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว เปลี่ยนจากโลกในอนาคตที่เกิดการผันผวน ความไม่แน่นอน ความยุ่งเหยิง ความซับซ้อน และความคลุมเครือ (VUCA world) เข้าสู่โลกในยุคของความเปราะบาง ความวิตกกังวล ความไม่เป็นเส้นตรง ความกำกวม (BANI world) เนื่องจากสิ่งที่เคยผันผวนมาก ๆ หหมดความน่าเชื่อถือ ก็จะเพิ่มระดับเป็นความวิตกกังวล ระบบต่าง ๆ ไม่ได้ซับซ้อนอีกต่อไป แต่กลายเป็นความไม่เป็นเส้นตรง สิ่งที่เคยคลุมเครือ กลายเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถเข้าใจได้ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่โลกยุคใหม่กำลังเผชิญ ทุกภาคส่วนต้องมีความสามารถในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง ให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์และความเป็นพลวัต ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับความเสี่ยงต่าง ๆ เหล่านี้ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างทันท่วงที

การศึกษานโยบายทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทยด้วยกระบวนการ Strategic Outlook ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ตามกรอบ STEEP-M ทั้งในมิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมือง และมิติทหาร เข้ามาบูรณาการและสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้ได้ประเด็นสำคัญหลัก/รอง (Key Issues/Sub Key Issues) และสถานการณ์บ่งชี้/ข้อมูลสนับสนุนการนำเสนอที่ได้จากสมาชิกในการถกแถลงในแต่ละมิติในระดับโลก (Global Issues) ระดับภูมิภาค (Regional Issues) และระดับประเทศ (Internal Issues) ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย อันจะนำไปสู่การได้มาซึ่งมาตรการในการป้องกันความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อส่งผลให้ประเทศมีเสถียรภาพความมั่นคง สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ทันต่อสถานการณ์

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ นำโดย พลตรีทักษิณ สิริสิงห ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ คณาจารย์ นักวิจัยของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ร่วมกับนักศึกษา หลักสูตร “นักยุทธศาสตร์” รุ่นที่ 16 ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนจากกระทรวงกลาโหม กระทรวงการคลัง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักข่าวกรองแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย การประปานครหลวง ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านทุจริต สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ บริษัท แอปโซลูท เฮลท์อินโนเวชัน จำกัด บริษัท ฟินิกซ์ซอฟต์แวร์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด บริษัท เอเซีย อินเทลลิเจนท์ อินฟอร์เมชั่น เทคโนโลยี จำกัด บริษัท กรีนฟู้ดส์ฟาร์ม จำกัด บริษัท บางจากคอร์ปอเรชั่น จำกัด บริษัท ซี ยู อี แอล จำกัด จึงได้เห็นความสำคัญของการศึกษาภาพอนาคตยุทธศาสตร์ประเทศไทย จึงได้ดำเนินการศึกษา เรื่อง ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ประเทศไทย พ.ศ.2566 – 2570 (Thailand Strategic Outlook 2023 – 2027) โดยใช้กระบวนการ Strategic Outlook

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อตรวจสอบสถานะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งในระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับประเทศ (Internal Level) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้คาดการณ์ผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยใน พ.ศ.2566-2570 ตามกรอบ STEEP-M ใน 6 มิติ ได้แก่ มิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมือง และมิติทหาร

1.2.2 เพื่อจัดทำภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ประเทศไทย พ.ศ.2566 – 2570 (Thailand Strategic Outlook 2023 – 2027) ที่ประกอบด้วยการกำหนดประเด็นสำคัญ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตัวบ่งชี้ ภาพเหตุการณ์ในอนาคต และผลกระทบต่อทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อความมั่นคงของประเทศไทย

1.2.3 เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการจัดทำเอกสารยุทธศาสตร์การเสริมสร้างดุลยภาพของประเทศไทย ท่ามกลางการแข่งขันทางภูมิยุทธศาสตร์ใหม่ พ.ศ.2566 – 2575 (New Geo-Strategic Competition 2023 – 2032)

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการ Strategic Outlook โดยตรวจสอบสถานะแวดล้อมทั้งในระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับประเทศ (Internal Level) โดยได้ข้อมูลมาจากการฟังคำบรรยาย การตรวจสอบสถานะแวดล้อมจากผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ตามกรอบ STEEP-M ใน 6 มิติ ได้แก่ มิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมือง และมิติทหาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการคาดการณ์ผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยใน พ.ศ.2566 – 2570

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

1) ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการระดมสมอง (Brain Storming) และสนทนากลุ่ม (Focus group) ของนักยุทธศาสตร์รุ่นที่ 16 กลุ่มมิติตามกรอบ STEEP-M ซึ่งประกอบด้วย มิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมือง และมิติทหาร จำนวน 56 ท่าน เพื่อรวบรวมแนวคิดและข้อคิดเห็นที่หลากหลายนำมาประเมินและวิเคราะห์ข้อมูล

2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการฟังบรรยายจากผู้เชี่ยวชาญในมิติต่าง ๆ จำนวน 6 ท่าน

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษานี้ ดำเนินการตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน 2566

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 การรวบรวมข้อมูล

1) เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมองภาพอนาคต และการคาดการณ์เชิงยุทธศาสตร์ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์ จากเอกสารวิชาการ บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้

2) เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสนทนากลุ่มและการระดมสมองจากนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 16 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และจากการฟังบรรยายจากผู้เชี่ยวชาญตามกรอบ STEEP-M ซึ่งประกอบด้วย มิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมือง และมิติทหาร

1.4.2 การจัดระเบียบข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิดังกล่าวข้างต้นแล้ว จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้รับมาจัดระเบียบและตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

1.4.3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

1) กำหนดกรอบแนวคิดยุทธศาสตร์ (Concept framework) โดยใช้พลังอำนาจแห่งชาติ (Nation Power) ทั้ง 6 มิติ ตามกรอบ STEEP-M ประกอบด้วย มิติสังคม (S : Society) มิติเทคโนโลยี (T : Technological) มิติเศรษฐกิจ (E : Economic) มิติสิ่งแวดล้อม (E : Environmental) มิติการเมือง (P : Political) และมิติทหาร (M : Military) เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

2) การตรวจสอบสถานะแวดล้อม (Environment scanning) เพื่อหาแนวโน้ม (Trend) โดยใช้กรอบ STEEP-M มาจัดทำภาพอนาคตยุทธศาสตร์ประเทศไทย พ.ศ.2566 – 2570 (Thailand Strategic Outlook 2023 – 2027) เพื่อให้ทราบประเด็นสำคัญหลัก/รอง (Key Issues/Sub Key Issues) และสถานการณ์ปัจจัย/ข้อมูลสนับสนุน ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและลบต่อความมั่นคงของประเทศไทย

1.4.4 การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลในรูปแบบการแถลงผลงานทางวิชาการ ต่อผู้บังคับบัญชาของสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และผู้บริหารจากส่วนราชการ/หน่วยงานต้นสังกัดของนักศึกษา หลักสูตร “นักยุทธศาสตร์” รุ่นที่ 16 ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

1.5 ข้อจำกัดของการศึกษา

การจัดทำภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ประเทศไทย พ.ศ.2566 – 2570 (Thailand Strategic Outlook 2023 – 2027) โดยใช้กระบวนการ Strategic Outlook ฉบับนี้ เป็นการสังเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มและระดมความคิดเห็นจากนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 16 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และการรวบรวมเอกสารวิชาการ บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้ ในช่วงเวลา 2 เดือน (มีนาคม - เมษายน 2566)

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 ได้ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ประเทศไทย พ.ศ.2566 – 2570 (Thailand Strategic Outlook 2023 – 2027)

1.6.2 ได้ข้อมูลเพื่อนำไปสนับสนุนการจัดทำเอกสารยุทธศาสตร์การเสริมสร้างดุลยภาพของประเทศไทย ท่ามกลางการแข่งขันทางภูมิยุทธศาสตร์ใหม่ พ.ศ.2566 – 2575 (New Geo-Strategic Competition 2023 – 2032)

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการศึกษา
(Methodology)

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการศึกษา (Methodology)

จากการศึกษาทฤษฎีของการจัดทำ Strategic Outlook จากคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation Handbook) ฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ.2563 ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โดยเริ่มจากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (Strategic Environment Scanning) ซึ่งเป็นการรวบรวมเหตุการณ์ (Events) ที่เกิดขึ้นในห้วงปัจจุบัน และเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งในระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับภายในประเทศ (Internal Level) นำมาพิจารณาประเด็นสำคัญและประเด็นรอง (Key Issues/Sub Key Issues) และหาตัวบ่งชี้หรือสิ่งบอกเหตุที่สำคัญ (Indicators/Triggers) ที่ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่ภาพในอนาคต (Picture in the future) ที่จะเกิดขึ้นส่งผลกระทบ (Impact) ต่อประเทศทั้งในด้านบวกและด้านลบ ทั้งนี้การวิเคราะห์ผลกระทบจะนำไปสู่การกำหนดได้ว่า มีประเด็นสำคัญอะไรบ้างที่จะเป็นโอกาส (Opportunity) และประเด็นอะไรบ้างที่จะเป็นอุปสรรค (Threat) ต่อประเทศ ดังแผนภาพที่ 2-1

แผนภาพที่ 2-1 กระบวนการในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์
ขั้นตอนในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

ที่มา: คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation Handbook) ฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ.2563 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ขั้นตอนในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ เพื่อมองภาพในอนาคตเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Outlook) แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

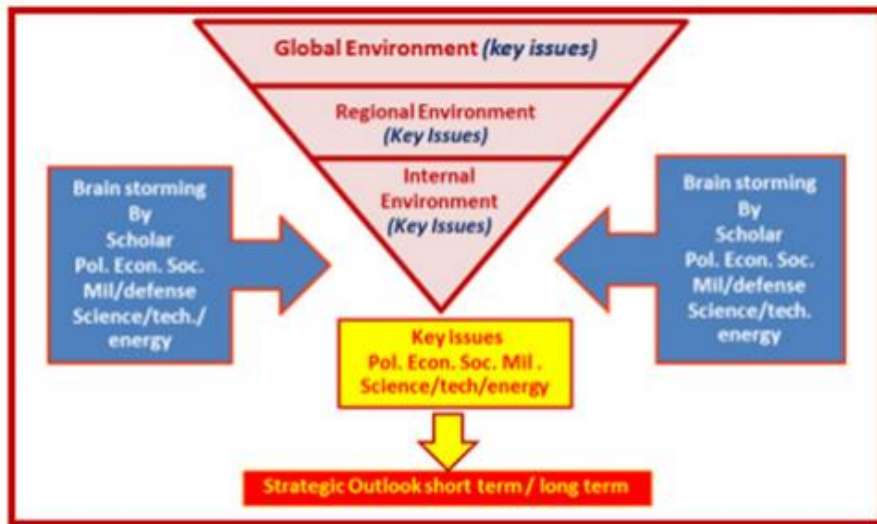
- 1) การกำหนดประเด็นสำคัญหลัก (Key Issues)
- 2) การหาตัวบ่งชี้ หรือสิ่งบอกเหตุสำคัญ (Evident Indicators/ Triggers)
- 3) การวิเคราะห์แนวโน้มภาพในอนาคต (Picture in the Future)

4) การวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศ (Impact Analysis to Thailand)

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดประเด็นสำคัญหลัก (Key Issues)

การกำหนดประเด็นสำคัญหลัก (Key Issues) เป็นขั้นตอนแรกของการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ซึ่งได้มาจากจากตรวจสอบและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงโดยมุ่งเน้นผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ (National Interest) ทั้งในมิติสังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเมือง และการทหาร ตั้งแต่ระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับภายในประเทศ (Internal Level) ซึ่งสามารถกระทำได้โดยผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็น (Brain Storming) จากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ และการรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนั้นมาสรุปปรวบยอด (Conceptualize) เพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นสำคัญหลักที่ครอบคลุมทุกมิติ แสดงดังแผนภาพที่ 2-2

แผนภาพที่ 2-2 แนวคิดการกำหนดประเด็นหลัก (Key Issues)

ที่มา: คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation Handbook) ฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ.2563 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

นอกจากนี้การกำหนดประเด็นสำคัญหลักที่มีต่อความมั่นคงของประเทศ ต้องพิจารณาภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2-1

1) ความมั่นคงของมนุษย์ (Human security) โดยพิจารณาถึงความมั่นคงระดับปัจเจกบุคคล ความมั่นคงทางอาหาร ภัยธรรมชาติ หรือโรคระบาดต่าง ๆ เป็นต้น

2) ความมั่นคงของชุมชน (Community Security) โดยพิจารณาถึงความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม การรวมกลุ่มทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ และการรักษาคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม รวมถึงภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นต้น

3) ความมั่นคงของประเทศ (National Security) โดยพิจารณาร่วมกับ การรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ (National interest) การเมืองภายในประเทศที่มี ความเข้มแข็งและมีเสถียรภาพ การเติบโตของเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับ Thailand Strategic Outlook 2023 – 2027 11

ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศ ประเทศมีความเข้มแข็งและมีความเป็นปึกแผ่น ขีดความสามารถของทหารในการป้องกันประเทศ และการมีแหล่งพลังงานที่พอเพียง เป็นต้น

ตารางที่ 2-1 การกำหนดประเด็นสำคัญ (Key Issues) ในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

ที่มา: คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation Handbook) ฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ.2563 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การหาตัวบ่งชี้ หรือสิ่งบอกเหตุสำคัญ (Evident Indicators/ Triggers)

ในการหาตัวบ่งชี้ หรือสิ่งบอกเหตุที่สำคัญ (Evident Indicators/ Triggers) จำเป็นต้องนำแนวคิด หลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญหลักนั้น ๆ มาใช้วิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวบ่งชี้ หรือสิ่งบอกเหตุที่สำคัญ (Indicators/ Triggers) ที่ทำให้เกิดประเด็นสำคัญหลักนั้น ๆ และเชื่อมโยงไปสู่สิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต หรือภาพในอนาคต (Picture in the Future) สำหรับแนวคิด หลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ (Key Issues) ควรเลือกใช้แนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่มีความเป็นสากล (Generalize) ซึ่งโดยส่วนใหญ่ จะใช้ทฤษฎีใหญ่ (Grand Theory) เป็นหลักในการวิเคราะห์ แต่อาจเพิ่มเติม ทฤษฎีระดับกลาง (Middle Range Theory) และทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของประเด็นสำคัญหลักนั้น ๆ ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าจะช่วยให้ภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีความชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนการเลือกแนวคิด หลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ ที่จะใช้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญหลักในแต่ละมิติ สามารถที่จะแบ่งเป็นมิติตาม STEEP-M ได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- มิติทางสังคม (S-Social) : แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ในขั้นต้นควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคม ความเข้มแข็งทางสังคม

และวัฒนธรรม ข้อมูลที่ควรนำมาพิจารณาในเรื่องสังคม ได้แก่ คุณภาพการศึกษาของประเทศ ระบบสุขภาพอนามัยของประชาชน ปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ เป็นต้น

- มิติทางเทคโนโลยี(T-Technological) และสิ่งแวดล้อม (Environmental) แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ในขั้นต้น ควรเป็นเรื่องการสร้างนวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การพัฒนาและสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ พัฒนาพลังงานทางเลือกต่าง ๆ รวมถึงสร้างนวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

- มิติทางเศรษฐกิจ (Eco-Economic) : แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และข้อมูลต่าง ๆ นำ มาใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต้น ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี ทางเศรษฐศาสตร์ระดับมหภาคและจุลภาค มาตรการการเงินการคลัง ข้อมูลสถิติ ทางเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระดับสูงขึ้นไป รวมถึงทฤษฎีว่าด้วยกลไกความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ข้อมูลที่ไทยเข้าไปมีส่วนร่วม กับกลไกความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญ เป็นต้น

- มิติทางการเมือง (P-Political) : แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และ ข้อมูลต่าง ๆ ที่นำ มาใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต้น ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง การบริหารรัฐกิจ การบริหารงานสาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงนโยบายต่างประเทศที่สำคัญของประเทศ มหาอำนาจและประเทศในภูมิภาค ที่เกี่ยวข้องกับไทย เป็นต้น

- มิติการทหาร (M-Military) : แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ในขั้นต้น ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการทางทหาร ทั้งรูปแบบของภัยคุกคามตามแบบและไม่ตามแบบ หรืออำนาจกำลังรบ และอาวุธยุทโธปกรณ์รูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งเจตจำนงหรือสิ่งบอกระบุสำคัญที่จะเป็นภัยคุกคามทางทหารทั้งเกิดมาจากสงครามและไม่ใช้สงคราม เป็นต้น

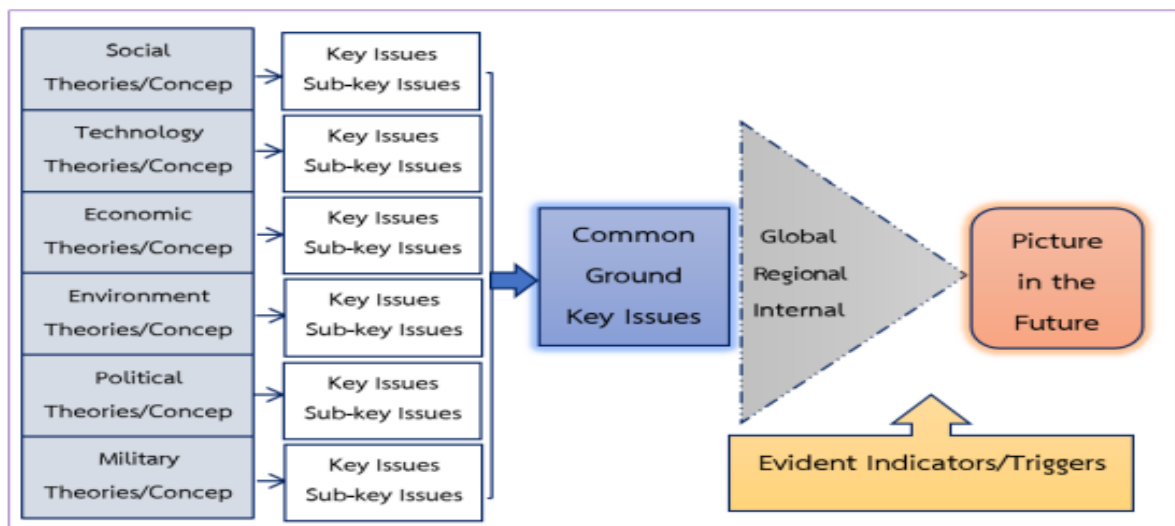
ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์แนวโน้มภาพในอนาคต (Picture in the Future)

การวิเคราะห์แนวโน้มภาพในอนาคต (Picture in the Future) เป็นนำตัวบ่งชี้ หรือสิ่งบอกระบุที่สำคัญ (Evident Indicators/Triggers) ที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน (Common Ground Key Issue) มาสร้างความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันจนไปสู่สิ่งที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต หรือภาพในอนาคต (Picture in the Future) สิ่งสำคัญในการวิเคราะห์จะต้องศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามปัจจัยสำคัญหลักที่นำมาพิจารณาอย่างเป็นพลวัต (Dynamic) ดังนั้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาและหาคำตอบให้ได้ก็คือ แนวโน้มสถานการณ์จะเป็นอย่างไรจะต้องมี “ตัวบ่งชี้ หรือ สิ่งบอกระบุ (Indicator/Trigger)” ที่มีความชัดเจน อันจะนำไปสู่แนวโน้มภาพในอนาคตเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน หรือมีลักษณะรวมกันได้ (Correlate) กับสิ่งบอกระบุที่ได้กำหนดไว้ตามหลักการภายใต้แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ที่นำ มาวิเคราะห์ ดังนั้น สิ่งบอกระบุจะเป็นอะไรและอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับแนวคิดตามหลักการ ทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาพิจารณาวิเคราะห์ว่าเป็นอย่างไร ในทางกลับกันแนวโน้มภาพในอนาคตที่เกิดขึ้น (Picture in the Future) ก็จะเป็นไปตามหลักการภายใต้แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาวิเคราะห์ด้วยเช่นกัน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศ (Impact Analysis to Thailand)

การวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศ (Impact Analysis to Thailand) จากสิ่งที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคตหรือแนวโน้มภาพในอนาคตเชิงยุทธศาสตร์ เป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องมาจากการวิเคราะห์แนวโน้มภาพในอนาคต (Picture in the Future) ซึ่งจะต้องสามารถประเมินให้ได้ว่าภาพที่จะเกิดขึ้นมีผลกระทบอะไรบ้างต่อความมั่นคงของมนุษย์ (Human security) ต่อความมั่นคงชุมชน (Community Security) และต่อความมั่นคงของประเทศ (National Security) อีกทั้งจะต้องสามารถกำหนดได้ด้วยว่ามีอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบเชิงบวก และอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความมั่นคง โดยรวมของประเทศ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวจะนำไปสู่การกำหนดได้ว่าอะไรเป็นโอกาส (Opportunity) และอะไรเป็นอุปสรรค (Threat) ต่อความก้าวหน้าและส่งเสริมในการพัฒนาประเทศ อันจะเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ ทั้งนี้ หากมีการวิเคราะห์ผลกระทบได้อย่างรอบด้านมากที่สุด ย่อมเป็นการดีต่อการ กำหนดภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์มากยิ่งขึ้น แสดงดังแผนภาพที่ 2-3

แผนภาพที่ 2-3 : การนำแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่
แนวโน้มภาพในอนาคตเชิงยุทธศาสตร์

ที่มา : คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation Handbook) ฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ.2563 ศูนย์ศึกษา
ยุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทที่ 3

ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทย
พ.ศ.2566-2570
ด้วยกระบวนการ Strategic Outlook

บทที่ 3

ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทย พ.ศ.2566-2570 ด้วยกระบวนการ Strategic Outlook

จากผลการสำรวจและวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั้งในระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับประเทศ (Internal Level) ทั้ง 6 มิติตามกรอบ STEEP-M ซึ่งประกอบด้วย 1) มิติสังคม (S : Society) 2) มิติเทคโนโลยี (T : Technological) 3) มิติเศรษฐกิจ (E : Economic) 4) มิติสิ่งแวดล้อม (E : Environmental) 5) มิติการเมือง (P : Political) และ 6) มิติทหาร (M : Military) รวมถึงคาดการณ์ผลกระทบที่มีต่อประเทศไทยด้วยการวิเคราะห์แบบตัดขวาง (Cross Section Analysis) โดยผลลัพธ์สำคัญซึ่งถือเป็นหัวใจหลักในการจัดทำแนวโน้มผลกระทบในอนาคต คือ การกำหนดประเด็นสำคัญหลัก/รอง (Key Issues/Sub Key Issues) ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งในขั้นตอนแรกของการวิเคราะห์ ได้มีการกำหนดประเด็นสำคัญแยกตามสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั้ง 6 มิติ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น จากนั้นต่อมาจึงได้นำประเด็นทั้งหมดของทุกมิติมาพิจารณาผ่านการระดมสมอง (Brain Storm) และสนทนากลุ่ม (Focus group) ของนักยุทธศาสตร์รุ่นที่ 16 รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญในแต่ละมิติ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงในแต่ละมิติ และจัดว่าเป็นประเด็นร่วม สามารถสรุปได้เป็นประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ 8 ประเด็น แสดงดังแผนภาพที่ 3-1 ดังนี้

ประเด็นที่ 1 โลกที่เฟื่องฟูไปด้วยปัญญาประดิษฐ์ (The Flourish World by Artificial Intelligence)

ประเด็นที่ 2 เสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain)

ประเด็นที่ 3 ความแปรปรวนของสภาพอากาศที่แปรปรวน (Climate Variability and Change)

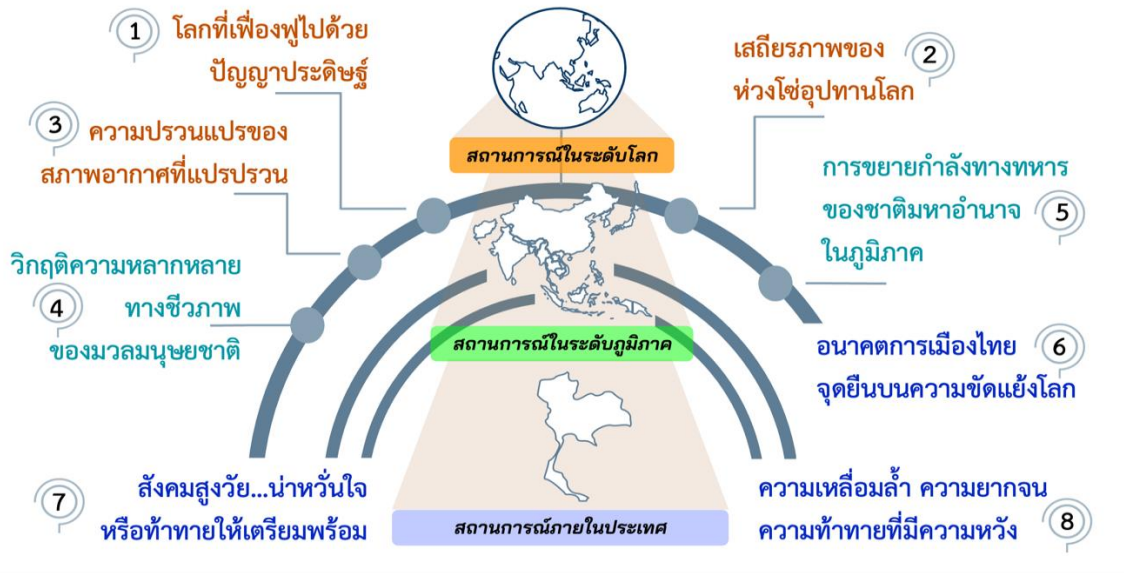
ประเด็นที่ 4 วิกฤติความหลากหลายทางชีวภาพของมวลมนุษยชาติ (Human Impact on Biodiversity Crisis)

ประเด็นที่ 5 การขยายกำลังทางทหารของมหาอำนาจในภูมิภาค (The Military Expansion of Superpowers in ASEAN)

ประเด็นที่ 6 อนาคตการเมืองไทย : จุดยืนบนความขัดแย้งโลก (จุดยืนบนความขัดแย้งของมหาอำนาจ สหรัฐ vs จีน)

ประเด็นที่ 7 สังคมสูงวัย..น่าห่วงหรือทำให้อายุยืนพร้อม

ประเด็นที่ 8 ความเหลื่อมล้ำ ความยากจน ความท้าทายที่มีความหวัง

แผนภาพที่ 3-1 ความสัมพันธ์ระหว่าง 8 ประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์
ที่มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศไทย พ.ศ.2566 - 2570

ประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ 8 ประเด็น

3.1 ประเด็นที่ 1 : โลกที่เฟื่องฟูไปด้วยปัญญาประดิษฐ์ (The Flourish World by Artificial Intelligence)

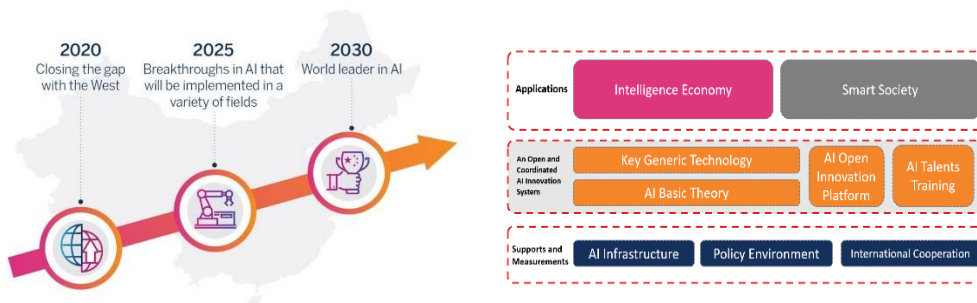
1.1) การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence (AI) เป็นหนึ่งใน megatrend ที่สำคัญของโลกที่ภาครัฐและภาคเอกชนทั่วโลก ให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้นและจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ในภาคธุรกิจเริ่มมองเห็นความสำคัญของการนำ AI มาใช้ เพราะสามารถทำงานหลายอย่างได้ดีกว่ามนุษย์ และความก้าวหน้าในเชิงวิทยาการอยู่ในระดับที่สามารถนำมาใช้งานได้จริง โดยที่การนำ AI มาใช้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศจะต้องดำเนินการไปพร้อมกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพราะเป็นเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงชีวิตประจำวัน ที่จำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางการกำกับดูแล การส่งเสริม และการใช้งานเนื่องจากจะส่งผลกระทบในวงกว้าง โดยเฉพาะข้อมูลที่ถูกระบุและเผยแพร่โดย AI อาจมีผลต่อสังคมได้ และจากรายงานการจัดอันดับดัชนีความพร้อมด้านปัญญาประดิษฐ์ของรัฐบาลในปี 2564 โดย Oxford Insights ของสหราชอาณาจักร และศูนย์วิจัยพัฒนาระหว่างประเทศของแคนาดา พบว่าไทยอยู่อันดับ 59 จาก 160 ประเทศ จึงจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องวางแผนสำหรับการขับเคลื่อนเทคโนโลยี AI ให้มีความเหมาะสม และสามารถแข่งขันได้กับนานาประเทศ โดยที่สภาพแวดล้อมของการพัฒนาเทคโนโลยี AI ในหลายประเทศทั่วโลกมีการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ จาก AI เพื่อส่งผลประโยชน์ทางธุรกิจและทำให้ประชาชนมีความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตมากขึ้น โดยมีประเทศที่ต้องจับตามอง เมื่อโลกเข้าสู่ยุค AI ได้แก่

สหรัฐอเมริกา มีบทบาทสำคัญในด้านการพัฒนา AI ผ่านบริษัทเอกชนยักษ์ใหญ่ในอุตสาหกรรมดิจิทัล เช่น IBM, Google, Microsoft, Amazon, Meta และ Tesla เป็นต้น โดยมีตัวอย่างการพัฒนา AI ของบริษัทดังกล่าว เช่น ในกรณีของบริษัท Amazon ซึ่งเป็นบริษัทที่ให้บริการ E-Commerce ที่มีมูลค่าทางการตลาดสูงที่สุดในโลก มูลค่าการตลาดอยู่ที่ 796,000 ล้านดอลลาร์ มีการพัฒนา AI และนำมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจของตนเองได้อย่างแยบยล ด้วยการพัฒนา Alexa ที่เป็นซอฟต์แวร์ที่ทำหน้าที่เสมือนผู้ช่วยส่วนตัว สามารถตอบโต้ด้วยคำสั่งเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อให้สามารถบูรณาการการให้บริการของ Amazon เข้ากับชีวิตประจำวันของบุคคลทั่วไปได้ กรณีบริษัท IBM มีการนำ AI มาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับเซ็นเซอร์ที่บริษัทพัฒนาขึ้นเพื่อให้สามารถตรวจจับเชื้อโรคที่ก่อให้เกิดอาหารเป็นพิษได้แม้อยู่ที่บ้าน โดยใช้งานผ่านสมาร์ทโฟน กรณีบริษัท Microsoft ที่ร่วมสนับสนุนและพัฒนาระบบ ChatGPT กับ OpenAI และสร้างปรากฏการณ์ ChatGPT ฟีเวอร์ โดยที่ ChatGPT ออกแบบมาเพื่อดำเนินการสนทนากับผู้คน ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการสร้างประโยคของมนุษย์ โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลมหาศาลที่อยู่ internet นำมาเป็นคำตอบที่สามารถนำไปใช้ได้งานได้อย่างน่าทึ่ง เทคโนโลยี AI ถูกพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วโดยบริษัทเหล่านี้

สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ประกาศแผนแม่บท “The Next Generation Artificial Intelligence Development Plan” หรือ แผน AI 2030 (ABC NEWS, Made in China 2025: Xi Jinping's plan to turn China into the AI world leader, <https://www.abc.net.au/news/2018-10-06/china-plans-to-become-ai-world-leader/10332614>) ซึ่งเป็นแผนการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้ประเทศจีนเป็นผู้นำด้าน AI เพื่อก้าวขึ้นเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี

แผนภาพที่ 3-2 The Chinese vision for being a world leader in AI

จากรายงานของ Scimago ได้จัดลำดับงานวิจัย AI ที่ถูกตีพิมพ์ในวารสารวิชาการในช่วงปี 2013 ถึง 2017 พบว่าจีนยังคงครองอันดับ 1 ของโลก มีมากถึง 37,918 ฉบับ อเมริกา ที่มี 32,241 ฉบับ จีนได้คิดค้นนวัตกรรม AI เช่น ผู้ประกาศข่าว AI คนแรกของโลก โดยสำนักข่าวซินหัวและ Sogou.com บริษัท Search Engine ของจีน โดยนักข่าว AI สามารถทำงานได้ตลอด 24 ชั่วโมง อ่านข่าวได้เป็นธรรมชาติเหมือนผู้ประกาศมืออาชีพ, บริษัท YITU Technology พัฒนาระบบอัลกอริทึมที่สามารถจดจำใบหน้าบุคคลพร้อมกันถึง 10 ล้านคน ภายในหลักวินาที สามารถนำมาใช้กับสถานที่สำคัญและกล้องวงจรปิดที่ช่วยติดตามผู้ต้องสงสัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อังกฤษ มีการจดสิทธิบัตรด้าน AI รวมแล้วถึง 10,100 ฉบับ ระหว่างปี 2011-2015 อยู่เป็นอันดับ 3 ของโลก และคาดว่าในปี 2030 ตัวเลข GDP ของ AI นั้นจะสูงขึ้นถึง 10% ซึ่งอังกฤษประสบความสำเร็จกับการพัฒนา AI ในวงการแพทย์ และยังมีสตาร์ทอัพ Health Tech อย่าง Babylon ได้เปิดตัว Babylon Health แอปพลิเคชันให้คำปรึกษาด้านสุขภาพด้วยการโต้ตอบผ่านระบบแชทบอท สามารถประเมินสุขภาพเบื้องต้นได้ รวมไปถึงบริการปรึกษาแพทย์ผ่านวิดีโอคอล มีความแม่นยำถึง 80%

นอกจากนี้ยังมีประเทศอื่น ๆ อีกได้แก่ รัสเซีย ที่มีการวางแผนว่าภายในปี 2025 จะใช้ AI เข้ามาช่วยในกองกำลังทหาร หรือสิงคโปร์ที่วิจัยในเรื่องของ AI แล้วเช่นกัน ขณะที่ประเทศไทยเป็นอันดับ 2 ในภูมิภาคเอเชียที่มีการนำมาปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้มากถึง 17.1 % โดยทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนา AI อย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง AI และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง AI มีมากเป็นอันดับที่ 1 เทียบกับงานวิจัยในเรื่องอื่นๆ ทำให้สามารถคาดเดาได้ว่าในอนาคตอันใกล้ AI จะมีผลกับชีวิตประจำวันของเราเป็นอย่างมาก อาทิ รถยนต์ขับเคลื่อนอัตโนมัติแบบ Full Automation ในทางวงการแพทย์นั้นจะใช้ AI เข้ามาช่วย โดยเฉพาะการวินิจฉัยโรค ที่จะสามารถวินิจฉัยได้แม่นยำมาก ๆ โดยใช้ข้อมูลต่างๆ ไปทางกายภาพและการนำ AI มาใช้คิดค้นเพื่อวิจัยตัวยาใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการรักษาโรค การนำ AI มาใช้กับการลงทุนได้โดยเฉพาะการซื้อขายหลักทรัพย์ การซื้อขายหุ้น การสร้างระบบ Trading แบบอัตโนมัติ หุ่นยนต์ AI กับงานบริการจะถูกนำมาใช้แทนที่คนมากขึ้น เศรษฐกรรรมในอนาคตจะเป็นระบบอัตโนมัติเพื่อสร้างผลผลิตที่ได้คุณภาพที่ดีที่สุด การใช้สำหรับการศึกษา สื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆ เก็บอยู่ในรูปแบบดิจิทัลทั้งหมดแล้ว ซึ่ง AI สามารถนำสื่อเหล่านี้มาสร้างเป็นองค์ความรู้แล้วสามารถนำความรู้เพื่อนำข้อมูลมาสอนหรือเป็นผู้ช่วยครูได้ นอกจากนี้ AI ยังสามารถให้ทำห้องเรียนเป็นแบบ global classrooms ได้คือสามารถเชื่อมต่อห้องเรียนสู่ประเทศต่าง ๆ ได้และไม่มีปัญหาเรื่องภาษาอีกต่อไป เพราะ AI จะสามารถแปลภาษาได้อย่างรวดเร็วและเข้าใจ ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันมากขึ้น เป็นต้น โดยกิจกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของการนำ AI มาใช้ในหลากหลายมิติ และจะมีการนำมาใช้มากขึ้นต่อไปในอนาคตอันใกล้

1.2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

1.2.1) คำนิยาม

AI หมายถึงการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถทำงานในรูปแบบที่ต้องใช้สติปัญญาของมนุษย์ เช่น การรับรู้ภาพ การรู้จำเสียง การตัดสินใจ และการแปลภาษา ระบบ AI ได้รับการออกแบบเพื่อเรียนรู้และปรับปรุงเมื่อเวลาผ่านไป โดยใช้อัลกอริทึมและแบบจำลองทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและระบุรูปแบบ โดยที่เป้าหมายของ AI คือการสร้างเครื่องจักรอัจฉริยะที่สามารถทำงานที่ซับซ้อนและแก้ปัญหาด้วยวิธีที่คล้ายคลึงกับมนุษย์ ซึ่งก็คือการพัฒนาความฉลาดเทียมที่สร้างขึ้นให้กับสิ่งที่ไม่มีชีวิตเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการการคิด การกระทำ การให้เหตุผล การปรับตัว หรือการอนุมาน และการทำงานของสมอง โดยถูกจัดเป็นสาขาหนึ่งในด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ และวิศวกรรมเป็นหลัก แต่ยังคงรวมถึงศาสตร์ในด้านอื่น ๆ อย่างจิตวิทยา ปรัชญา หรือชีววิทยา

มีคำนิยามของปัญญาประดิษฐ์มากมายหลากหลาย ซึ่งสามารถจัดแบ่งออกเป็น 4 ประเภทโดยมองใน 2 มิติ ได้แก่ ระหว่าง นิยามที่เน้นระบบที่เลียนแบบมนุษย์ กับ นิยามที่เน้นระบบที่

ระบบที่มีเหตุผล (แต่ไม่จำเป็นต้องเหมือนมนุษย์) และ นิยามที่เน้นความคิดเป็นหลัก กับ นิยามที่เน้นการกระทำเป็นหลัก

ปัจจุบันงานวิจัยหลัก ๆ ของปัญญาประดิษฐ์จะมีแนวคิดในรูปที่เน้นเหตุผลเป็นหลัก เนื่องจากการนำปัญญาประดิษฐ์ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหา ไม่จำเป็นต้องอาศัยอารมณ์หรือความรู้สึกของมนุษย์ อย่างไรก็ตามนิยามทั้ง 4 ไม่ได้ต่างกันโดยสมบูรณ์ นิยามทั้ง 4 ต่างก็มีส่วนร่วมที่คาบเกี่ยวกันอยู่ดังนี้

1.2.1.1) ระบบที่คิดเหมือนมนุษย์ (Systems that think like humans)

ก่อนที่จะทำให้เครื่องคิดอย่างมนุษย์ได้ ต้องรู้ก่อนว่ามนุษย์มีกระบวนการคิดอย่างไร ซึ่งการวิเคราะห์ลักษณะการคิดของมนุษย์ เป็นศาสตร์ด้าน cognitive science (Haugeland, 1985)

เช่น ศึกษาการเรียงตัวของเซลล์สมองในสามมิติ ศึกษาการถ่ายเทประจุไฟฟ้า และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางเคมีไฟฟ้าในร่างกาย ระหว่างการคิด ซึ่งจนถึงปัจจุบัน เราก็คงไม่รู้แน่ชัดว่า มนุษย์เรา คิดได้อย่างไร (Bellman, 1978)

1.2.1.2) ระบบที่กระทำเหมือนมนุษย์ (Systems that act like humans)

การกระทำเหมือนมนุษย์ เช่น การสื่อสารได้ด้วยภาษาที่มนุษย์ใช้ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ตัวอย่างคือ การแปลงข้อความเป็นคำพูด และการแปลงคำพูดเป็นข้อความ มีประสาทสัมผัสคล้ายมนุษย์ (Kurzweil, 1990) เช่น คอมพิวเตอร์รับภาพได้โดยอุปกรณ์รับสัมผัส แล้วนำภาพไปประมวลผลเคลื่อนไหวได้คล้ายมนุษย์ เช่น หุ่นยนต์ช่วยงานต่าง ๆ อย่างการ ดูฝุ่น เคลื่อนย้ายสิ่งของ เรียนรู้ได้ โดยสามารถตรวจจบบรูปแบบการเกิดของเหตุการณ์ใด ๆ แล้วปรับตัวสู่สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ (Rich and Knight, 1991)

1.2.1.3) ระบบที่คิดอย่างมีเหตุผล (Systems that think rationally)

การคิดอย่างมีเหตุผล หรือคิดถูกต้อง (Charniak and McDermott, 1985) คือ การใช้หลักตรรกศาสตร์ในการคิดหาคำตอบอย่างมีเหตุผล เช่น ระบบผู้เชี่ยวชาญ ระบบการตัดสินใจ ที่อาศัยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในอดีตมาประกอบการตัดสินใจในปัจจุบัน (Winston, 1992)

1.2.1.4) ระบบที่กระทำอย่างมีเหตุผล (Systems that act rationally)

กระทำอย่างมีเหตุผล ขั้นตอน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ (Poole et al., 1998) เช่น ระบบขับรถอัตโนมัติ ที่มีเป้าหมายว่าต้องไปถึงเป้าหมายในระยะทางที่สั้นที่สุด ต้องเลือกเส้นทางที่ไปยังเป้าหมายที่สั้นที่สุดที่เป็นไปได้ หรือ อีกตัวอย่าง เช่น การแข่งขันในเกมหมากรุก ที่มีเป้าหมายว่าต้องเอาชนะคู่ต่อสู้ ก็ต้องเลือกเดินหมากที่จะทำให้คู่ต่อสู้แพ้ให้ได้ (Nilsson, 1998) เป็นต้น

1.2.2) องค์ประกอบหลักในการออกแบบของ AI โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็นสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ข้อมูล อัลกอริทึม และโครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูลเป็นรากฐานของ AI เนื่องจากเป็นวัตถุดิบที่อัลกอริทึมใช้ในการเรียนรู้และตัดสินใจ อัลกอริทึมเป็นแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ที่วิเคราะห์ข้อมูลและคาดการณ์หรือตัดสินใจตามข้อมูลนั้น โครงสร้างพื้นฐานหมายถึงฮาร์ดแวร์และ

ซอฟต์แวร์ที่รองรับระบบ AI รวมถึงเซิร์ฟเวอร์ ฐานข้อมูล และภาษาการเขียนโปรแกรมที่ใช้ในการสร้าง และรันระบบ AI เป็นสาขาที่ซับซ้อนซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายอย่าง ส่วนประกอบเหล่านี้ทำงานร่วมกันเพื่อสร้างเครื่องจักรอัจฉริยะที่สามารถทำงานที่ต้องใช้สติปัญญาของมนุษย์ ต่อไปนี้เป็น องค์ประกอบหลักของ AI:

1.2.2.1) การเรียนรู้ของเครื่อง: (Machine Learning) การเรียนรู้ของเครื่อง เป็นส่วนย่อยของ AI ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอัลกอริทึมที่สามารถเรียนรู้จากข้อมูล อัลกอริทึมเหล่านี้ สามารถระบุรูปแบบและคาดการณ์ตามข้อมูลที่ได้รับการฝึกอบรมมา

1.2.2.2) การเรียนรู้ระบบภาษาของมนุษย์: Natural Language Processing (NLP) NLP เป็นแขนงหนึ่งของ AI ที่มุ่งเน้นไปที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคอมพิวเตอร์และภาษา ของมนุษย์ มันเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอัลกอริทึมที่สามารถเข้าใจ ตีความ และสร้างภาษามนุษย์ได้

1.2.2.3) วิทยาการหุ่นยนต์: (Robotic Process Automation) วิทยาการ หุ่นยนต์เป็นแขนงหนึ่งของ AI ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครื่องจักรที่สามารถทำงานได้อย่างอิสระ สามารถ ตั้งโปรแกรมเครื่องจักรเหล่านี้ให้ทำงานเฉพาะอย่างได้ เช่น งานในสายการประกอบหรือการผ่าตัด

1.2.2.4) ระบบผู้เชี่ยวชาญ: (Expert-System) ระบบผู้เชี่ยวชาญคือระบบ AI ที่ออกแบบมาเพื่อเลียนแบบความสามารถในการตัดสินใจของมนุษย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่ง ระบบเหล่านี้ใช้กฎฐานความรู้ในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

1.2.2.5) ระบบการมองเห็นด้วยคอมพิวเตอร์: (Computer Vision) การมองเห็นด้วยคอมพิวเตอร์เป็นแขนงหนึ่งของ AI ที่มุ่งเน้นไปที่การทำให้เครื่องจักรสามารถตีความและ เข้าใจข้อมูลที่เป็นภาพจากโลกรอบตัวพวกเขา สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอัลกอริทึมที่สามารถวิเคราะห์ รูปภาพและวิดีโอเพื่อระบุวัตถุ ผู้คน และองค์ประกอบภาพอื่นๆ

1.2.2.6) ระบบโครงข่ายประสาทเทียม: (Neural Network) โครงข่าย ประสาทเทียมเป็นอัลกอริทึมการเรียนรู้ของเครื่องประเภทหนึ่งที่กำลังมาแรงจากโครงสร้างของสมองมนุษย์ อัลกอริทึมเหล่านี้สามารถเรียนรู้จากข้อมูลและปรับปรุงประสิทธิภาพเมื่อเวลาผ่านไป

1.2.2.7) ระบบสร้างทางเลือกอัจฉริยะ: (Genetic Algorithms) ปัญญาประดิษฐ์ที่ช่วยในการสร้างทางเลือก จำนวนมากในการ แก้ปัญหา รวมทั้งทางเลือกที่ดีที่สุด

1.2.3) ความสามารถของ AI เมื่อเทียบกับมนุษย์

ปัจจุบัน AI ถูกจำแนกเป็น 3 ระดับตามความสามารถ ดังนี้

1.2.3.1) ปัญญาประดิษฐ์เชิงแคบ (Narrow AI) หรือ ปัญญาประดิษฐ์แบบ อ่อน (Weak AI) : คือ AI ที่มีความสามารถเฉพาะทางได้ดีกว่ามนุษย์ (เป็นที่มาของคำว่า Narrow (แคบ) ก็คือ AI ที่เก่งในเรื่องแคบๆ หรือเรื่องเฉพาะทางนั่นเอง) อาทิ เช่น AI ที่ช่วยในการผ่าตัด (AI-assisted robotic surgery) ที่อาจจะเชี่ยวชาญเรื่องการผ่าตัดดีกว่าคุณหมอยุคปัจจุบัน แต่แน่นอนว่า AI ตัวนี้ไม่สามารถที่จะทำอาหาร ร้องเพลง หรือทำสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากการผ่าตัดได้นั่นเอง ซึ่งผลงานวิจัยด้าน AI ณ ปัจจุบัน ยังอยู่ที่ระดับนี้

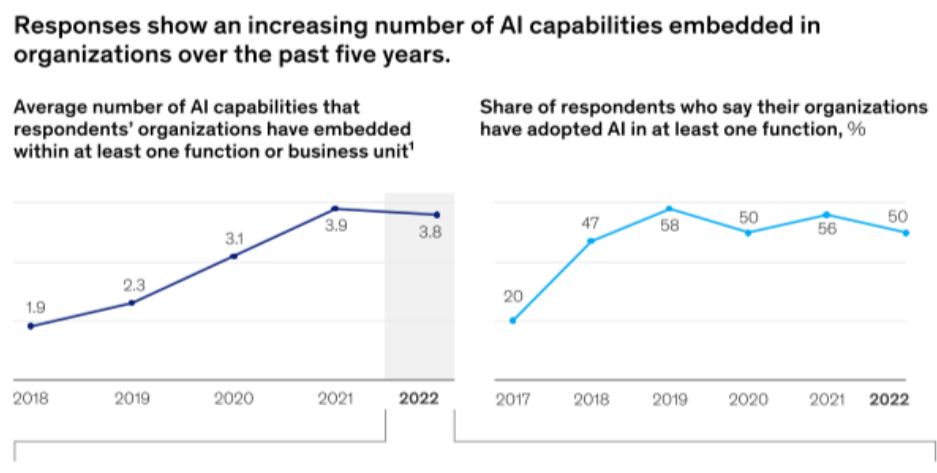
1.2.3.2) ปัญญาประดิษฐ์ทั่วไป (General AI) : คือ AI ที่มีความสามารถ ระดับเดียวกับมนุษย์ สามารถทำทุกๆ อย่างที่มนุษย์ทำได้และได้ประสิทธิภาพที่ใกล้เคียงกับมนุษย์

1.2.3.3) ปัญญาประดิษฐ์แบบเข้ม (Strong AI) : คือ AI ที่มีความสามารถ เหนือมนุษย์ในหลายๆ ด้าน

1.3) ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

ผลสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างทั่วโลกโดย McKinsey เกี่ยวกับการขยายตัวของการใช้เทคโนโลยี AI ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาพบว่า การใช้งาน AI มีเพิ่มขึ้นถึง 2 เท่าตัวนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 โดยมีองค์กรที่นำ AI มาใช้งานมีถึงร้อยละ 50-60 จากจำนวนองค์กรที่สำรวจทั้งหมด ส่วนหนึ่งสามารถสร้างผลตอบแทนสูงและเหนือคู่แข่ง ซึ่งผู้นำเหล่านี้มีการลงทุนที่สูงในด้าน AI ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป แต่ก็มีปัญหาในเรื่องของความสามารถของบุคลากรด้านนี้ ซึ่งมีช่องว่างให้ต้องพัฒนาอีกมาก

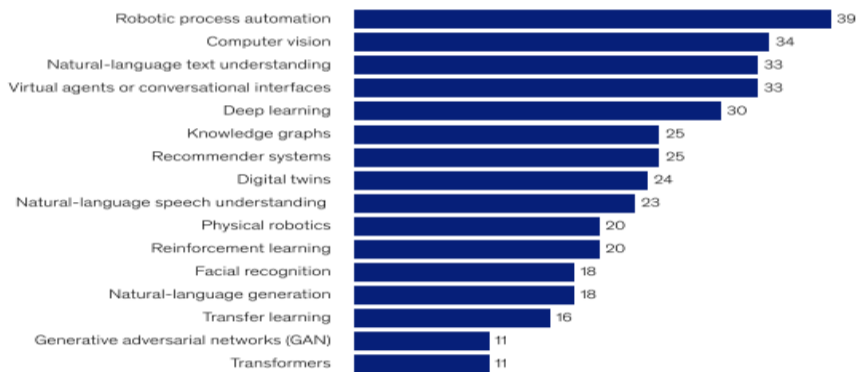
ประการแรกที่ต้องพิจารณา คือ เรื่องการประยุกต์ใช้งาน AI หรือ AI Adoption พบว่ามีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นถึง 2 เท่าตัว นับจากปี ค.ศ.2017 ซึ่งปีดังกล่าวพบว่าองค์กรที่มีการใช้ AI อย่างน้อย 1 อย่างภายในหน่วยงานมีเพียงร้อยละ 20 ขององค์กรที่สำรวจทั้งหมด ในขณะที่ปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 50 โดยค่าสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 58 ในปี ค.ศ. 2019 เมื่อพิจารณาลึกลงไปถึงประเภทของ AI ที่ใช้ เช่น natural-language generation และ computer vision ก็มีอัตราสูงขึ้นไปถึง 2 เท่าเช่นกัน โดย robotic-process -automation ได้รับความนิยมมากที่สุด รองลงมาคือ computer-vision และอันดับ 3 คือ Natural-language text understanding

ที่มา : <https://www.mckinsey.com>

% of respondents who say given AI capability is embedded in products or business processes in at least one function or business unit²

¹ The number of capabilities included in the survey has grown over time, from 9 in 2018 to 15 in the 2022 survey.

² Question was asked only of respondents who said their organizations have adopted AI in at least one function.

แผนภาพที่ 3-3 ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

ประการที่สอง เม็ดเงินลงทุนใน AI มีเพิ่มขึ้นสอดคล้องการใช้งานจริงที่เพิ่มขึ้นของ AI ยกตัวอย่างเช่น เมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 40 ของผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์กรใช้ AI รายงานว่ามีการใช้งบประมาณร้อยละ 5 ของงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลมาใช้ในการเรื่อง AI ในขณะที่ปัจจุบันมากกว่าครึ่งของผู้ที่เกี่ยวข้อง รายงานว่ามีการเพิ่มงบประมาณส่วนนี้มากยิ่งขึ้น โดยร้อยละ 63 ของผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเห็นว่าองค์กรควรที่จะเพิ่มเม็ดเงินลงทุนเพิ่มขึ้นอีกในระยะเวลา 3 ปีต่อจากนี้

ประการที่สาม บุคลากรเห็นคุณค่าของการนำ AI มาใช้ในการพัฒนางาน โดยผลการสำรวจในปี ค.ศ. 2018 พบว่าบุคลากรในสายงานการผลิตและการบริหารความเสี่ยง เป็น 2 กลุ่มใหญ่ที่เห็นคุณค่าของการใช้ AI ในขณะที่ปัจจุบันมีการรายงานว่าเริ่มเห็นความสำคัญมากขึ้นในเรื่องการเพิ่มรายได้ของฝ่ายการตลาดและฝ่ายขาย ฝ่ายพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ฝ่ายยุทธศาสตร์ และฝ่ายการเงิน นอกจากนี้ยังพบว่าองค์กรสามารถเพิ่มผลกำไรได้อย่างมหาศาลจากการนำ AI ไปใช้ในการบริหารจัดการ supply chain

ประการสุดท้าย สิ่งที่ยังเป็นข้อกังวลคือ ยังมีข้อมูลไม่มากสำหรับการพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี AI ซึ่งอยู่ระหว่างการเก็บข้อมูลและศึกษาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019 จนถึงปัจจุบัน

1.4) ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

AI นั้นยังมีแนวโน้มในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม ธุรกิจ และชีวิตประจำวันของเรามากขึ้นต่อไปเรื่อย ๆ โดยในปีนี้ (2023) เป็นช่วงที่กำลังก่อสร้างตัว เป็นปีแห่งวิวัฒนาการที่สำคัญ เนื่องจากสาขาวิชา AI ที่หลากหลายกำลังเติบโตขึ้น อุตสาหกรรมต่างๆ จะเริ่มใช้ประโยชน์จาก AI ในอีกไม่ช้า องค์กรต่างๆ จะนำ AI และระบบอัตโนมัติมาเสริมความสามารถของมนุษย์ โดย AI จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและช่วยให้ธุรกิจนำ AI มาแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานทักษะฝีมือได้ และจะมีการนำ AI มาใช้ในระบบอัตโนมัติของกระบวนการหุ่นยนต์ (RPA) AI เกี่ยวกับการสนทนา บทบาทของ

AI ในการดูแลสุขภาพ การนำ AI มาใช้สำหรับความปลอดภัยทางไซเบอร์ การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (NLP) การพยากรณ์และการวิเคราะห์ธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วย AI และอื่นๆ อีกมากมาย

1.5) ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

1.5.1) ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- เปิดโอกาสให้กับธุรกิจใหม่ ๆ ที่จะนำ AI มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมของผลิตภัณฑ์และบริการ และสามารถนำไปสู่การลดอุปสรรคทางการค้าของภาคธุรกิจได้ หากสามารถนำมาปรับใช้กับอุตสาหกรรมได้อย่างเหมาะสม เช่น ในอุตสาหกรรมยานยนต์ การพัฒนารถยนต์ขับเคลื่อนอัตโนมัติไร้คนขับ การพัฒนาระบบการซ่อมแซมดูแลรักษารถยนต์อัตโนมัติ ในอุตสาหกรรมการเงิน การพัฒนาบริการวางแผนการเงินเฉพาะบุคคล การตรวจจับการกระทำทุจริตและการฟอกเงิน และการธุรกรรมอัตโนมัติ เป็นต้น

- การเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต AI ช่วยให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วขึ้น ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตได้ ทำให้ธุรกิจต่างๆ ในประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกได้มากขึ้น

- การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสังคมที่จะอาศัยข้อมูลจาก AI มากขึ้นในการนำไปใช้อ้างอิงและตัดสินใจ ซึ่งหากการพัฒนาเทคโนโลยี AI มีจุดสมดุลที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย การขึ้นนำประเด็นและกระแสสังคมที่เกิดจากกระบวนการคัดเลือกของ AI จะทำให้สังคมไทยไม่เกิดความแตกแยกและสมานฉันท์ เป็นสังคมที่ตัดสินใจด้วยเหตุและผล ที่มีตรรกะ ทางความคิดอย่างเป็นระบบ ได้

- การส่งเสริมภูมิปัญญาประชาชนโดยเทคโนโลยี AI ช่วยให้มีการแบ่งปันความรู้และข้อมูลได้มากขึ้น ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และต่อยอดองค์ความรู้เดิม ช่วยให้การศึกษาก้าวหน้าไปได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคล โดยการปรับเปลี่ยนขั้นตอนการเรียนรู้และเนื้อหาเพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังสามารถนำไปพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อแนะนำเนื้อหาการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนแต่ละคน

- การตรวจจับการกระทำผิดและการฟอกเงินที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ในปริมาณมากจะสามารถดำเนินการได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยที่เทคโนโลยี AI จะช่วยให้การประมวลผลข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความแม่นยำมากขึ้น ทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมและเส้นทางการเงินของธุรกรรมที่ผิดกฎหมายได้อย่างแม่นยำ

1.5.2) ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- ช่องทางในการก่ออาชญากรรมรูปแบบใหม่ : เทคโนโลยี AI จะเปิดโอกาสให้อาชญากรรมนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการหลอกลวง การขโมยข้อมูล ปลอมแปลงและเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นโดยไม่ได้รับการอนุญาต ได้ง่ายมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ เช่น การฟอกเงิน สแกม (Scam) ที่จะซับซ้อนและถูกสร้างขึ้นด้วย AI จนมนุษย์ไม่สามารถ

คาดเดาได้ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือหลอกลวง โดยมุ่งหวังเงินและทรัพย์สิน อาทิ การหลอกลวงให้ลงทุน การหลอกลวงโดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ การลักลอบใช้ข้อมูลเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ

- การเสพติดเทคโนโลยี : คือการที่มนุษย์ใช้เวลาไปกับเทคโนโลยีดิจิทัลอย่าง ต่อเนื่องเป็นระยะเวลาานาน โดยเกิดขึ้นจากการที่นำ AI มาใช้ในการประมวลผลและวิเคราะห์ความต้องการของแต่ละบุคคลเพื่อคัดเลือกข้อมูล ข่าวสาร หรือ สื่อมัลติมีเดีย ที่อยู่ในความสนใจ มานำเสนอจนเกิดการเสพติด นำไปสู่ผลกระทบเชิงลบและเป็นสาเหตุของ การเกิดโรคบางชนิด เช่น โรคซึมเศร้า โรควิตกกังวล สมาธิสั้น ขาดความอดทน

- การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลน้อยลง : เทคโนโลยี AI จะทำให้มนุษย์เพิกเฉยกับการสื่อสารและโต้ตอบกับคอมพิวเตอร์ โดยเมื่อการพัฒนา AI มีความใกล้เคียงมนุษย์มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็ยิ่งทำให้เข้าสู่สังคมโดดเดี่ยวมากขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยี AI จะสามารถตอบสนองความต้องการได้ทุกรูปแบบ ไม่จำเป็นต้องสื่อสาร หรือสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นสังคมที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ทำให้ปฏิสัมพันธ์ในสังคมลดน้อยลง มนุษย์มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น

- ปัญหาการเลิกจ้าง : เทคโนโลยี AI จะเข้ามาทดแทนแรงงานที่เป็นคนมากขึ้น เพราะเทคโนโลยี AI สามารถทำงานได้ตลอดเวลา มีความถูกต้องและแม่นยำ นำข้อมูลในอดีตมาใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างไม่ผิดพลาด ทำให้คนตกงาน โดยเฉพาะแรงงานในสายการผลิต หรือแรงงานที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ มีการคาดการณ์ว่าจะมีการปลดพนักงานออกมากที่สุดเมื่อเทียบกับส่วนงานอื่นๆ

- ความเสี่ยงของธุรกิจ: ธุรกิจที่พึ่งพาเทคโนโลยี AI มากขึ้น ก็ย่อมจะมีความเสี่ยงต่ออาชญากรรมไซเบอร์มากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเก็บข้อมูลเพื่อการประมวลผลของ AI อาจมีความเสี่ยงหากระบบเทคโนโลยีถูกจารกรรมหรือข้อมูลเสียหาย

- การแย่งชิงทรัพยากร: ระบบคอมพิวเตอร์ในปัจจุบันที่นำมาใช้สำหรับการประมวลผลของ AI ต้องอาศัยแร่ธาตุบางชนิด เช่น แรร์เอิร์ธ มาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการผลิตชิปคอมพิวเตอร์ ดังนั้น ประเทศที่มีแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำไปใช้ประกอบเป็นเครื่องมือสำหรับการประมวลผล AI ย่อมมีความได้เปรียบและสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือหรืออำนาจในการต่อรองที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศในอนาคตได้

3.2 ประเด็นที่ 2 : เสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain)

2.1) การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

จากการพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) และการผลิตที่มีต้นทุนต่ำที่สุดใน 40 ปีที่ผ่านมา ทำให้กลไกห่วงโซ่อุปทานโลกและระบบการค้าของโลกเปลี่ยนไป ประเทศและบริษัทผู้ผลิตต่างก็ผลิตสินค้าโดยใช้วัตถุดิบ ชิ้นส่วน แรงงาน เทคโนโลยี และนวัตกรรมจากแหล่งต่างๆ ทั่วโลก เป็นห่วงโซ่การผลิตที่มีการข้ามแดนและข้ามทวีปเพื่อความได้เปรียบด้านต้นทุน จนเมื่อเกิดสงครามการค้าในยุคห่วงโซ่อุปทาน จึงเกิดความชะงักงันและมีผลต่อต้นทุนการผลิตให้ยกระดับสูงขึ้นอย่างมาก ทั้งนี้ ความตึงเครียดด้านภูมิรัฐศาสตร์ ได้กระตุ้นให้กระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าวมีแนวโน้มเป็นไปในรูปแบบแนวนโยบายแบ่งขั้ว (from globalization to polarization หรือ De-globalization)

หากสรุปที่มาสงครามการค้าของมหาอำนาจที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่ พบว่าเริ่มต้นขึ้นเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2561 เมื่อสำนักงานศุลกากรและพิทักษ์ชายแดนของสหรัฐอเมริกา เริ่มเก็บภาษี ร้อยละ 25 จากสินค้าจีน จำนวน 818 รายการ จากสินค้าประเภทเครื่องจักร ชิ้นส่วน และอุปกรณ์ในอุตสาหกรรมพลังงาน ซึ่งเงินได้โต้ตอบกลับด้วยการเก็บภาษีสินค้าจากสหรัฐอเมริกา จำนวน 545 รายการ (ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์จากทะเล และรถยนต์) คิดเป็นมูลค่า 34,000 ล้านดอลลาร์เท่ากัน หลังจากนั้นได้มีการใช้มาตรการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นสงครามเทคโนโลยี รวมถึงการที่ประธานาธิบดีสหรัฐฯ ได้ลงนามประกาศคำสั่งประธานาธิบดี (Executive Order) มีผลเป็นการยุติการใช้เครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีการสื่อสารที่อาจถูกใช้ในการจารกรรมข้อมูลของประเทศซึ่งผลิตหรือให้บริการ โดยบริษัทที่มีความเสี่ยงต่อความมั่นคงของสหรัฐฯ (National security) รวมถึงผู้ผลิตอุปกรณ์โทรคมนาคมจีนรายใหญ่ จำนวน 44 แห่ง ที่มีความเสี่ยงต่อความมั่นคงของชาติ จนเกิดการควบคุมเทคโนโลยีการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ที่ใช้ในอุปกรณ์ Internet of Things พร้อมทั้งเครือข่าย 5G ทั้งนี้ ผลดังกล่าวกระทบต่อบรรยากาศการลงทุนทั่วโลกจากการโยกย้ายฐานผลิตและการตัดสินใจในระยะยาว การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกในภาพรวมจึงชะลอตัวลง เกิดการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน การจ้างงาน และการกระจายรายได้ รวมถึงการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา และมีแนวโน้มในการจัดระเบียบห่วงโซ่อุปทานระดับโลกขึ้นมาใหม่

ข้อมูลขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้ปรับลดตัวเลขคาดการณ์อัตราการขยายตัวของ GDP โลก (ณ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565) โดยคาดว่าเศรษฐกิจโลก ในปี พ.ศ. 2566 มีแนวโน้มอ่อนแอลง โดยจะเติบโตเพียง 2.2% ชะลอลงจาก 3.1% ในปี 2565 ทั้งยังต่ำกว่าตัวเลขคาดการณ์เดิม (เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 ที่ 2.8%) และปรับลดประมาณการเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2566 ของเขตเศรษฐกิจหลักทั้งสหรัฐฯ (สู่ระดับ 0.5% จากเดิม 1.2%) ยุโรป (0.5% จาก 1.6%) และจีน (4.6% จาก 4.9%) เป็นผลจากภาวะเงินเฟ้อในระดับสูงที่กดดันอำนาจซื้อของครัวเรือน ขณะที่การใช้จ่ายของภาคธุรกิจและครัวเรือนยังถูกจำกัดด้วยภาวะตึงตัวทางการเงิน

ในห้วงปัจจุบัน สงครามการค้าของมหาอำนาจที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่เกี่ยวพันกับผลของการขยายตัวของกลุ่มประเทศ (NATO) ที่นำโดยสหรัฐอเมริกา ที่แผ่ขยายไปถึงประเทศยูเครนซึ่งเป็นรัฐกันชนที่สำคัญของมหาอำนาจในยุคสงครามเย็นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้รัสเซียเปิดปฏิบัติการรุกรานข้ามแดนเข้าประเทศยูเครน เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 จนถึงปัจจุบัน และการปฏิบัติการทางทหารระหว่างรัสเซียและยูเครนดังกล่าวยังมีแนวโน้มยืดเยื้อและยังไม่คลี่คลาย รวมถึงการเจรจา ยังไม่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในระยะอันใกล้ ที่ผ่านมาสงครามดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกและแน่นอนว่าเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานระดับโลก ไม่ว่าจะเป็นราคาพลังงานและราคาสินค้าโภคภัณฑ์ในตลาดโลกที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงวิกฤติอาหารโลก (Global Food Crisis) จากกระแสชาตินิยมทางอาหาร (Food Protectionism) ในช่วงที่เกิดสงครามระหว่างรัสเซียและยูเครน ทำให้หลายประเทศเริ่มกักตุนสินค้าไว้บริโภคภายในประเทศเพื่อรักษาสมดุลอาหารของประเทศตน ประกอบกับราคาอาหารที่สูงขึ้นได้นำไปสู่ความไม่มั่นคงด้านอาหารซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศที่มีรายได้ต่ำ

2.2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

2.2.1) ทฤษฎีการตัดขาด (Decoupling)

เป็นแนวคิดที่จะให้มีการตัดขาดห่วงโซ่อุปทานระหว่างสหรัฐฯ กับจีน เนื่องจากเศรษฐกิจสหรัฐฯ และจีน ที่เคยเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากนั้น ทำให้จีนมีอำนาจต่อรองสูงเกินไป จนจีนเริ่มไม่เกรงใจสหรัฐฯ ขณะเดียวกันการเชื่อมโยงยังนำไปสู่ภัยคุกคามด้านความมั่นคง หากในอนาคตอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงทั้งหลายต้องมีขึ้นส่วนจากจีน ต้องผลิตที่จีน หรือสุดท้ายบริษัทจีนกลายเป็นผู้เรียนรู้ (จากการเลียนแบบสู่การเรียนรู้) จากสหรัฐฯ และยึดครองตลาด นอกจากนั้น ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจก็ไม่ได้ช่วยผลักดันให้จีนเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณค่าหรือระบบการเมืองตามแนวทางที่สหรัฐฯ คาดหวัง แนวคิดที่จะให้มีการตัดขาดห่วงโซ่อุปทานระหว่างสหรัฐฯ กับจีน จึงทวีความรุนแรงขึ้น

2.2.2) ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power)

ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากสำนักสังคมนิยม (Realist School) ถูกใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ.1648 จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นช่วงเวลาที่ยุโรปสงบสุขถึง 266 ปี เหตุที่ใช้ได้ผลเพราะประเทศในยุโรปสมัยนั้น ไม่มีประเทศใดเพียงประเทศเดียวที่เป็นมหาอำนาจ

หากประเทศในกลุ่มมี ‘ความสมดุลจริง’ (just equilibrium) ก็จะทำให้แต่ละประเทศมีความเข้มแข็งเพียงพอที่แสดงความต้องการที่แท้จริงของตนทแนวทางของสมดุลแห่งอำนาจ คือ การพยายามรักษาให้กลุ่มหรือฝ่ายที่เป็นอริกันนั้นมีอำนาจเท่าเทียมกัน หากมีฝ่ายใดที่กำลังมีอำนาจเหนืออีกฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน ประเทศที่แต่เดิมเป็นกลางก็จะต้องหันไปสนับสนุนฝ่ายที่กำลังตกเป็นเบี้ยล่าง อาจเรียกประเทศดังกล่าวว่าเป็น ‘ผู้รักษาสมดุล’ (keeper of the balance) ผลคือ ต่างฝ่ายต่างไม่ทำสงครามต่อกันเพราะรู้ว่าไม่อาจมีชัยในสงคราม ดังนั้น จึงไม่มีมิตรแท้หรือศัตรูถาวร แต่ต้องถ่วงดุลเพื่อไม่ให้ประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกล้าก่อสงคราม ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจจึงเป็นหลักการหรือกลไกรักษาความมั่นคงระหว่างประเทศที่สำคัญ และยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน และอาจเป็นทางเลือกที่ประเทศไทยจะนำมาใช้เพื่อสมดุลอำนาจ

2.3) ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

เสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain) ที่เป็นปัจจัยหลักอันกระทบต่อความมั่นคงที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ ดังนี้

2.3.1) มีการแบ่งขั้วทางการค้าระหว่างประเทศ (Polarity)

ความตึงเครียดและการปะทะของอภิมหาอำนาจและพันธมิตร 2 โดยมีอภิมหาอำนาจเดิม คือ สหรัฐฯ และอภิมหาอำนาจใหม่ที่ก้าวขึ้นมาท้าทาย คือ จีน พยายามแบ่งแยกข้าง (Decoupling) โดยการแผ่ขยายเขตอิทธิพลและสร้างพันธมิตร เพื่อกีดกันและบ่อนทำลายอิทธิพลของขั้วอำนาจตรงข้าม ทำให้เกิดแนวโน้มการแบ่งแยกโลกออกเป็น 2 ฝ่าย ทั้งการแบ่งแยกทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ตัวอย่างที่ชัดเจนของความพยายามแบ่งแยกข้างของสหรัฐฯ เช่น การกีดกันเทคโนโลยี 5G ของหัวเว่ย และกดดันให้ชาติพันธมิตรทำตามด้วย หรือการออกมาตราการลดการพึ่งพาจีน โดยผลักดันให้บริษัทของสหรัฐฯ ย้ายฐานการผลิตและการจัดซื้อออกจากประเทศจีน เช่นเดียวกับจีนที่พยายามแบ่งแยกข้าง โดยใช้ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมแห่งศตวรรษที่ 21 หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ความริเริ่มแถบ

และเส้นทาง” (Belt and Road Initiatives) หรือการจัดตั้งกลุ่ม BRICS เพื่อท้าทายอำนาจผูกขาดทางเศรษฐกิจและการเงินโลกของสหรัฐ และพันธมิตร

2.3.2) การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อขยายอิทธิพลที่แบ่งข้าง เช่น

(1) การกำหนดกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก Indo-Pacific Economic Framework : IPEF

ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก นั้น ทอดยาวจากชายฝั่งแปซิฟิกไปจรดมหาสมุทรอินเดีย ครอบคลุมร้อยละ 65 ของมหาสมุทรบนโลก และร้อยละ 25 ของพื้นที่ภาคพื้นดินของโลกและเป็นที่ยึดของผู้คนกว่ากึ่งหนึ่งของประชากรโลก โดยมีขนาดเศรษฐกิจเกือบ 2 ใน 3 ของเศรษฐกิจโลกรวมทั้งเป็นที่ตั้งของ 7 กองทัพที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีทหารอเมริกันประจำการอยู่ในภูมิภาคนี้มากกว่าที่อื่นใดนอกสหรัฐฯ

จากการที่ภูมิภาคนี้เผชิญความท้าทายที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพลังอำนาจทางเศรษฐกิจ การทูต การทหาร และเทคโนโลยี ที่มหาอำนาจ ต่างมุ่งหวังสร้างเขตอิทธิพลในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก สหรัฐอเมริกาได้นำเสนอกรอบความร่วมมือครั้งแรกเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2021 ให้เป็นศูนย์กลางของยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก ในอันที่จะสร้างความสัมพันธ์และเกี่ยวพันกับประเทศในมหาสมุทรแปซิฟิกและอินเดีย กรอบความร่วมมือนี้เป็นความพยายามที่จะร่วมมือและจัดระเบียบในการทำความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจแบบใหม่ ประกอบด้วย 4 เสาหลักด้วยกัน ดังนี้

เสาแรก การค้าที่เป็นธรรมและยืดหยุ่น ภายใต้เสานี้มีภาคส่วนต่างๆ อยู่ 7 สาขา คือ แรงงาน สิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศ เศรษฐกิจดิจิทัล การเกษตร ความโปร่งใสและธรรมาภิบาล นโยบายการแข่งขัน และการอำนวยความสะดวกทางการค้า ซึ่งเรื่องแรงงานและเศรษฐกิจดิจิทัลนั้น สหรัฐฯ อาจมีวาระซ่อนเร้นหรือพยายามผลักดันแนวปฏิบัติที่ขัดแย้งกับประเทศอื่นๆ เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัวในโลกดิจิทัลในไทยและสหรัฐฯ อาจแตกต่างกันมากหรือไม่สอดคล้องกัน

เสาที่สอง ความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน (supply chain resilience) โดยที่หลายประเทศในเอเชียทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตและเป็นส่วนสำคัญในห่วงโซ่อุปทานของเศรษฐกิจสมัยใหม่ แต่ความกังวล คือ สหรัฐฯ อาจจะใช้กรอบความร่วมมือนี้ในการควบคุมอุปทานการผลิต หรือใช้เป็นเครื่องมือต่อต้านผู้ผลิตรายใหญ่ในเอเชีย

เสาที่สาม คือ เรื่องโครงสร้างพื้นฐาน พลังงานสะอาดและการลดคาร์บอน (decarbonization) ซึ่งการลดปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์ ต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูงที่มีราคาแพง

เสาที่สี่ คือ เรื่องภาษีและการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน โดยกรอบความตกลงที่สหรัฐฯ นำเสนอนี้ ยังไม่มีรายละเอียดอื่นใดนอกจากการใช้กำแพงภาษีที่อาจมีในอนาคต

อาจกล่าวได้ว่า IPEF เป็นเครื่องมือสำคัญของสหรัฐฯ ในการกลับเข้ามามีบทบาทและเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับอินโด – แปซิฟิก เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับจีนที่กำลังขยายบทบาททางเศรษฐกิจและต้องการเป็นมหาอำนาจในการกำหนดทิศทางและกฎระเบียบเศรษฐกิจการค้าโลก การดำเนินนโยบาย Indo-Pacific Strategy และข้อริเริ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ IPEF นี้ สะท้อนให้เห็นถึงความจริงจังในการปกป้องผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในภูมิภาค อินโด-แปซิฟิกซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ที่สำคัญทั้งใน ด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงเพื่อรักษาบทบาทและสถานะการเป็นมหาอำนาจเดียวในภูมิภาคและของโลก ที่ปัจจุบันกำลังถูกท้าทายจากจีน ซึ่งนโยบายดังกล่าวนี้ ได้สร้าง

ความตึงเครียดในความสัมพันธ์จีน - สหรัฐฯ โดยจีนเห็นว่าเป็นนโยบายที่มุ่งกีดกันจีนออกไปจากภูมิภาค และห่วงโซ่การผลิต ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจของภูมิภาคโดยรวม อย่างไรก็ตาม IPEF อาจไม่มีนัยสำคัญต่อภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกมากนัก เนื่องจากเป็นเพียงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่ความตกลงทางการค้าอย่าง RCEP และ CPTPP ซึ่งประเทศสมาชิกอาจรู้สึกเสียเปรียบจากการต้องยกระดับมาตรฐานการค้า การผลิต แรงงาน และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ได้รับประโยชน์จากการเปิดตลาดหรือสิทธิประโยชน์ทางการค้าอื่น นอกจากนี้การผลักดันจีนออกไปจากห่วงโซ่การผลิตจะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อเศรษฐกิจในภูมิภาคเนื่องจากจีนเป็นคู่ค้าและนักลงทุนหลักของประเทศในภูมิภาค

(2) การขยายความร่วมมือเศรษฐกิจภายใต้การริเริ่ม Belt and Road Initiative : BRI

ยุทธศาสตร์ BRI ของจีนเป็นแผนเศรษฐกิจขนาดใหญ่ทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมทางบกและทางทะเล โดยแบ่งเป็น 6 ระเบียงเศรษฐกิจ คือ

2.1 สะพานเศรษฐกิจยูเรเชียใหม่ (New Eurasian Land Bridge : NELB)

เริ่มต้นจากท่าเรือ Lianyungang ในมณฑล Jiangsu สิ้นสุดที่ เมือง Rotterdam ในยุโรปตะวันตกคาดว่าจะ เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าทางถนนจากจีนสู่ยุโรป

2.2 ระเบียงเศรษฐกิจจีน-มองโกเลีย-รัสเซีย (China-Mongolia-Russia

Economic Corridor : CMREC) เป็นเส้นทาง รถไฟความเร็วสูงและถนน แบ่งออกเป็นเส้นทาง คือ

- 1) จาก Beijing, Tianjin, Hebei ผ่านมองโกเลียใน เพื่อไปรัสเซีย และ
- 2) จากเมือง Dalian ไปยังเมือง Chita ของรัสเซีย

2.3 ระเบียงเศรษฐกิจจีน-เอเชียกลาง-เอเชียตะวันตก (China-Central Asia-

West Asia Economic Corridor : CCWAE) เป็นเส้นทางสำคัญในการขนส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ จากคาบสมุทรอาหรับ ตุรกีและอิหร่าน เพื่อส่งไปยังเขตปกครองตนเอง Xinjiang Uygur

2.4 ระเบียงเศรษฐกิจจีน-คาบสมุทรอินโดจีน (China-Indochina Peninsula

Economic Corridor : CICPEC) เชื่อมระหว่างเขตเศรษฐกิจสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ Pearl River (Pearl River Delta Economic Zone : PRD) กับประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

2.5 ระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน (China -Pakistan Economic Corridor

: CPEC) เชื่อมจีนกับเอเชียใต้ และ

2.6 ระเบียงเศรษฐกิจบังกลาเทศ-จีน-อินเดีย - เมียนมา (Bangladesh-China-

India-Myanmar Economic Corridor : BCIMEC) เริ่มต้นจาก เมือง Kashgar ของเขตปกครองตนเอง Xinjiang Uygur ไปยังท่าเรือ Gwadar ของปากีสถาน

กล่าวได้ว่า BRI เป็นแผนการพัฒนาความเชื่อมโยงเครือข่ายขนาดใหญ่ทางบก และทางทะเลของจีนโดยใช้โครงการต่าง ๆ ในระเบียงเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อให้อนุภูมิภาคฯ เข้าไป เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ใหญ่ของจีน โดยจีนดำเนินการผ่านแผนการ ยุทธศาสตร์ใหญ่ และมี Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB) เป็นส่วนหนึ่งที่เข้ามาช่วยระดมทุน และมีโครงการ LMC ที่จีนริเริ่มขึ้นเป็นกลไกในการประสานความสัมพันธ์กับอนุภูมิภาคฯ

(3) การปฏิรูปโครงสร้างใหญ่ของจีนเพื่อสร้างรูปแบบเศรษฐกิจการเมืองที่

เจริญรุ่งเรือง

ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา จีนมีความต้องการที่จะลดช่องว่างความมั่งคั่ง ที่ขยายตัวต่อเนื่อง รวมถึงความกังวลต่ออุตสาหกรรมเทคโนโลยีและการเงินที่อาจถูกควบคุมโดย

บริษัทเอกชนบริษัทใดบริษัทหนึ่ง ส่งผลให้มีการออกกฎระเบียบป้องกันการผูกขาด (Antitrust) การควบคุมการเข้าออกข้อมูลส่วนบุคคล การควบคุมโรงเรียนกวดวิชา และการควบคุมและจำกัดเวลาการเล่นเกมออนไลน์ของเยาวชน เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ต่อมาเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 นายสี จิ้นผิง เลขาธิการใหญ่คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ ประธานาธิบดีและประธานคณะกรรมการการทหารส่วนกลางของจีน ได้กล่าวคำปราศรัยสำคัญในงานเฉลิมฉลองที่จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ ณ จัตุรัสเทียนอันเหมิน กรุงปักกิ่งประกาศอย่างเป็นทางการและหนักแน่นว่า จีนได้บรรลุเป้าหมายการต่อสู้อุปสรรค 100 ปี ในการสร้าง “สังคมที่มีกินมีใช้” อย่างรอบด้านในปี พ.ศ. 2564 และมุ่งสู่การพัฒนาจีนให้เป็นประเทศสังคมนิยมที่ทันสมัยในขั้นพื้นฐานในปี พ.ศ.2578 ต่อจากนั้นดำเนินการต่อสู้อีก 15 ปี คือ ถึงกลางศตวรรษที่ 21 จะบรรลุเป้าหมายการต่อสู้อุปสรรคร้อยปี และเพื่อพัฒนาจีนให้เป็นประเทศสังคมนิยมที่ทันสมัย มั่งคั่ง แข็งแกร่ง กลมกลืน สวยงาม เป็นประชาธิปไตยและมีอารยธรรม การปฏิรูปโครงสร้างใหญ่ของจีนเพื่อสร้างรูปแบบเศรษฐกิจการเมืองที่เจริญรุ่งเรืองจะถูกกระจายให้กับประชาชนทุกคน พร้อมกับการดูแลความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและการเงินซึ่งเป็นการสานต่อแนวความคิด “ความเจริญรุ่งเรืองร่วมกัน” อันเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 สมัยประธานาธิบดีเหมา เจ๋อตุง โดยช่วงปี พ.ศ. 2521

ปัจจุบันเศรษฐกิจจีนกำลังเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างระยะยาวในหลากหลายด้าน ทำให้รัฐบาลจีนเข้ามาบิบบทบาทในการตัดสินใจและเพิ่มมาตรการต่อภาคธุรกิจเอกชนที่ขัดต่อเป้าหมายนโยบายของภาครัฐธุรกิจ โดยกิจกรรมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะเผชิญกับมาตรการเข้มงวดของรัฐบาลจีน คือ

1. ธุรกิจที่ผูกขาดและมีการกระจุกตัวอยู่แค่ผู้เล่นน้อยราย
2. ธุรกิจที่เก็บข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลทางการเงินหรือข้อมูลอื่นๆที่อาจมีความเสี่ยงต่อความมั่นคงของประเทศ
3. บั่นทอนผลิตภาพในระยะยาว เช่น การเล่นเกมส้อมากเกินไป หรือกิจกรรมในวงการบันเทิง
4. เพิ่มความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางการเงิน เช่น การเก็งกำไรในตลาดการเงิน shadow banking
5. เพิ่มต้นทุนในการมีบุตร เช่น ค่าเช่าหรือราคาบ้านที่แพงจนเข้าถึงไม่ได้ ค่าเรียนพิเศษที่ราคาสูง
6. ธุรกิจที่กดค่าแรงไว้ในระดับต่ำ
7. กิจกรรมที่มีการแสดงออกถึงค่านิยมแบบตะวันตก

จากลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น กลุ่มธุรกิจที่มีความเสี่ยงจากมาตรการภาครัฐสูง ได้แก่ กลุ่มเทคโนโลยีแพลตฟอร์มที่มีการผูกขาดและสะสมข้อมูลที่มีความสำคัญมาก กลุ่ม Fintech ที่อาจกระทบเสถียรภาพทางการเงิน กลุ่มการศึกษาและสุขภาพที่อาจถูกควบคุมราคา กลุ่มเกมส์และงานบันเทิงที่อาจบั่นทอนผลิตภาพของเยาวชนในระยะยาว

นโยบายภาครัฐที่ต้องการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและเพิ่มผลิตภาพในระยะยาวจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจจีนอย่างไรบ้างนั้น ในเศรษฐกิจระยะสั้น คาดว่าเศรษฐกิจมีแนวโน้มชะลอตัวลง มาตรการต่าง ๆ เช่น นโยบายควบคุมการปล่อยสินเชื่อแก่ภาคอสังหาริมทรัพย์ที่จะเพิ่มความเสี่ยงในการผิคนัดชำระหนี้ของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ จะเป็นปัจจัยที่ทำให้เศรษฐกิจจีนชะลอตัวลงในปี

หน้า เนื่องจากภาคก่อสร้างมีทรัพย์สินมีขนาดใหญ่ถึง 28.7% ของเศรษฐกิจจีน ส่วนระยะยาวนั้น การที่ภาครัฐเข้ามาบีบบังคับในการตัดสินใจของภาคธุรกิจเอกชนมากยิ่งขึ้น อาจสร้างความไม่แน่นอนและลดทอนความมั่นใจของธุรกิจเอกชนและอาจส่งผลกระทบต่อจิตวิญญาณของความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship spirit) ซึ่งจะเป็นปัจจัยด้านลบต่อโอกาสในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ จากเติบโตด้วยการลงทุนมาเป็นเติบโตด้วยการบริโภค

กล่าวได้ว่าจีนมีความพยายามที่จะแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว โดยปรับจากการเติบโตที่ไม่สมดุล มาเป็นการใส่ใจกับการขยายตัวของชนชั้นกลาง และลดช่องว่างความมั่งคั่ง เพื่อช่วยหนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะกลางถึงยาว การใช้จ่ายของผู้บริโภคที่มากขึ้น จะช่วยผลักดันให้เกิดอุปสงค์ภายในประเทศ ความมั่นใจของภาคเอกชนและการลงทุนของภาคธุรกิจต่อไป ดังนั้น เมื่อประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้รับการต่อวาระการดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศเป็นสมัยที่ 3 และประกาศเดินทางปฏิรูปครั้งใหญ่ที่สุดในรอบหลายปี ตั้งแต่การประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน (CPC) ครั้งที่ 20 เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 จึงได้มีการนำการปฏิรูปและฟื้นฟูภาครัฐในการสนับสนุนการเติบโตในการกำกับดูแลระบบการเงินส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคส่วนดังกล่าวของจีนให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมกับบรรดาชาติตะวันตก มาเสริมความมั่นคงผ่านการเสนอนโยบายในการประชุมสภาประชาชนแห่งชาติ ชุดที่ 14 ในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2566 มุ่งเสริมสร้างยุทธศาสตร์ชาติแบบบูรณาการพร้อมยกระดับขีดความสามารถทางยุทธศาสตร์สร้างหน่วยงานขึ้นมาเพื่อดูแลข้อมูลจำนวนมากของจีน โดยเฉพาะเตรียมลดจำนวนพนักงานในหน่วยงานของรัฐลง 5% เดินทางปรับปรุงสำนักงานท้องถิ่นของธนาคารกลางจีน และปรับค่าตอบแทนของพนักงานในระบบกำกับดูแลทางการเงินให้ได้รับค่าจ้างแบบเดียวกับข้าราชการ ซึ่งอาจนำไปสู่การลดค่าจ้าง เพื่อเน้นย้ำถึงความสำคัญของการเปิดพื้นที่ใหม่สำหรับการเสริมสร้างยุทธศาสตร์ชาติแบบบูรณาการและความสามารถเชิงยุทธศาสตร์ให้สามารถตอบสนองนโยบายรุ่งเรืองร่วมกันและเข้าสู่เป้าหมายการพัฒนาการฟื้นฟูประเทศ ยกกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน สร้างความมั่งคั่ง สรรค์สร้างสังคมที่ดีขึ้นและขยายกำลังกองทัพ พร้อมกับปลุกคนหนุ่มสาวให้ “กล้าที่จะฝัน ทำงานหนัก เพื่อที่จะบรรลุฝันไปพร้อมๆ กับอุทิศให้แก่ประเทศชาติ” นำพาประชาชาติจีนบรรลุถึง “ความฝันจีน” ต่อไป

2.3.3) มีวิกฤตอาหารและพลังงาน

การเกิดขึ้นของโควิด-19 ก่อนหน้านี้ได้ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่การผลิต (Supply Chains) แล้วในระดับหนึ่ง แต่การสู้รบระหว่างรัสเซียกับยูเครนได้เข้ามาขยายปัญหานี้ให้ใหญ่ขึ้น เพราะได้นำมาซึ่งทั้งวิกฤตพลังงานและวิกฤตการขาดแคลนอาหาร โดยปัจจัยดังกล่าวทำให้อัตราเงินเฟ้อของประเทศต่างๆ ทั่วโลกปรับตัวเพิ่มขึ้นจากผลพวงของระดับราคาสินค้าและน้ำมันที่ขึ้นราคา

จากรายงานของ Global Report on Food Crises 2022 ล่าสุดระบุว่า ประชากรเกือบ 193 ล้านคนใน 53 ประเทศ กำลังเผชิญกับปัญหาความไม่มั่นคงด้านอาหารอย่างเฉียบพลัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมากลับเกือบ 40 ล้านคน ความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นอาจเรียกได้ว่าเข้าขั้นวิกฤตและเป็นสัญญาณเตือนถึงคลื่นลูกใหญ่ที่กำลังจะตามมา โดยธนาคารโลกคาดการณ์ว่าแนวโน้มดัชนีราคาอาหารยังคงทรงตัวในระดับสูงต่อเนื่องถึงปี พ.ศ. 2567 ขณะที่เครือข่ายต่อต้านวิกฤตอาหารโลกมองว่า แนวโน้มวิกฤตอาหารโลกยังคงดำเนินต่อไป และทวีความน่ากลัวมากขึ้นจากความขัดแย้ง ความยากลำบากทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และภัยคุกคามจากสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย

2.4) ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

ภาพในอนาคตที่จะเห็นได้จากสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากเสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain) มีดังนี้

2.4.1 มีการควบคุมเทคโนโลยีการผลิตอุปกรณ์สื่อสารทางดิจิทัลของ 2 พากฝั่งมหาอำนาจ และการเลือกประเทศถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เลือกข้าง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการรวมตัวเพื่อการเป็นเครือข่ายการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงของภูมิภาค

2.4.2 มีการกีดกันทางการค้า โดยวิธีการใช้กำแพงภาษี หรือการตั้งเงื่อนไขการกีดกันการค้ารูปแบบใหม่ที่ไม่ใช่ภาษี เป็นเครื่องมือ เช่น การรับรองมาตรฐาน และการออกกฎควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Carbon barrier to trade) เช่นกรณี European Green Deal ของสหภาพยุโรป ทำให้มีการประกาศใช้มาตรการปรับราคาคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดน (Carbon Border Adjustment Mechanism: CBAM) สำหรับสินค้านำเข้าที่ถูกกำหนด (ใช้เต็มรูปแบบปี พ.ศ. 2570) จะกระทบต่อสินค้าส่งออกของไทย อาทิ เหล็ก อะลูมิเนียม และเม็ดพลาสติก พบว่า สหรัฐฯ ได้ร่างกฎหมาย Clean Competition Act (CCA) จะเก็บภาษีคาร์บอนสำหรับสินค้าที่มีการปล่อยคาร์บอนสูงในกระบวนการผลิต อาทิ เชื้อเพลิงฟอสซิล ผลิตภัณฑ์จากการกลั่นปิโตรเลียม ปิโตรเคมี ปุ๋ย เหล็กและเหล็กกล้า และถ่านหิน ซึ่งย่อมกระทบกับคู่ค้า

2.4.3 จะมีการปรับเปลี่ยนเส้นทางการนำเข้าสินค้าชั้นกลางจากจีนไปยังภูมิภาคอื่น โดยความตึงเครียดทางการค้าระหว่างสหรัฐกับจีน รวมถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นตัวเร่งการปรับเปลี่ยนเส้นทางการนำเข้าสินค้าชั้นกลางจากจีนไปยังภูมิภาคอื่น แต่แรงจูงใจหลักในการดำเนินงานในประเทศจีนซึ่งไม่ใช่ต้นทุนการผลิตที่ต่ำ แต่เป็นการเข้าถึงตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ของจีนนั้น จะทำให้บริษัทที่ใช้ประเทศจีนเป็นเพียงศูนย์กลางการผลิตแต่ส่งออกไปขายนอกประเทศจีนเป็นส่วนใหญ่ ย้ายฐานการผลิตออกจากจีนมากขึ้น

2.5) ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

2.5.1) ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- มูลค่าการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนที่ปรับลดลง อาจสร้างโอกาสให้ไทยส่งออกสินค้าทดแทนจีนในตลาดสหรัฐฯ โดยกลุ่มสินค้าที่ได้รับผลดีจากช่องทางนี้ได้แก่ ชิ้นส่วนยานยนต์ แผงวงจรรวม และเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตยางและพลาสติก

- สำหรับวิกฤตอาหาร ไทยอาจพบโอกาสการส่งออกสินค้าอาหารที่เพิ่มขึ้น แต่ต้องบริหารจัดการวัตถุดิบให้เพียงพอ ไทยในฐานะประเทศผู้ผลิตอาหารและส่งออกอันดับต้นๆ ของโลก เชื่อว่าไทยจะไม่เผชิญวิกฤตขาดแคลนอาหารดังเช่นประเทศอื่นๆ

- สำหรับประเทศไทยแล้ววิกฤตทำให้เกิดโอกาสในการเตรียมความพร้อมในการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (Software /Hardware/Peopleware) เพื่อดึงดูดการลงทุน การเร่งพัฒนาสมรรถนะแรงงานในโลกดิจิทัล เร่งปรับปรุงกฎหมายเพื่อลดอุปสรรคทางการค้า เตรียมบทบาทและท่าทีการเจรจาการค้าและกลไก การระงับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการส่งเสริมการผลิตและการค้าที่สนับสนุนสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย

2.5.2) ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- มาตรการกีดกันทางการค้าฯ ระหว่างสหรัฐฯ และจีน จะส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้ขายสินค้าในประเทศไทย เนื่องจากจีนอาจนำสินค้าที่ไม่สามารถส่งออกไปสหรัฐฯ มาขายท่วมตลาด (dumping) ในไทย สำหรับการตั้งเงื่อนไขการกีดกันการค้านี้รูปแบบใหม่ที่ไม่ใช่ภาษี เช่น การนำสิ่งแวดล้อมมาเป็นเงื่อนไขหรือข้อกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ ไทยย่อมได้รับผลกระทบภาครัฐและผู้ประกอบการไทยต้องเร่งปรับตัวโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อให้กระบวนการผลิตปล่อยคาร์บอนได้ตามเกณฑ์ และใช้ BCG model เพื่อมุ่งสู่ Net zero emissions ซึ่งจะช่วยให้ภาคอุตสาหกรรมของไทยเกาะกระแสไปในทิศทางเดียวกันกับภาคอุตสาหกรรมทั่วโลก นอกจากนี้ไทยในฐานะประเทศผู้นำเข้าน้ำมันจะต้องเผชิญกับราคาน้ำมันที่แพงขึ้น ย่อมกระทบต่อต้นทุนการขนส่งที่จะสูงขึ้น และราคาสินค้าปรับตัวเพิ่มต่อเนื่อง ตลอดจนเกิดภาวะเงินเฟ้อ

- หากนโยบายการเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติถือครองที่ดินได้ /ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินสำหรับเป็นที่ตั้งสำนักงานและที่พักอาศัยได้ ของไทยสำเร็จ (เช่น (1) ที่ดินสำนักงานไม่เกิน 5 ไร่ (2) ที่ดินที่พักอาศัยผู้บริหารไม่เกิน 10 ไร่ (3) ที่ดินที่พักอาศัยคนงานไม่เกิน 20 ไร่ (4) ที่ดินที่ตั้งสำนักงานและที่พักอาศัยจะอยู่ในบริเวณเดียวกันกับที่ดินที่ตั้งสถานประกอบการหรือไม่ก็ได้) อาจยกต่อการควบคุมชาวต่างชาติและเป็นปัญหาต่อเนื่องในอนาคต

3.3 ประเด็นที่ 3 : ความแปรปรวนของสภาพอากาศที่แปรปรวน (Climate Variability and Change)

3.1) การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

จากข้อมูลทางสถิติพบว่าในปี ค.ศ.2020 มีประชากรโลกประมาณ 7.7 พันล้านคน และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 1 หมื่นล้านคนในปี ค.ศ.2050 และ 1.1 หมื่นล้านคนในปี ค.ศ.2100 สถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประชากรโลกยังคงมีแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การขยายตัวของสังคมเมือง (Urbanization) อย่างรวดเร็ว รวมถึงความต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติที่เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 เป็นต้นมา นวัตกรรมและเทคโนโลยีในภาคอุตสาหกรรมเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้อัตราการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ออกสู่ชั้นบรรยากาศของโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา หลายพื้นที่ทั่วโลกได้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างรุนแรง เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เช่น ในปี พ.ศ.2561 และ พ.ศ. 2563 ได้เกิดไฟป่ารุนแรงในรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา โดยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากไฟป่าเมื่อปี พ.ศ.2563 ครอบคลุมพื้นที่มากกว่า 470,000 เอเคอร์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นความเสียหายที่รุนแรงที่สุดเป็นประวัติการณ์ นอกจากนี้ ในช่วงปลายปี พ.ศ.2562 ถึงต้นปี พ.ศ.2563 ได้เกิดไฟป่าอย่างรุนแรงในรัฐนิวเซาท์เวลส์และรัฐวิกตอเรีย เครือรัฐออสเตรเลีย และล่าสุดเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2564 ได้เกิดหิมะตกในรอบหลายสิบปีในทะเลทรายซาฮารา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนแอลจีเรีย และทางตะวันตกเฉียงใต้ของราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย นอกจากนี้ ผลกระทบที่สำคัญอีกประการหนึ่งจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคือการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล แม้ว่าระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นน้อยกว่า

1 เซนติเมตร/ปี แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลทางสถิติย้อนหลังเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลในช่วงราวศตวรรษที่ผ่านมา (ประมาณปี ค.ศ.1900) พบว่า อัตราการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลในปัจจุบันสูงขึ้นกว่าในอดีต โดยระดับน้ำทะเลในช่วงปี ค.ศ.1900 - 1999 สูงขึ้นเฉลี่ยเพียง 1.2 – 1.7 มิลลิเมตร/ปี แต่ในปี ค.ศ.2000 ระดับน้ำทะเลเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 3.2 มิลลิเมตร และเพิ่มเป็น 3.4 มิลลิเมตร/ปี ในปี ค.ศ.2016 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลทำให้เกิดน้ำท่วมบ่อยครั้งมากขึ้นและรุนแรงขึ้น จากรายงานข้อมูลทางสถิติของรอยเตอร์เมื่อปี ค.ศ.2014 พบว่าก่อนปี ค.ศ.1971 ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นในหลายเมืองบนพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกของสหรัฐอเมริกาส่งผลให้เกิดน้ำท่วมเฉลี่ยน้อยกว่า 5 วัน/ปี แต่ตั้งแต่ปี ค.ศ.2001 เป็นต้นมา จำนวนวันที่เกิดน้ำท่วมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 20 วัน/ปี นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล ยังทำให้เส้นแนวเขตทะเลชายฝั่งเข้ามาใกล้แผ่นดินมากขึ้น ส่งผลให้คลื่นลมและพายุพัดเข้าสู่ชายฝั่งและเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ชุมชนได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังเกิดปัญหาการรุกตัวของน้ำเค็มอันจะส่งผลกระทบต่อหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรม [1]

3.2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

การที่สภาพอากาศเปลี่ยนแปลง สาเหตุหลักเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกขึ้นไปในชั้นบรรยากาศ โดยก๊าซเรือนกระจกนี้ ประกอบด้วยก๊าซหลายชนิดที่สำคัญ คือ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ก๊าซมีเทน ก๊าซไนตรัสออกไซด์ ก๊าซซัลเฟอร์เฮกซะฟลูออไรด์ ก๊าซโอโซน สารคลอโรฟลูออโรคาร์บอน และฮาโลคาร์บอน ก๊าซเหล่านี้สามารถเก็บกักรังสีความร้อนจากผิวโลก แล้วคายรังสีความร้อนนั้นกลับลงมา ทำให้อุณหภูมิบนผิวโลกร้อนขึ้นกว่าเดิม เปรียบเสมือนกระจกที่สะท้อนรังสีความร้อนไม่ให้ออกไปจากโลก จึงมักเรียกว่า “ปรากฏการณ์เรือนกระจก” (Greenhouse effect) และเรียกการปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งมีหลายชนิดให้เข้าใจง่ายว่า การปล่อยคาร์บอน “Carbon emission” การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก็คือผลพวงของการเกิดภาวะโลกร้อน เมื่อรังสีความร้อนในบรรยากาศใกล้ผิวโลกถ่ายเทความร้อนนั้นให้แก่อากาศ ดิน และน้ำ ก็ทำให้เกิดกระแสลม วัฏจักรของน้ำ ฝน พายุ ความเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิโลกจึงส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศให้แปรปรวนไปจากเดิม และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงจนเป็นภัยธรรมชาติที่ทำลายชีวิตบนโลก

3.3) ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์บนโลกมีส่วนปล่อยคาร์บอนแทบทั้งสิ้น เพราะท้ายที่สุดแล้วก็เป็นผลพวงจากการใช้พลังงาน ไม่ว่าจะเป็นเชื้อเพลิงสำหรับการเดินทางขนส่ง เชื้อเพลิงสำหรับโรงงานอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์ ข้าวของเครื่องใช้ เชื้อเพลิงผลิตไฟฟ้าให้แก่อาคารบ้านเรือน ไฟฟ้าสำหรับการติดต่อสื่อสาร โทรศัพท์มือถือ แม้แต่โลกอินเทอร์เน็ต การเผาเชื้อเพลิงอาจเป็นตัวการปล่อยคาร์บอนโดยตรง แต่กิจกรรมของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการกินอาหาร การเดินทาง การใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ การทิ้งขยะ คือตัวการโดยอ้อมที่ปล่อยคาร์บอนอยู่อย่างเงียบ ๆ ดังนั้น ประเทศใดที่เร่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองความต้องการที่มากขึ้นความจำเป็น ก็จะเป็นการเร่งให้เกิดภาวะโลกร้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ประเทศไทยมีแนวโน้มการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มสูงขึ้นจากกิจกรรมการพัฒนาประเทศ ข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปี พ.ศ.2562 มีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (ไม่รวมภาคป่าไม้และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน) 372 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า โดยภาค

ที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุด ได้แก่ ภาคพลังงาน รองลงมาคือ ภาคเกษตร กระบวนการทางอุตสาหกรรม และของเสีย ตามลำดับ

3.4) ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change : IPCC) เผยแพร่ในรายงานประเมินสถานการณ์ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ฉบับที่ 6 (The sixth Assessment Report : AR6) ว่าในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา อุณหภูมิพื้นผิวเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้นกว่า 1 องศาเซลเซียส เมื่อเทียบกับยุคก่อนอุตสาหกรรม และคาดการณ์ว่าจะสูงกว่า 2 องศาเซลเซียสภายในปี ค.ศ.2100 โดยมีสาเหตุมาจากกิจกรรมของมนุษย์ อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นจากระบบภูมิอากาศในช่วง 1 – 5 องศาเซลเซียส ทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบในหลายมิติ อาทิ การเปลี่ยนแปลงต่อปริมาณและรูปแบบการตกของฝน การละลายของน้ำแข็งขั้วโลก การเพิ่มสูงขึ้นของระดับน้ำทะเล การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศวิทยาของโลก การเป็นกรดของน้ำทะเล และการเกิดคลื่นความร้อนรุนแรง ผลกระทบต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงผลกระทบต่อมนุษย์ในหลายด้าน อาทิ ผลกระทบต่อสุขภาพ การผลิตอาหาร ความมั่นคงของทรัพยากรน้ำ ความมั่นคงของมนุษย์ วิถีชีวิต เศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น ตลอดจนความสูญเสียและเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคม ที่เป็นผลมาจากเหตุการณ์ภัยพิบัติรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สถานการณ์และผลกระทบดังกล่าวทำให้นักวิทยาศาสตร์ส่ง “สัญญาณเตือนภัยสีแดง” (Code Red) ว่าประชาคมโลกต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการดำเนินงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา **ไม่เพียงพอ**ที่จะปกป้องสภาพภูมิอากาศให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัยสำหรับมวลมนุษยชาติได้

สำหรับการจัดลำดับขององค์กร German watch ระบุว่าประเทศไทยเป็นประเทศ 1 ใน 10 ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาว และการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของศูนย์ภูมิอากาศ กรมอุตุนิยมวิทยา สรุพบว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2559 – 2578) ประเทศไทยมาอุณหภูมิเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น และมีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดเฉลี่ยมากกว่า 35 องศาเซลเซียสในฤดูร้อน ปริมาณน้ำฝนรายปีเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้น และจำนวนวันฝนตกในช่วงฤดูฝนและการกระจายตัวของฝนเพิ่มขึ้น ทำให้ส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำในแหล่งน้ำ และมีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งและอุทกภัยในบางพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการน้ำของประเทศในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคเกษตร และภาคเมือง

3.5) ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

3.5.1) ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- ความตระหนักต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น โดยประเทศไทยต้องดำเนินตามนโยบายความร่วมมือภายใต้ความตกลงปารีส (Paris Agreement) ภายใต้กรอบอนุสัญญา UNFCCC โดยจะต้องควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียส ภายในปี ค.ศ.2100 รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวให้อยู่ได้เมื่อโลกร้อนขึ้นทุกปี ทำให้ภาครัฐต้องออกนโยบายส่งเสริมการใช้ Bio-Circular-Green Economy เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาพรวมอย่างจริงจัง ประกอบกับยังได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ จากประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งในภาคการผลิตอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร เช่น การปลูกข้าวที่ใช้น้ำน้อยเพื่อลดการเกิด

ก๊าซมีเทน เป็นต้น ทั้งนี้ในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอาจเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีอากาศแปรปรวน เช่น แอ็บสแกนดิเนเวีย รัสเซีย อเมริกา อาจเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น ส่งผลต่อภาคเศรษฐกิจของไทยที่เน้นด้านการท่องเที่ยวและบริการเป็นหลัก สำหรับพรรคการเมืองสามารถนำนโยบายสีเขียวไปใช้ในการชูนโยบายในการหาเสียง

3.5.2) ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

ผลจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมในหลายประเด็นด้วยกัน ได้แก่ น้ำท่วม แบบจำลองภูมิอากาศจากหลาย ๆ ประเทศชี้ว่า ภายในปี ค.ศ.2100 เหตุการณ์น้ำท่วมรุนแรง จะเกิดเพิ่มขึ้นหลายเท่าจากแต่ก่อน โดยมีโอกาสเกิด 3-6 ครั้ง ในช่วง 100 ปี ต่างจากสมัยก่อนที่เกิดเพียง 1 ครั้งต่อปี ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา พื้นที่ชุมชนของไทย มักจะประสบกับปัญหาอุทกภัยบ่อยครั้ง โดยส่วนใหญ่จะเกิดในเขตชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย โดยเฉพาะแอ็บชายฝั่งด้านตะวันออกและทางใต้ของประเทศซึ่งตั้งอยู่ใกล้มหาสมุทร ในเขตเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานคร หาดใหญ่ และเชียงใหม่ก็ประสบปัญหาน้ำท่วมเช่นกัน เนื่องจากปริมาณน้ำมีมากกว่าที่กักเก็บ และระบบระบายน้ำยังไม่มีประสิทธิภาพพอ นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดภัยแล้ง สาเหตุเกิดจากฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน และฝนไม่ตกในพื้นที่แหล่งเก็บกักน้ำ ทำให้แหล่งน้ำตามธรรมชาติแห้ง มีผลต่อกระทบต่อการเกษตรของไทยอย่างยิ่ง ส่วนประเด็นสำคัญอันจะนำมาให้เกิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ อันเป็นผลมาจากวัฏจักรน้ำ เช่น บริเวณที่ฝนตกหนัก สารมลภาวะที่เป็นกรดในอากาศจะถูกชะล้างลงแหล่งน้ำมากขึ้น ความเป็นกรดนี้จะมีส่วนทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ หรือปริมาณน้ำและแหล่งน้ำที่ลดลงส่งผลให้ความเข้มข้นของธาตุอาหารในน้ำเพิ่มมากขึ้น ทำให้ปริมาณออกซิเจนในน้ำลดลง เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำชนิดอื่น ๆ ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง และยังก่อให้เกิดปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทำให้ภาครัฐต้องลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งงบประมาณที่ต้องใช้ช่วยเหลือประชาชนในกรณีประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคม ที่มีปัญหาทางสุขภาพที่เกิดจากฝุ่น PM2.5 ซึ่งปัจจัยหลักเกิดจากการเผาในที่โล่งของมนุษย์ รวมทั้งไฟป่าที่เกิดจากธรรมชาติ และผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ในภาคการส่งออกที่อาจถูกกีดกันทางการค้าจากกิจกรรมการผลิตที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจก

3.4 ประเด็นที่ 4 : วิฤติความหลากหลายทางชีวภาพของมวลมนุษยชาติ (Human Impact on Biodiversity Crisis)

4.1) การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

ทั่วโลกกำลังได้รับผลกระทบหลากหลายรูปแบบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิโลกเปลี่ยนแปลงไปจนส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่ผิดธรรมชาติ ซึ่งไม่เพียงส่งผลกระทบต่ออารยธรรมของมนุษย์ แต่ยังส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ พืชและสัตว์นานาชนิดอย่างมหาศาล และอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้นส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากข้อมูลการประเมินดัชนีชี้วัดความหลากหลายทางชีวภาพของโลก (Living Planet Index: LPI)

โดยนำข้อมูลประชากรสัตว์มีกระดูกสันหลังหลากหลายชนิดพันธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 20,811 ชนิดพันธุ์ จาก 4,392 ชนิดพันธุ์ ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และปลาจากทั่วโลก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 – 2559 แสดงให้เห็นจำนวนประชากรสัตว์มีกระดูกสันหลังลดลงถึงร้อยละ 68 และพบว่าพื้นที่เขตร้อนในทวีปอเมริกามีดัชนีชี้วัดความหลากหลายทางชีวภาพของโลกมากที่สุด (WWF, 2020) ทั้งนี้ สาเหตุที่ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพในระดับโลกลดลงเป็นผลจากแรงขับเคลื่อนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยแรงขับเคลื่อนทางตรง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและ ทะเล การใช้ทรัพยากรเกินขีดจำกัด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มลพิษและชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน ซึ่งเกิดจากแรงขับเคลื่อนทางอ้อม ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร พลวัตประชากร ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น รูปแบบการบริโภค ปัจจัยด้านเศรษฐศาสตร์ เช่น การค้าและเทคโนโลยีหรือที่เกี่ยวข้องกับสถาบันแห่งการกำกับดูแล ปัจจัยด้านความขัดแย้งและปัจจัยด้านโรคระบาด เป็นต้น โดยพบว่าปัจจัยการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและทะเล และปัจจัยการใช้ทรัพยากรเกินขีดจำกัด ทำให้เกิดการสูญเสียต่อความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในพื้นที่บนบก น้ำจืด และทะเลของโลกถึงร้อยละ 50 ดังนั้น กิจกรรมของมนุษย์ในปัจจุบันเป็นภัยคุกคามซึ่งส่งผลให้การสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตทั่วโลกเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ส่งผลให้มีชนิดพันธุ์สัตว์และพืชที่ถูกคุกคามประมาณร้อยละ 25 หากไม่มีการดำเนินการเพื่อลดความรุนแรงของแรงขับเคลื่อนที่เป็นสาเหตุของการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ อาจทำให้ในอีกไม่กี่ทศวรรษข้างหน้า อาจมีชนิดพันธุ์มากถึงหนึ่งล้านชนิดที่จะต้องเผชิญกับภาวะสูญพันธุ์ นอกจากนี้ หากไม่มีการดำเนินการที่เหมาะสมยังเป็นการเร่งให้อัตราการสูญพันธุ์ทั่วโลกในปัจจุบันเกิดเร็วขึ้น 10-100 เท่า เมื่อเทียบกับอัตราเฉลี่ยการสูญพันธุ์ทั่วโลกในตลอดช่วงหลายล้านปีที่ผ่านมา แสดงดังแผนภาพที่ 3-1

แผนภาพที่ 3-4 ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย

4.2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

4.2.1) “ความหลากหลายทางชีวภาพ” (BIODIVERSITY) มาจากคำว่า “BIOLOGICAL (ทางชีววิทยา) และ DIVERSITY (ความหลากหลาย)” ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึง การมีสิ่งมีชีวิตนานาชนิด นานาพันธุ์ในระบบนิเวศอันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ซึ่งมีมากมายและแตกต่างกันทั่วโลก หรือง่าย ๆ คือ การที่มีชนิดพันธุ์ (Species) สายพันธุ์ (genetic) และระบบนิเวศ (ecosystem) ที่แตกต่างกันหลากหลายบนโลก ความหลากหลายทางชีวภาพมีอยู่ระหว่างสายพันธุ์ ระหว่างชนิดพันธุ์ และระหว่างระบบนิเวศ

4.2.2) การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม (Access and Benefit-Sharing: ABS) หมายถึง การเข้าถึงหรือการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งมีชีวิต โดย ABS จะให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งในขั้นตอนการวิจัย พัฒนานวัตกรรม ไปจนถึงการพัฒนาจนเป็นผลิตภัณฑ์และได้รับผลประโยชน์ทางการค้า โดยมีหลักการคือ (A) ยินยอมโดยการแจ้งล่วงหน้า (Prior Informed Consent) (B) การจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (Mutually Agreed Terms) (C) การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและเท่าเทียม (Fair and equitable sharing of benefits) และ (D) การถ่ายโอนทรัพยากรชีวภาพ (Material Transfer Agreement)

4.3) ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

สาเหตุหลักของการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพคือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไปจนขีดจำกัดของมนุษย์ มนุษย์กำลังทำลายแหล่งทรัพยากรธรรมชาติจนหมดสิ้นและทิ้งร่องรอยของมลภาวะไว้มากมาย มลพิษทุกชนิดที่ก่อให้เกิดการฟื้นฟูระบบนิเวศที่แย่งและสร้างความเสียหายให้กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ นอกจากนี้ ยังเกิดจากการสูญเสียและความเสื่อมโทรมของแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต และปัจจัยที่สำคัญยิ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เอื้อให้สาเหตุดังกล่าวข้างต้นเกิดขึ้นพร้อมกับความรุนแรงและความถี่ที่เพิ่มมากขึ้น

4.4) ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

จากสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า หากอุณหภูมิสูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ คือ หากอุณหภูมิโลกเพิ่มขึ้น 1.5 องศาเซลเซียส จะทำให้ระดับน้ำทะเลเพิ่มขึ้น 48 เซนติเมตร ในปี ค.ศ. 2100 ภายในปี ค.ศ. 2100 แมลง 6% พืช 8% และสัตว์มีกระดูกสันหลัง 4% จะได้ผลกระทบอย่างรุนแรง และแนวปะการังทั่วโลกจะลดลง 70-90% แต่กรณีนี้เลวร้ายมากขึ้นหากอุณหภูมิโลกเพิ่มขึ้น 2 องศาเซลเซียส จะส่งผลให้ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงสุดประมาณ 87 เซนติเมตร ในปี ค.ศ. 2100 ภายในปี ค.ศ. 2100 แมลง 18% พืช 16% และสัตว์มีกระดูกสันหลัง 8% จะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง พื้นที่บนบกของโลกประมาณ 13% จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ แนวปะการังทั่วโลกจะลดลงมากกว่า 99% ซึ่งจะเกิดความสูญเสียอย่างรุนแรงต่อระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งแบบไม่มีทางย้อนกลับ

4.5) ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

4.5.1) ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- การสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ สาเหตุหลักมาจากการเสียดุลของระบบนิเวศ สิ่งมีชีวิตที่แตกต่างกันเป็นสิ่งเชื่อมโยงในระบบห่วงโซ่อาหารที่ทำงานกันอย่างสมดุล หากความสมดุลนั้นเสียไปเพราะสายพันธุ์ขาดหายไปสายพันธุ์ที่เหลือก็จะได้รับผลกระทบในทางลบเช่นกัน

- ระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง : การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความรุนแรงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ส่งผลให้ประเทศไทยสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งส่งผลให้ 23 จังหวัดของประเทศไทยที่ติดแนวชายฝั่งทะเลได้รับผลกระทบเรื่องการกัดเซาะชายฝั่ง สูญเสียพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน

- ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งรวมเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพมักถูกหยิบยกมาเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าการลงทุนของประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและกีดกันด้านสิ่งแวดล้อมมาตรการกีดกันการค้าโดยใช้ประเด็นนี้ เช่น การจำกัดหรือลดการนำเข้าสินค้าจากประเทศที่มีปัญหา การจัดทำแนวทางส่งเสริมและอำนวยความสะดวกแก่การบริการด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการต่อต้านประมงผิดกฎหมาย ตัวอย่างมาตรการที่เป็นเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อม เช่น

- มาตรการฉลากสิ่งแวดล้อม (Eco – label) คือฉลากที่กำกับผลิตภัณฑ์หรือบริการว่าเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยกระบวนการผลิตหรือใช้งาน สามารถลดการใช้ทรัพยากร หรือลดการก่อสร้างพิษ
- มาตรการฉลากสีเขียว (Green-Dot) คือ เครื่องมือทางการตลาดที่ใช้ในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อแสดงว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ที่ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน ดังนั้นหากเรามาการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานระดับสากล อาจส่งผลเสียด้านการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ

3.5 ประเด็นที่ 5 : การขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาค

(The Military Expansion of Superpowers in ASEAN)

5.1) การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนในสงครามเย็นยุคใหม่ (New Cold War) ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้มหาอำนาจทั้ง 2 ประเทศแข่งขันกันในทุกมิติโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจีนกำลังจะแซงหน้าสหรัฐภายในปี 2573 (VOA Thai, 2565), สำหรับด้านการทหารแม้ว่าจีนจะมีเทคโนโลยีล้ำหลังสหรัฐฯ อยู่ถึง 10 ปีแต่ก็เร่งหาพันธมิตรและร่วมมือกับชาติมหาอำนาจด้านการทหาร เช่นรัสเซีย เพื่อพัฒนากองทัพอยู่ตลอดเวลา จนในวันที่ 24 ก.พ.65 เมื่อกองทัพรัสเซียบุกยึดภูมิภาคดอนบาสของยูเครน และยังคงยึดครองอยู่นานเป็นปี จนถึงปัจจุบัน (มี.ค.66) โดยที่

องค์การสหประชาชาติ (UN) ไม่สามารถมีมติส่งกองกำลังรักษาสันติภาพช่วยเหลือยูเครนได้ เนื่องจากรัสเซียซึ่งเป็น 1 ใน 5 สมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคง (UNSC) ใช้สิทธิ์ยับยั้ง VETO การดำเนินการฯ สหรัฐและชาติพันธมิตรใน NATO ทำได้เพียงสนับสนุนกำลังอาวุธยุทโธปกรณ์และเทคโนโลยีการทหารให้กับยูเครนเพื่อประคองประเทศให้รอดพ้น จากสงครามนี้ในแต่ละวัน

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทุกประเทศในโลกเกิดความหวาดระแวง ขาดความมั่นคง และไม่ไว้วางใจ UN ที่จะส่งกำลังทหารมาช่วย เมื่อถูกรุกรานจากชาติมหาอำนาจ เช่นเดียวกับยูเครนหรือไม่ เรียกได้ว่าเป็นโลกโกลาหล (BANI World) ที่มีความเปราะบาง (B:Brittle) เกิดความกังวล (A:Anxious) คาคเดา และเข้าใจได้ยาก (N:Nonlinear and Incomprehensible) ทุกประเทศเริ่มกลับมาเห็นความสำคัญของกำลังทางทหาร เกิดการสะสมอาวุธ การรวมกลุ่มและหาพันธมิตรเพิ่ม การดำเนินนโยบายทางการทูตและทำที่ต่อประเทศฝ่ายตรงข้าม ต้องมีการทบทวน สำหรับประเทศที่มีกำลังทหารน้อยต้องหาพันธมิตรหรือสะสมอาวุธ และประเทศที่มีศักยภาพ ต้องเร่งพัฒนาเทคโนโลยีการทหารและพัฒนา ยุทโธปกรณ์เพื่อเตรียมรับมือ ป้องปรามเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างไม่แน่นอน

การขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งเป็นพื้นที่การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของชาติมหาอำนาจ โดยมีการเข้ามาสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางทหารในประเทศพันธมิตรฝ่ายตน ทำให้ภาพของการขยายฐานทัพและกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจ ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดย ศาสตราจารย์จาก Asia Research Institute of UK's Nottingham University กล่าวว่า “ภูมิภาคนี้มีกำลังทหารเพิ่มขึ้นมาก ไม่เพียงแค่สหรัฐฯ และจีนเท่านั้น แต่ด้วยการใช้จ่ายด้านการป้องกันประเทศที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เพิ่มความเสี่ยงจากสองตัวแสดงหลัก ซึ่งกำลังแข่งสร้างพันธมิตรกันอย่างเข้มข้น” (Charlie, 2022) การขยายกำลังทางการทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถวิเคราะห์ได้จากการเพิ่มขึ้นของงบประมาณกลาโหม ขนาดกองทัพยุทธโธปกรณ์ ฐานทัพเพื่อเตรียมกำลังและการส่งกำลังบำรุง พันธมิตรทางทหาร การแทรกแซงทางทหาร สงครามไซเบอร์ และการแย่งชิงห้วงอวกาศ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อ 3

5.2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

แนวคิดในการวิเคราะห์ภูมิรัฐศาสตร์ และภูมิยุทธศาสตร์ทางการทหาร ระหว่างสหรัฐฯ และจีน ย้อนกลับไปช่วงปลายศตวรรษที่ 19 โดยนักยุทธศาสตร์ 2 คน คือ Alfred Mahan ที่กล่าวว่า มหาสมุทรคือเส้นเลือด ผู้ใดควบคุมมหาสมุทรได้ ผู้นั้นครองโลกได้ และ Sir Harford Mackinder คือ ความสำคัญของดินแดน คือแดนหัวใจ (Heartland) และบริเวณที่ถูกปิดล้อมด้วยแดนริมขอบ (Rimland) ที่ติดชายฝั่งทะเล (ธรรมรัตน์, 2562) แนวคิดของ Mahan มีอิทธิพลต่อหลักนิยามทางทหารของสหรัฐฯ ในแผ่ขยายฐานทัพเรือไปในทุกแห่งของโลก ขณะที่ยุทธศาสตร์ BRI (Belt and Road Initiative) ของจีน ต้องการมีอิทธิพลควบคุมในดินแดนหัวใจโลก เขตมหาสมุทรแปซิฟิก อินเดีย และดินแดนริมขอบต่างๆ ซึ่งเป็นการท้าทายยุทธศาสตร์ทางการทหารในการเป็นเจ้าครองโลกของสหรัฐฯ

5.2.1 นโยบายการปิดล้อม (Containment Policy) สหรัฐฯ ในสมัยรัฐบาล Obama ตั้งแต่ปี 2009 เห็นว่าการผงาดขึ้นมาของจีน จะทำให้จีนกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก (ประกฤษร์, 2562) ดังนั้น สหรัฐฯ จึงมียุทธศาสตร์การปิดล้อมและสกัดกั้นจีนแบบนุ่มนวล โดยมีการดำเนินยุทธศาสตร์แบบคู่ขนาน ทั้งปฏิสัมพันธ์และปิดล้อม แม้ว่าจะมีสัมพันธ์ที่ดีกับจีนในด้านการค้า

เศรษฐกิจ แต่กลาโหมสหรัฐฯ มีความหวาดระแวงจีนและมองว่า การเพิ่มแสนยานุภาพทางทหารของจีน การซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย การลงทุนเกี่ยวกับอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีทางการทหาร จะทำให้จีนกลายเป็นคู่แข่งทางการทหารของสหรัฐฯ (Annual Report to Congress, 2010) โดยข้อสรุปยุทธศาสตร์ทางการทหารที่สำคัญคือ สหรัฐฯ จะต้องดำเนินยุทธศาสตร์การสกัดกั้นการขยายอิทธิพลทางการทหารของจีน และดำเนินนโยบายการปิดล้อมทางทหารต่อจีนอย่างเต็มที่

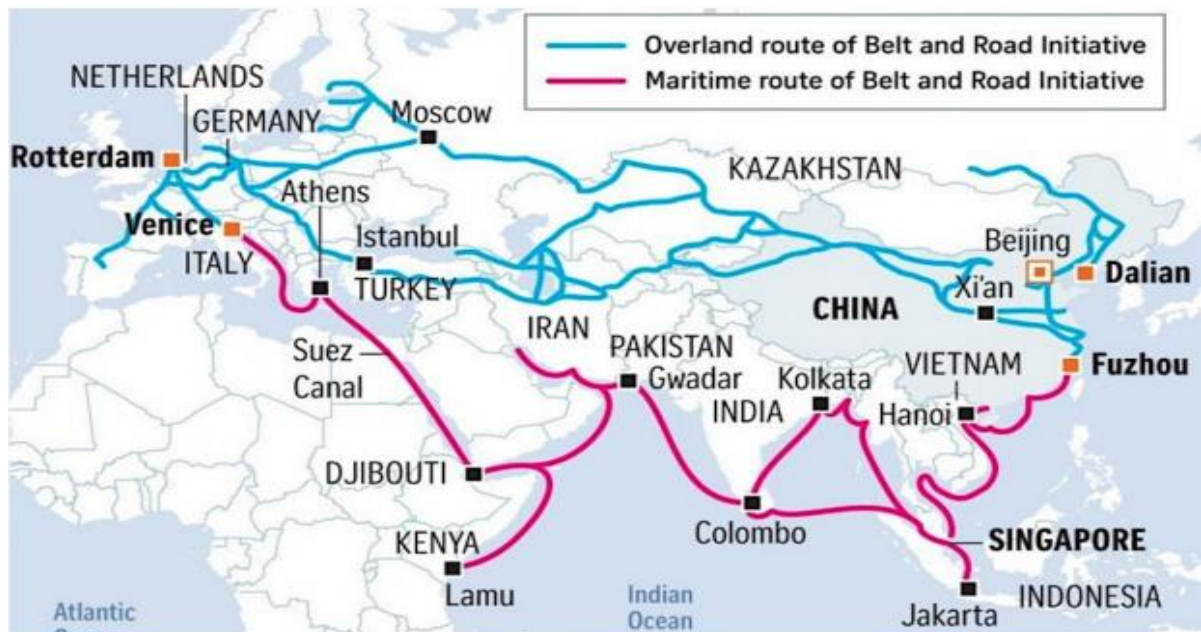
5.2.2 ยุทธศาสตร์ Indo-Pacific ในกรณีทะเลจีนใต้ สหรัฐฯ ร่วมมือกับชาติพันธมิตรในเอเชีย ประกอบด้วย ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย เพื่อคานอำนาจและปิดล้อมจีน ในเดือน พ.ค.2018 สหรัฐฯ ไม่เชิญจีนเข้าร่วมการประชุมทางทะเลที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาค รหัส RIMPAC (Rim of the Pacific) นอกจากนี้สหรัฐฯ ได้เพิ่มความร่วมมือทางทหารและความมั่นคงกับประเทศต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับจีนในทะเลจีนใต้ ผ่านกรอบความร่วมมือใหม่ที่เรียกว่า Indo-Pacific Maritime Security Initiative ในสุนทรพจน์ของ Mike Pence รองประธานาธิบดีสหรัฐฯ ที่เดินทางมาประชุมสุดยอดผู้นำ APEC แทน Trump ได้ประกาศกร้าวว่า สหรัฐฯ จะยึดมั่นหลักการเสรีภาพในการเดินเรือ และจะเดินหน้าในการสนับสนุนหลักการเสรีภาพในการเดินเรือ ด้วยการส่งเรือรบและเครื่องบินรบเข้าไปในเขตทะเลจีนใต้ ซึ่งสหรัฐฯ อ้างว่าเป็นเขตน่านน้ำสากลตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งไม่ยอมรับการอ้างกรรมสิทธิ์ของจีนในทะเลจีนใต้ (Richard, 2023),

5.2.3 ยุทธศาสตร์การเป็นเจ้าครองโลก (hegemony) สหรัฐฯ ในสมัยรัฐบาล Trump ตั้งแต่ปี 2018 มียุทธศาสตร์การปิดล้อมจีนอย่างเต็มที่ และลดการปฏิสัมพันธ์กับจีนลง โดยมองว่าจีนเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่ง เป็นภัยคุกคามที่ทำให้สหรัฐฯ ตกต่ำ Trump จะทำให้สหรัฐฯ กลับมายิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง (Make America Great Again) ด้วยการจัดการกับจีน Trump ได้ทำสงครามการค้ากับจีน และได้ประกาศนโยบายโจมตีจีนอย่างรุนแรงที่สุด อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน นับตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุดลง กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ เห็นว่าอำนาจทางทหารของจีนที่เพิ่มมากขึ้น จะส่งผลกระทบต่อภูมิภาคและต่อโลก เป้าหมายของผู้นำจีนที่ไม่แน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการขยายอำนาจทางทหาร กองทัพจีนที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จากในอดีตซึ่งเป็นยุทธศาสตร์เชิงรับ เน้นยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ ได้เปลี่ยนมาเป็นกองทัพที่พร้อมจะดำเนินยุทธศาสตร์ในเชิงรุก (ประภัสสร, 2562) และได้ประเมินว่า จีนมีศักยภาพทางทหารอย่างมากที่จะแข่งกับสหรัฐฯ ทั้งนี้ เทคโนโลยีทางทหารของจีนในอนาคต จะทำให้ความได้เปรียบทางทหารของสหรัฐฯ หดไป เป้าหมายระยะสั้นคือ ช้องแคบไต้หวัน แต่จากการวิเคราะห์ในเชิงลึกพบว่าจีนมีเป้าหมายในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการเตรียมรับมือกับความขัดแย้งทางด้านพรมแดนและทรัพยากร โดยได้มีการปฏิรูปทางการทหารจีนเป็นอย่างมาก ทั้งด้านการลงทุนในอุตสาหกรรมทางทหาร ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดซื้ออาวุธและยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยจากต่างประเทศ ดังนั้น แสนยานุภาพทางทหารของจีนที่กำลังขยายตัวออกไปนั้น จะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้ดุลภาพแห่งอำนาจทางทหารของภูมิภาคเปลี่ยนแปลงไป จีนกำลังแข่งกับอเมริกา ทั้งทางบก ทางทะเล ทางอากาศ และขณะนี้ได้ขยายไปถึงในอวกาศด้วย

5.2.4 ยุทธศาสตร์จีน จากยุทธศาสตร์ BRI ที่ทำให้จีนเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง และนโยบายเติบโตอย่างสันติ (Peaceful Rise) โดยไปสร้างและพัฒนาเกาะเทียม 7 แห่ง ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ เพื่อใช้ปกป้องผลประโยชน์ทางทะเล รัฐบาลจีนโดยประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้ประกาศยุทธศาสตร์ชัดเจน ว่าจีนจะพัฒนาขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยี และถือเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของชาติ ที่จะทำให้จีนก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำโลก 4.0 ผู้นำทางด้านเทคโนโลยีโลก และผู้นำในด้านนวัตกรรม

ของโลก จีนจึงได้พัฒนาเทคโนโลยีของจีนอย่างก้าวกระโดด โดยได้มีการจัดตั้ง ศูนย์เทคโนโลยี (technology hub) ในลักษณะคล้ายกับ Silicon Valley ของสหรัฐฯ กระจายอยู่ทั่วประเทศถึง 17 ศูนย์ ที่สำคัญคือ ศูนย์เทคโนโลยี ในเขตลุ่มแม่น้ำ Pearl ซึ่งครอบคลุม เส้นเงิน ฮ่องกง มาเก๊า และกวางตุ้ง ศูนย์ Z park ในกรุงปักกิ่ง และศูนย์นวัตกรรม กวางเจา และจีนยังได้ใช้งบประมาณเต็มที่ ในด้าน R&D ปี 2015 จีนลงทุนด้าน R&D ถึง 4 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัวจากปี 2010 เป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากสหรัฐฯ ที่ยังคงเป็นอันดับ 1 ซึ่งมิงบปริมาณ R&D เกือบ 5 แสนล้านเหรียญ การผงาดขึ้นมาของจีนทางด้านเทคโนโลยี จึงนำไปสู่การแข่งขันกันอย่างเต็มที่ระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ในการแข่งขัน เป็นผู้นำเทคโนโลยีโลก ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยชี้ขาดในอนาคตว่าใครจะเป็นจ้าวครองโลก (ไชยสิทธิ์, 2019)

ที่มา : Insight IAS :The status of China’s Belt and Road Initiative in South Asia by Insights Editor July 6, 2022

แผนภาพที่ 3-5 ยุทธศาสตร์ BRI

5.3) ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

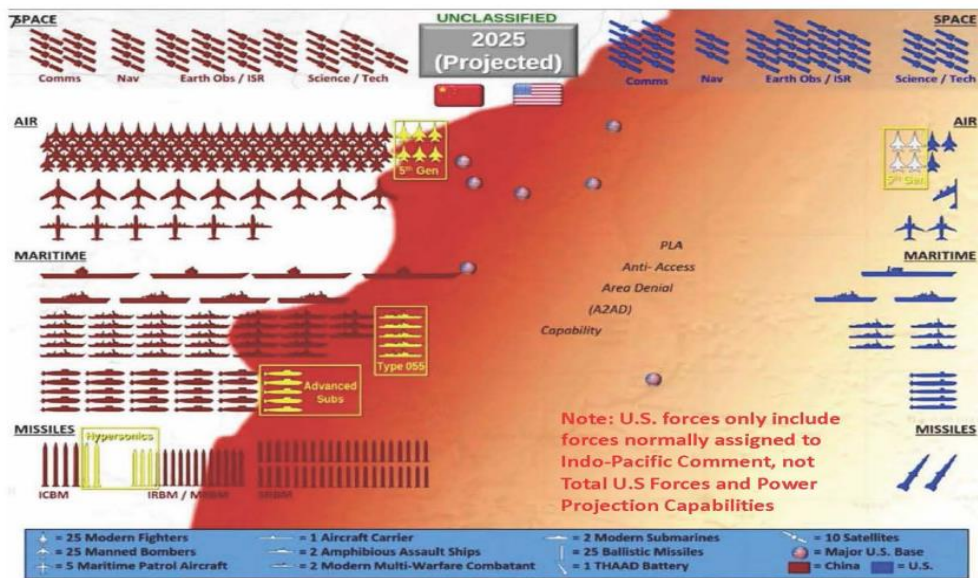
5.3.1 งบประมาณกลาโหม :จีนเพิ่มงบประมาณทางการทหารเพื่อเร่งพัฒนา กองทัพ โดยในปี 2566 จีนมีงบประมาณทหารนับเป็นอันดับ 2 ของโลก (ประมาณ 225,000 ล้านดอลลาร์) รองจากสหรัฐฯ (800,000 ล้านดอลลาร์) (ศูนย์บัญชาการทางทหาร,2566) และมีสัญญาณถึงแนวโน้มการขยายกำลังทางทหารเพิ่มมากขึ้น โดยคาดการณ์ว่าขนาดของกองทัพเรือจีนในภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิก จะแซงหน้ากองทัพเรือสหรัฐฯ ภายใน 10 ปีข้างหน้า โดยรายงานของสำนักข่าวเอพี เมื่อวันที่ 27 ก.พ 66 อ้างถึงข่าวกรองสหรัฐฯ ที่ออกมาเปิดเผยว่าประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ผู้นำจีนออกคำสั่งให้กองทัพ จีน PLA เตรียมความพร้อมในการบุกใต้หวัน ภายในปี 2027

5.3.2 ขนาดกองทัพ กองทัพสหรัฐฯ ในภูมิภาค มีการปรับโครงสร้างจากเดิม U.S. Pacific Command (USPACOM) ใน พ.ศ. 2561 เปลี่ยนชื่อเป็น U.S. Indo-Pacific Command (USINDOPACOM) เพื่อให้สอดคล้องกับความต่อเนื่องระหว่างมหาสมุทรอินเดีย และมหาสมุทรแปซิฟิก ประกอบด้วยกำลังพลประมาณ 375,000 นาย เรือรบ 200 ลำ เครื่องบิน 1,100 เครื่อง และรบพิเศษ 1,200 นาย (United States Indo-Pacific Command Headquarters' Website, 2023) หากเปรียบเทียบกำลังทางทหารกับกองทัพจีนทั้งประเทศ ซึ่งมีกำลังพล 2 ล้านนาย เรือรบ 742 ลำ เครื่องบิน 4,630 เครื่อง (Compare armed forces Website, 2023) ถือได้ว่ากองทัพสหรัฐฯ ไม่สามารถเอาชนะจีนได้ด้วยกองกำลังเดียว แม้จะมีเทคโนโลยีที่เหนือกว่าเงินมากก็ตาม

Chinese and U.S. Forces and Areas of Influence in 2025

Source: Reformatted from Lt. General Mike Mihinan, "United States Indo Pacific Command," NDU WMD, July 7, 2020, <https://us-ii.libcslab.com/collab/ri/section/olavback/load/7cfcbb5c7aaa1a90930d7bd7b8d40b00> and FAS <https://fas.org/wp-content/uploads/2020/09/PA-COM2020-NDU-WMD-Brief2020-Mihinan070720.pdf>

(ที่มา : เอกสารประกอบการบรรยาย พลเอก เจ็ดวุธ คราประยูร หลักสูตรนายทหารยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 16 วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2566 ณ ห้องประชุมบัณฑิตศึกษา 2)

แผนภาพที่ 3-6 Chinese and U.S. Forces and Areas of Influence in 2025

5.3.3 ฐานทัพ: ประเทศมหาอำนาจจะตั้งฐานทัพในประเทศอื่นเพื่อแสดงอำนาจและอิทธิพลทางทหารของตน ฐานทัพเหล่านี้สามารถใช้สำหรับการฝึกอบรม รวบรวมข่าวกรอง และฝึกซ้อมการปฏิบัติการทางทหาร กองกำลังสหรัฐฯในภูมิภาค (USINDOPACOM) มีฐานทัพในญี่ปุ่นรวม 84 ฐานทัพ และใน ก.พ.2566 ฟิลิปปินส์และสหรัฐฯทำข้อตกลงให้กองกำลังสหรัฐฯ เข้าใช้ฐานทัพแห่งใหม่ 4 แห่งในพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ของฟิลิปปินส์ จากเดิม 5 แห่ง รวมเป็น 9 แห่ง (สำนักข่าวไทย , 2566)

จีนปรับปรุงท่าเรือสมอชต (Somchot) ในจังหวัดพระสิหนุ และก่อตั้งที่ฐานทัพเรือเรียม (Ream) ของกัมพูชา โดยเช่าบางส่วนของฐานทัพเรือในกัมพูชานาน 30 ปี ซึ่งเปิดให้เข้าใช้ประโยชน์ เฉพาะกองทัพเรือจีนเท่านั้น (สุภลักษณ์, 2565) ซึ่งแม้จะยังไม่ชัดเจนว่าจีนจะได้รับประโยชน์ทางทหารมากเพียงใดจากการพัฒนาดังกล่าว S. Rajaratnam School of International Studies (RSIS) ของสิงคโปร์ ได้กล่าวว่าสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะมอบข้อได้เปรียบในการปฏิบัติการทางทหารใหม่ๆ ให้กับกองทัพจีน (Sebastian, 2022)

5.3.4 พันธมิตรทางทหาร: ประเทศมหาอำนาจยังสร้างพันธมิตรทางทหารกับประเทศอื่น ๆ เพื่อเพิ่มอิทธิพลและอำนาจทางทหาร พันธมิตรเหล่านี้สามารถใช้เพื่อต่อต้านอิทธิพลของชาติมหาอำนาจอื่นๆ หรือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม ยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีวาระซ่อนเร้นสำคัญ คือการสกัดกั้นอิทธิพลของจีน สหรัฐฯ จึงมีความพยายามอย่างยิ่ง ที่จะกระชับความสัมพันธ์ทางการทหารกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฟิลิปปินส์ ไทย สิงคโปร์ และกำลังพยายามใกล้ชิดกับเวียดนาม และอินโดนีเซียมากขึ้นด้วย นอกจากการกระชับความสัมพันธ์ทางทหารแบบทวิภาคีแล้ว รัฐบาล Trump ได้เสริมด้วยกลไกไตรภาคี และจตุภาคี โดยได้มีการซ้อมรบทางทะเลระหว่าง 3 ประเทศ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียนที่สิงคโปร์ ในปี 2018 ได้มีการประชุมรัฐมนตรี 4 ประเทศ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดีย (กลุ่ม QUAD) โดยเน้นกระชับความร่วมมือทางทหารและความมั่นคง ซึ่งวาระ ซ่อนเร้นคือการเป็นพันธมิตรเพื่อปิดล้อมจีน

จีนเริ่มสร้างเครือข่ายการทูตความมั่นคง (defense diplomacy) ระดับโลก ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 โดยกองทัพอากาศจีนปฏิบัติการส่งมอบความช่วยเหลือในการกู้ภัยพิบัติทางธรรมชาติให้กับประเทศที่ใกล้เคียงในเอเชียใต้และตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่ปี 2545 เช่น ช่วยเหลือการอพยพผู้ประสบภัยในลิเบียในปี 2015 ช่วยการค้นหาเครื่องบิน MH370 ของสายการบินมาเลเซียแอร์ไลน์ที่สูญหายในปี 2014 และเมื่อเกิดโรคระบาดใหญ่ โควิด-19 กองทัพอากาศจีนก็ปฏิบัติการลำเลียงความช่วยเหลือและเวชภัณฑ์ต่างๆ ไปยังหลายประเทศทั่วโลก เช่น อัฟกานิสถาน บรูไน พม่า อินโดนีเซีย มาเลเซีย เนปาล ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา และไทย รวมทั้งมีการฝึกร่วมในลักษณะทวิภาคีกับชาติพันธมิตร เช่นรัสเซีย มองโกเลีย ปากีสถาน และประเทศในโครงการ “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (Belt and Road Initiatives: BRI) เพิ่มขึ้นหลายรหัส นอกจากนี้ยังเพิ่มความสัมพันธ์กับอาเซียนภายใต้กรอบอาเซียน +3 (จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้) ยอมรับระเบียบและแนวปฏิบัติแบบพหุภาคี วิถีอาเซียน (ASEAN Way) และลงนามในปฏิญญาดำด้วยแนวปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ (Declaration on the Conduct of Parties in South China Sea: DOC) ในปี 2545

ที่มา : Annual Report to Congress (2010)

แผนภาพที่ 3-7 Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2010

5.3.5 การแทรกแซงทางทหาร: ประเทศมหาอำนาจอาจเข้าแทรกแซงทางทหารในประเทศอื่น ๆ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเองหรือเพื่อบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ สิ่งนี้สามารถอยู่ในรูปแบบของการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ การแทรกแซงเพื่อมนุษยธรรม หรือสงครามตัวแทน (Proxy Warfare) เช่น เมื่อใน มี.ค.66 นอร์เวย์ร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการส่งระบบป้องกันภัยทางอากาศแบบ NASAMS จำนวน 2 ระบบให้ยูเครน หรือการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในอนาคต

ในภูมิภาคอาเซียน เจตนารมณ์ของอาเซียน ที่ต้องการให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกเฉียงใต้ เป็นภูมิภาคที่ปลอดการแทรกแซงจากภายนอก ตามระเบียบและแนวปฏิบัติแบบพหุภาคี วิถีอาเซียน (ASEAN Way) พร้อมทั้งมีการยืนยันในหลักการ Treaty of Amity and Cooperation (TAC) ในการดำเนินความสัมพันธ์ในภูมิภาค ได้แก่ (1) การเคารพในอำนาจอธิปไตย ความเสมอภาค และบูรณภาพแห่งดินแดน (2) การไม่แทรกแซงกิจการภายใน (3) การแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี (4) การไม่ใช้หรือขู่ว่าจะใช้กำลัง และ (5) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน (Thailand SSC Focus, 2565)

สำหรับการแทรกแซงทางทหารในประเทศไทย ปัจจุบันกองทัพไทยยังสามารถกำหนดท่าทีต่อความขัดแย้ง และการขยายอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ สหรัฐฯ และจีนไว้ได้ ด้วยนโยบายอ่อนตัว "ไม่ลู่ลม" นอกจากนี้ไทยยังคงมีความสัมพันธ์ทางการทูตอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศพันธมิตรผ่านกรอบความร่วมมือระดับพหุภาคีต่าง ๆ จึงยังไม่เห็นปฏิบัติการ Proxy Warfare ที่เป็นรูปธรรมในประเทศไทย

5.3.6 การแย่งชิงห้วงอวกาศ: มหาอำนาจมีเทคโนโลยีด้านอวกาศที่เหนือกว่า มีศักยภาพในการควบคุมห้วงอวกาศ สามารถใช้ประโยชน์จากห้วงอวกาศให้เกิดการได้เปรียบในการทำสงคราม ประธานาธิบดี Trump แห่งสหรัฐฯ ได้สั่งให้กระทรวงกลาโหมจัดตั้งกองทัพอวกาศขึ้นเมื่อเดือนธ.ค.62 ซึ่งเป้าหมายของกองทัพอวกาศของสหรัฐฯ สะท้อนออกมาจากคำกล่าวของ Mike Pence รองประธานาธิบดีสหรัฐฯ ที่ระบุว่า สถานการณ์ในอวกาศได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง มันไม่ได้เป็นพื้นที่แห่งความสงบสุขและสันติอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยความเป็นปรปักษ์ นอกจากนี้จีนและรัสเซียกำลังพัฒนาอาวุธอวกาศหลายอย่าง เช่น อาวุธเลเซอร์หรือขีปนาวุธทำลายดาวเทียม ดังนั้นการจัดตั้งกองทัพอวกาศ จึงเป็นไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาวอเมริกันในอวกาศ และสหรัฐฯจะไม่ยอมเป็นผู้พ่ายแพ้ ในความท้าทายนี้

หลังจากจีนประสบความสำเร็จในการทำลายดาวเทียมพยากรณ์อากาศของตนเองเมื่อปี 2550 ส่งผลจนทำให้จีนเป็นประเทศที่ 3 ของโลก ต่อจากสหภาพโซเวียตและสหรัฐฯ ที่มีความสามารถด้านอวกาศอันโดดเด่น และเมื่อวันที่ 3 ม.ค.62 จีนสามารถนำยานสำรวจ ฉางเอ๋อ 4 (Chang'e 4) ลงจอดในด้ามืดหรือด้านไกลของดวงจันทร์ได้สำเร็จ ซึ่งถือเป็นภารกิจที่ไม่เคยมีประเทศไหนในโลกสามารถทำได้มาก่อน นับเป็นการเปิดประวัติศาสตร์ หน้าใหม่ในการสำรวจดวงจันทร์ของมนุษย์ ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญหลายรายต่างระบุตรงกันว่า โครงการด้านอวกาศของจีนไม่ได้มีไว้เพื่อมวลมนุษยชาติอย่างที่จีนกล่าวอ้าง โดย Dean Cheng นักวิจัยจาก Heritage Foundation กล่าวว่า ทุกความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีอวกาศของจีน เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองและการทหาร (ข่าว Post today online, 2562)

5.4) ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

การขยายกำลังทางทหารและแข่งขันทางยุทธศาสตร์ระหว่างชาติมหาอำนาจ เพื่อขยายอิทธิพล และช่วงชิงบทบาทนำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ (Multipolar) สหรัฐฯ และจีนต้องพยายามรักษาพันธมิตรดั้งเดิมควบคู่กับการแสวงหาและช่วงชิงพันธมิตรเพิ่ม ทำให้ประเทศต่างๆ ทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง ดำเนินนโยบายรักษาดุลความสัมพันธ์อันดีกับทั้งสองฝ่าย (Balance of Powers) เพื่อดำรงผลประโยชน์แห่งชาติ และเพิ่มพูนผลประโยชน์ร่วมกัน ประเทศที่มีกำลังอำนาจมากเพียงพอ ก็จะดำเนินนโยบายที่เป็นอิสระโดยยึดผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ สภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้โครงสร้างขั้วอำนาจโลก ประกอบด้วย 1) สหรัฐฯ และประเทศที่สนับสนุนสหรัฐฯ เช่น ชาติตะวันตกและญี่ปุ่น โดยมีแนวคิดเชิดชูประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับค่านิยม ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และเคารพเสรีภาพ และ 2) ฝ่ายตรงข้ามกับแนวคิดสหรัฐฯ และชาติตะวันตก นำโดยจีนและรัสเซีย ที่เน้นการเคารพอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน หลักการผลประโยชน์ร่วมกัน การไม่แทรกแซงกิจการภายใน ให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าระบอบการปกครอง นอกจากนี้แต่ละฝ่ายยังรวมตัวเป็นกลุ่มพหุภาคีขนาดเล็ก ที่สำคัญ อาทิ กลุ่ม QUAD (ประกอบด้วยสหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย) และกลุ่ม AUKUS (ประกอบด้วยออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และสหรัฐฯ) เพื่อเป้าหมายร่วมกันในการสกัดกั้นจีนไม่ให้ขยาย อิทธิพลทัดเทียมสหรัฐฯ ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงให้ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ กับจีนขยายตัวรุนแรงขึ้น

5.5) ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

การแข่งขันเพื่อขยายอิทธิพลในภูมิภาคระหว่างชาติมหาอำนาจ มีความเสี่ยงที่จะเกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศ เกิดความไม่สมดุลในระยะยาวความมั่นคงโลก ซึ่งไทยเป็นประเทศที่มหาอำนาจให้ความสนใจ เนื่องจากมีภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการคมนาคมขนส่ง และยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางทหารที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สถานการณ์ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งเชิงบวกและเชิงลบ คือเป็นทั้งโอกาส และความท้าทายของประเทศไทยที่จะแสวงประโยชน์จากประเทศมหาอำนาจ ดังนี้

5.5.1) ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

ได้รับการสนับสนุนจากชาติมหาอำนาจ ทั้งจากสหรัฐฯ และจีน ด้านการพัฒนาาระบบต่างๆ ทหารศึกษา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การแพทย์ การวิจัยพัฒนา และด้านโครงสร้างการคมนาคมในประเทศ ตามกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคง Indo-Pacific Maritime Security Initiative, BRI และ ASEAN Connectivity เป็นต้น

5.5.2) ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

ไทยอาจถูกกดดันทางทหารและเศรษฐกิจจากชาติมหาอำนาจ บีบบังคับให้เลือกข้าง ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนั้น ไทยควรใช้ศักยภาพทางการทูตและนโยบายอ่อนตัวเพื่อรักษา

ความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศและรักษาคุณภาพด้านการทหาร ร่วมด้วยพลังอำนาจในมิติอื่นๆ เช่น มิติด้านสังคม วัฒนธรรม ที่ไทยมี Soft Power ระดับสูงที่สุดในภูมิภาค มาสนับสนุน

3.6 ประเด็นที่ 6 : อนาคตการเมืองไทย : จุดยืนบนความขัดแย้งโลก (จุดยืนบนความขัดแย้งของมหาอำนาจ สหรัฐ vs จีน)

6.1) การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

จากรายงานโครงสร้างขั้วอำนาจโลกในอนาคต 20 ปีของ ศูนย์อนาคตศึกษา (2566) พบว่า ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ “อินโด - แปซิฟิก” นั้น คนแรกที่เป็นผู้คิดริเริ่มในการใช้คำนี้ คือ นายกรัฐมนตรี ชินโซะ อาเบะ ของญี่ปุ่น ซึ่งคำนี้เริ่มปรากฏให้เห็นในช่วงปี ค.ศ. 2007 ในช่วงระหว่างของการนำเสนอให้มีการจัดตั้งเวทีการประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับประเด็นความมั่นคง 4 ฝ่าย หรือที่เรียกว่ากลุ่ม “Quad” (Quadrilateral Security Dialogue) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก ได้แก่ สหรัฐฯ อินเดีย ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ซึ่งเวทีดังกล่าวได้มีการใช้คำว่า “อินโด - แปซิฟิก” เรื่อยมา แต่ก็ยังไม่ได้มีการใช้กันแพร่หลายมากนักจนในระยะหลังเมื่อประธานาธิบดีสหรัฐฯ โดนัลด์ ทรัมป์ ได้มีการหยิบยกคำดังกล่าวมาพูดในเวทีต่างๆ หลายครั้งจนทำให้ประเทศต่างๆ เริ่มได้ยีนกันจนคึกคัก กระทั่งในเวลาต่อมาแนวคิดดังกล่าวก็เริ่มปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม

มากขึ้นจนถึงปัจจุบันที่ผ่านมาด้วยเหตุที่สหรัฐฯ เป็นประเทศมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียว ที่มีบทบาทมากที่สุดในการกำหนดระเบียบโลกมาอย่างยาวนาน จนกระทั่งในช่วง 10 ปีหลังนี้ สหรัฐฯ ได้ตระหนักถึงการมีบทบาทของจีนในเวทีโลกที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน ทำให้จีนสามารถขยายอิทธิพลไปทั่วทั้งภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ตลอดจนภูมิภาคอื่นๆ ของโลก และด้วยความกังวลถึงศักยภาพของจีนสหรัฐฯ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศสำหรับภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ซึ่งปัจจุบันได้มีการขยายพื้นที่ให้ครอบคลุมไปจนถึงมหาสมุทรอินเดีย เรียกว่า “อินโด - แปซิฟิก” (Indo - Pacific) โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคนี้ โดยใช้ยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า Free and Open Indo - Pacific (FOIP) ซึ่งสหรัฐฯ ได้อธิบายว่า เพื่อสร้างความรุ่งเรืองเรื่องทางด้านเศรษฐกิจร่วมกันของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค โดยสหรัฐฯ พยายามโน้มน้าวให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ โดยเฉพาะประเทศขนาดเล็กที่ไม่มีอำนาจต่อรองทางการเมืองระหว่างประเทศ และประเทศที่มีข้อพิพาทกับจีนในประเด็นใดต่างๆ เช่น อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และประเทศต่างๆ ในอาเซียน เป็นต้น ต่อมาเมื่อ นายโจ ไบเดน ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีของสหรัฐฯ (ปีพ.ศ. 2564) ต่อจาก นายโดนัลด์ ทรัมป์ก็ยิ่งทำให้สหรัฐฯ ให้ความสำคัญกับกลุ่มประเทศพันธมิตรในภูมิภาคนี้เพิ่มมากขึ้น โดยไม่หวั่นที่จะต้องเผชิญหน้ากับจีน ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มงบประมาณทางการทหารให้แก่กองกำลังสหรัฐฯ ประจำภาคพื้นอินโด - แปซิฟิก (U.S. INDOPACOM) เพื่อใช้ในการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์และใช้สำหรับการฝึกร่วมกับกองกำลังของประเทศพันธมิตร ซึ่งแน่นอนว่าต้องรวมถึงพันธมิตรของไทยด้วย อีกทั้ง ประธานาธิบดีโจ ไบเดน ยังได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฟื้นฟูสหรัฐฯ ที่ชื่อว่า “Build Back Better” ภายใต้วิสัยทัศน์ Made in All of America by All of America’s Workersที่มุ่งเน้นส่งเสริมการผลิตภายในประเทศเพื่อเพิ่มการจ้างงาน

ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมภาคการผลิตการสร้างนวัตกรรม และพัฒนาอุตสาหกรรมแบบครบวงจร โดยลดการพึ่งพาการผลิตจากจีน ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่ายุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์ของประธานาธิบดี โจ ไบเดน ยังคงยืนหยัดที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก โดยการมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วน และความร่วมมือที่ยั่งยืนและสร้างสรรค์กับประเทศพันธมิตร อาทิ (1) การกระชับพันธมิตรในสนธิสัญญาฉบับ 5 ประเทศในภูมิภาค ได้แก่ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ และไทย (2) การกระชับความสัมพันธ์กับหุ้นส่วนชั้นนำในภูมิภาค ซึ่งรวมถึงอินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย มองโกเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ ใต้หวัน เวียดนาม และหมู่เกาะแปซิฟิก (3) การร่วมสร้างพลังและความเป็นปึกแผ่นของอาเซียน (4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มภาคี 4 ประเทศ (Quad) และปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา (5) การสนับสนุนการเติบโตอย่างต่อเนื่องและความเป็นผู้นำระดับภูมิภาคของอินเดีย (6) การร่วมมือเพื่อสร้างความพร้อมรับมือในหมู่เกาะแปซิฟิก (7) การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก และยุโรป - แอตแลนติก และ (8) การยกระดับบทบาททางการทูตของสหรัฐฯ ในภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และหมู่เกาะแปซิฟิก

แนวความคิดเกี่ยวกับการริเริ่มยุทธศาสตร์ “แถบและเส้นทาง” (Belt and Road Initiative : BRI) ของจีนนั้น เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ทางด้านสาธารณูปโภคเป็นเส้นทางคมนาคม ทั้งทางบกและทางทะเล เพื่อเชื่อมโยงการค้าและการลงทุนของจีนเข้ากับประเทศต่างๆ โดยแนวคิดนี้เกิดขึ้นครั้งแรกระหว่างที่ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง แสดงสุนทรพจน์กับนักศึกษามหาวิทยาลัยในคาซัคสถาน เมื่อปี พ.ศ. 2556 โดยยุทธศาสตร์ “แถบและเส้นทาง” นี้จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นระบบคมนาคมขนส่งเช่นเดียวกับเส้นทางสายไหมของจีนในยุคโบราณ ที่จีนเคยใช้เป็นเส้นทางในการเดินทางและติดต่อค้าขายกับดินแดนในทวีปต่างๆ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะครอบคลุมพื้นที่มากกว่า 70 ประเทศทั่วโลก ในขณะที่ปัจจุบันการดำเนินยุทธศาสตร์ “แถบและเส้นทาง” ของจีน ที่ประกอบด้วย เส้นทางทางบก 6 เส้นทาง และเส้นทางทะเล 1 เส้นทาง อาทิ เส้นทางบกประกอบด้วย (1) เส้นทางยูเรเชีย (Eurasia) จากตะวันตกจีนถึงตะวันตกรัสเซีย (2) เส้นทางจีน - มองโกเลีย - รัสเซียตะวันออก (3) เส้นทางตะวันตกจีน - เอเชียกลาง - ตุรกี (4) เส้นทางจีน - แหลมอินโดจีน - สิงคโปร์ (5) เส้นทางจีน - ปากีสถาน (6) เส้นทางจีน - เมียนมา - บังกลาเทศ - อินเดีย ส่วนเส้นทางทางทะเล เริ่มจากเมืองชายฝั่งของจีน ผ่านสิงคโปร์ มาเลเซีย อินเดีย และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน โดยมีประเทศที่อยู่บนเส้นทาง Belt and Road Initiative ประกอบด้วย ชาติสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ รวมกับมองโกเลียอีก 1 ประเทศ รวมเป็น 11 ประเทศ เอเชียตะวันตก 18 ประเทศ เอเชียใต้ 8 ประเทศ เอเชียกลาง 5 ประเทศ กลุ่มสหภาพโซเวียต 7 ประเทศ ตะวันออกกลาง 10 ประเทศ และอีก 6 ประเทศ ในแอฟริกา ซึ่งเมื่อรวมกับจีนซึ่งเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดนี้ จะมีจำนวนทั้งสิ้น 66 ประเทศ โดยมีความเกี่ยวข้องกับประชากรมากกว่าร้อยละ 65 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของโลก (คิดเป็นร้อยละ 40 ของจีดีพีทั่วโลก) และยังมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจคิดเป็น 1 ใน 3 ของเศรษฐกิจโลก ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลทำให้ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ให้ความสำคัญและมีความมุ่งมั่นที่จะผลักดันให้โครงการดังกล่าวเกิดขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ จึงมีการจัดประชุมใหญ่และเชิญผู้นำจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกเข้ามาร่วมประชุมที่กรุงปักกิ่งในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 พร้อมทั้งอนุมัติงบประมาณสนับสนุนยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นจำนวนเงินมากกว่า 124,000 ล้านดอลลาร์ฯ และยังบรรจุเรื่องดังกล่าวไว้ใน

ธรรมเนียมของพรรคคอมมิวนิสต์ด้วย ถึงแม้ว่าหลายประเทศจะวิพากษ์วิจารณ์ว่า แนวคิดของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ไม่ต่างอะไรกับความพยายามสร้างจักรวรรดิเงินขึ้นมาใหม่ เพื่อขยายเครือข่ายเชื่อมโยงไปยังทวีปยูเรเชียและแปซิฟิก หรือเพื่อแผ่ขยายอำนาจ ติดต่อกำชาย และการลดทรัพยากรจากประเทศเหล่านั้นกลับมายังประเทศตน บ้างก็ว่าเงินกำลังจะใช้เส้นทางสายไหมเป็นเครื่องมือในการก้าวขึ้นมาเป็นเบอร์หนึ่งของโลกแทนที่สหรัฐฯ แต่จีนก็ไม่ได้ออกมาแถลงการณ์ตอบโต้ใดๆ ส่วนจีนเองก็ได้มีความตระหนักและทราบดีว่าการดำเนินยุทธศาสตร์ “อินโด -แปซิฟิก” (Indo -Pacific) ของสหรัฐฯ นั้นเป็นไปเพื่อกดดันและควบคุมจีนไม่ให้มีทางออกทางทะเลดังเช่นในอดีต รวมทั้งเพื่อไม่ให้จีนขยายอิทธิพลไปยังประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก และถึงแม้ว่าสหรัฐฯ จะมีประเทศพันธมิตรในภูมิภาคนี้หลายประเทศก็ตาม แต่จีนก็ยังคงดำเนินนโยบายต่างประเทศในรูปแบบของการให้เงินทุนช่วยเหลือสำหรับการก่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ โดยการให้เงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำผ่านโครงการในลักษณะต่างๆ สำหรับ “แถบและเส้นทาง” ถือเป็นยุทธศาสตร์หลักของจีนในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ที่มุ่งหวังจะให้จีนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของโลกที่ยิ่งใหญ่อีกครั้งโดยใช้ระบบเศรษฐกิจเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาซึ่งยุทธศาสตร์ “แถบและเส้นทาง” เป็นทั้งช่องทางกระจายความเสี่ยงทางการเงิน การออกไปซื้อสินทรัพย์ในลักษณะต่างๆ การแสวงหาแหล่งสร้างงาน และการลงทุนในต่างประเทศ ซึ่งเป็นการขยายโอกาสทางด้านเศรษฐกิจให้กับจีนตลอดจนมีมิติด้านความมั่นคงเกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้ การใช้ยุทธศาสตร์ “แถบและเส้นทาง” ยังเป็นการใช้กลไก Soft Power ผ่านความร่วมมือกับรัฐบาลของประเทศต่างๆ ซึ่งปัจจุบันได้มีประเทศที่เข้าร่วมในยุทธศาสตร์ดังกล่าวของจีนมากกว่า 70 ประเทศทั่วโลก รวมทั้งไทยด้วย สำหรับอาเซียน จีนได้เข้าไปลงทุนในกัมพูชา เมียนมา และ สปป.ลาว เป็นจำนวนมาก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมามีเอกภาพในการแสดงฉันทามติใดๆ ของอาเซียน ที่จะส่งผลเสียต่อจีนนั้นจึงเป็นไปได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศมองว่า การที่จีนให้ความช่วยเหลือประเทศของตนในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ เช่น จีนให้ความช่วยเหลือเมียนมาภายหลังจากที่ถูกสหรัฐฯ ใช้มาตรการคว่ำบาตรกรณีเมียนมาถูกสหรัฐฯ กล่าวหาว่าคุกคามสิทธิมนุษยชน และจีนส่งมอบวัคซีน COVID-19 (Sinovac) ให้กัมพูชากรณีกัมพูชาประสบกับปัญหาวิกฤตการณ์การระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 นั้น ประเทศเหล่านี้จึงมองว่าจีนเป็นมิตรประเทศที่ดีและมีบุญคุณต่อประเทศของพวกเขาอย่างมาก เพราะฉะนั้นพวกเขาก็ต้องไม่กระทำการใดๆ ที่ส่งผลกระทบหรือส่งผลเสียต่อจีนเป็นการตอบแทน

6.2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

6.2.1 แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง

กระแสและบทบาทของการใช้กรอบแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งเป็นศาสตร์กระแสรองในการวิเคราะห์การเมืองการปกครองนั้น เด่นชัดในทศวรรษ 1970 ซึ่งเกิดปัญหาวิกฤตน้ำมันหรือที่เรียกว่า Oil Shock ส่งผลให้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจระดับโลก ประกอบกับอิทธิพลของสงครามเย็นที่ทำให้รัฐต่าง ๆ ต้องสะสมกำลังอาวุธซึ่งช่วยซ้ำให้วิกฤตนี้เลวร้ายขึ้นไปอีกชั้น ด้วยเหตุนี้เองการศึกษาถึงอิทธิพลของเศรษฐกิจที่มีต่อระบบการเมืองโลกจึงได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะปัญหาทางเศรษฐกิจมีส่วนทำให้ความตึงเครียดของการเมืองโลกเพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันโลกของเราอยู่ภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์ที่ทั้งแผ่ขยายและทำให้ความสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับปัจเจกจนถึงระดับรัฐเข้มข้นขึ้น ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจ การค้า และการเงินของ

แต่ละรัฐเชื่อมโยงกันมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงอิทธิพลของบรรษัทข้ามชาติที่ทำนายอำนาจและบทบาทของรัฐมากขึ้น ดังนั้น การวิเคราะห์การเมืองการปกครองในปัจจุบันจึงอาศัยคำอธิบายทางรัฐศาสตร์ หรือ เศรษฐศาสตร์เพียงอย่างเดียวอาจไม่ครอบคลุมหรือไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

เศรษฐศาสตร์การเมืองจึงเป็นศาสตร์ที่จะเข้ามาช่วยอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมการเมืองและเศรษฐกิจโลกที่ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งศาสตร์ดังกล่าวมีลักษณะเบื้องต้น กล่าวคือ เป็นแนวคิดที่มีลักษณะสหวิทยาการ ที่รวมทั้ง รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ปรัชญา ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ตลอดจนสามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่มีความซับซ้อนได้ดีกว่าศาสตร์เดียว

สำหรับในสังคมไทย เศรษฐศาสตร์การเมืองนับว่ามีความสำคัญอยู่มาก และเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการวิเคราะห์ปัญหาของระบบเศรษฐกิจไทย ตลอดจนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชนชั้นนำ และการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจให้เหมาะสมกับสังคมภายในประเทศ จากนั้นแล้ว ยังเป็นแนวคิดที่สำคัญในการกำหนดความคิดของผู้ใช้แรงงาน และประชาชนทุกวงการที่กำลังต่อสู้เพื่อเอกราชประชาธิปไตย และความเป็นธรรมในสังคม

ตลอดจนประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการแทรกแซงของกลุ่มประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจระดับ โลกอย่างสหรัฐฯและจีน ในการเข้ามาแผ่ขยายอิทธิพลและกดดันทางเศรษฐกิจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย โดยรัฐบาลในแต่ละยุคจะใช้อำนาจทางการเมืองในการกำหนดนโยบายระหว่างประเทศ ส่งผลให้ไทยต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศมหาอำนาจเพื่อความอยู่รอด และเพื่อพัฒนาสังคมการเมืองไทยให้สามารถแข่งขันในเวทีระดับภูมิภาคและระดับโลกได้

6.2.2 แนวและกรอบการวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง

แม้แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองจะมีสำนักคิดและยุคสมัยที่หลากหลาย โดยมีจุดสนใจที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็ยังพบว่ามีจุดร่วมในส่วนของการวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์ที่สำคัญ 4 ประการ

1. การวิพากษ์ (critical) เป็นการอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ในสังคม โดยต้องการเน้นให้มีการตั้งคำถามต่อข้อสรุปต่างๆ ที่เราได้รับตกทอดมาจากอดีต เป็นกระบวนการที่นำไปสู่ความจริงที่เป็นแก่นแท้ที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์ที่เรามองเห็น

2. การวิเคราะห์แบบเป็นองค์รวม (holistic or totality) ไม่ได้ให้ความสำคัญหลักที่ปัจเจกชน แต่เน้นที่ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลต่างๆ และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาของสังคมทั้งสังคม ที่ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านศาสนา และอุดมการณ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่าปัจจัยต่างๆในระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมล้วนมีความเกี่ยวพันกันเป็นระบบ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และ กนกศักดิ์แก้วเทพ, 2547)

3. การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (historical analysis) การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ยืนยันได้เป็นอย่างดีว่าสังคมมีพัฒนาการ มีการเคลื่อนไหว และมีการเปลี่ยนแปลง หรือมีพลวัต (dynamic)

4. การวิเคราะห์ที่ความขัดแย้งและการขัดกัน (conflict and contradiction) เชื่อว่าพัฒนาการของระบบสังคมนั้นเกิดจากพลังผลักดันที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและการต่อสู้ระหว่างปัจจัยที่ขัดแย้งกัน และสามารถแก้ไขได้ภายในระบบสังคม หรือเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้าง

6.2.3 วิธีการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองในมิติต่าง ๆ

การวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นการวิเคราะห์ระบบทุนนิยมใน 3 มิติ ดังต่อไปนี้

1. การแข่งขัน (มิติแนวนอน) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ โดยมีการแลกเปลี่ยนในตลาด ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในทุนนิยม การแข่งขันส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยผ่าน “กลไกตลาด” หรือ “กลไกการเมือง” เพราะการแข่งขันดำเนินไปหลายฝ่ายที่มีอำนาจเท่าเทียมกัน จึงทำให้ทุกฝ่ายสามารถตัดสินใจเลือกได้อย่างเสรี

2. การควบคุม (มิติแนวตั้ง) เกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในการใช้อำนาจอิทธิพลและการบีบบังคับ มีฝ่ายหนึ่งอยู่เหนืออีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งฝ่ายที่มีอำนาจจะเป็นฝ่ายครอบงำหรือควบคุมอีกฝ่าย เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

3. การเปลี่ยนแปลง ในระบบเศรษฐกิจท่ามกลางพัฒนาการที่ไม่มีวันหยุด การเปลี่ยนแปลงบางอย่างเกี่ยวกับวิธีการทำงานของระบบจะเกิดขึ้นเสมอ และมีผลกระทบต่อระบบในระบอบทุนนิยม การสะสมทุนในอัตราสูงจะช่วยให้มีการกระจายความเจริญทั่วประเทศ เพราะทุนนิยมกับการเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนเพื่อแสวงหากำไร ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในหลายๆตัว และตัวระบบทุนนิยมเองก็เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน

6.2.4 แนวคิดการวิเคราะห์การเมืองตามแนวทางสำนักเศรษฐศาสตร์การเมือง

1. เศรษฐศาสตร์การเมืองแนวรัฐนิยม หรือพาณิชยนิยม (Realism, Statism, Merchantilism) เป็นแนวคิดที่มองว่ารัฐมุ่งแสวงหาอำนาจและความมั่งคั่ง เพื่อรักษาหรือให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ด้วยวิธีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแทรกแซงตลาดโดยรัฐ การปกป้องการค้าภายในประเทศ (การส่งเสริมการส่งออกและลดการนำเข้า) การให้ความช่วยเหลือธุรกิจภายในประเทศ เป็นต้น ซึ่งในทรรศนะของแนวคิดดังกล่าว รัฐ จะเป็นผู้แสดงบทบาทหลักทั้งในและนอกประเทศ และเน้นประเด็นด้านการเมืองนำเศรษฐกิจ มากไปกว่านั้นแนวคิดนี้ยังมองว่า ภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์ รัฐ ยังสามารถรักษาอำนาจและบทบาทของตนได้อยู่ โดยการผ่อนคลายนโยบายบางประการให้มีความยืดหยุ่นขึ้น และสร้างกฎระเบียบใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. เสรีนิยม (Liberalism / Economic Liberalism) เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากแนวคิดเศรษฐศาสตร์ทุนนิยม เน้นระบบตลาดเสรี ซึ่งการแข่งขันอย่างอิสระที่จะนำมาซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะตรงกันข้ามหากให้รัฐเข้ามามีส่วนในตลาดเพราะจะเกิดการผูกขาดส่งผลให้คุณภาพของสินค้าลดลง และจะชลอการเติบโตทางเศรษฐกิจ มากไปกว่านั้นแนวคิดดังกล่าวยังได้ให้ความสำคัญกับความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ที่ให้รัฐผลิตในสินค้าที่ตนเองมีความถนัดซึ่งจะทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศ มากไปกว่านั้นในมุมมองของแนวคิดนี้ต่อสถานะโลกาภิวัตน์ จะมองว่า บทบาทของรัฐถูกท้าทายมากยิ่งขึ้นจากการเกิดขึ้นของตัวแสดงใหม่ๆทั้งในประเทศได้แก่ ภาคธุรกิจ ภาคสังคมหรือชุมชน และต่างประเทศ ได้แก่ บริษัทข้ามชาติ เป็นต้น

เศรษฐศาสตร์การเมืองช่วงมาร์กซ์

3. มาร์กซิสม์ (Marxism) การพัฒนาทฤษฎีของมาร์กซ์ได้รับอิทธิพลมาจากนักคิดรุ่นก่อนอย่างฟรอยด์บัคและเฮเกล พัฒนาแนวคิดแบบภาษาวีธีและทฤษฎีเชิงมนุษยศาสตร์เข้าด้วยกัน เป็น

ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มีลักษณะเด่นและเฉพาะตัว เป็นแนวคิดที่เน้นย้ำถึงความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการแข่งขันที่ไม่เท่าเทียม หรือการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมทั้งในและนอกประเทศมหาอำนาจที่กดขี่ประเทศกำลังพัฒนา นายทุนกดขี่แรงงาน ทำการวิเคราะห์ทุนนิยมในโลกที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง ที่ทำให้มนุษย์ต้องอยู่ท่ามกลางความทุกข์ยากและการถูกเอารัดเอาเปรียบ ดังนั้นเพื่อที่จะปลดปล่อยมนุษย์ให้หลุดพ้นสภาพดังกล่าวจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและทำการเปลี่ยนแปลงโลกด้วย ซึ่งในทัศนะของ Marx คือ การปฏิบัติการทางสังคม (Social Praxis) โดยจะต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ อย่างรอบด้าน และลึกซึ้ง ในลักษณะของการวิพากษ์ เพื่อให้การศึกษาเศรษฐศาสตร์ไม่เพียงมีมิติด้านเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงสามารถวิเคราะห์ให้เห็นปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของหน่วยเศรษฐกิจ เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม หรือสถาบัน (ปกป้อง จันวิทย์, 2557) ได้อีกด้วย

ทฤษฎีแนวคิดแบบมาร์กซิส เป็นทฤษฎีสังคมนิยมนิยมที่มุ่งศึกษาสังคมทั้งระบบ (totality) หรือการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมทั้งหมด โดยเป้าหมายหรือความสนใจที่จะศึกษาสังคมนิยมซึ่งเป็นยุคที่ร่วมสมัยของตัวเอง โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยประวัติศาสตร์วัตถุนิยม มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายลักษณะโครงสร้าง พัฒนาการและปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม หรือเพื่อเปิดเผยและเข้าถึงเนื้อแท้ของระบบสังคมนิยม ซึ่งต่างจากการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ หรือเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ใช้วิธีการการอนุมานเชิงตรรกะ

เศรษฐศาสตร์การเมืองหลังมาร์กซ์

ความแตกต่างระหว่างเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบมาร์กซิสต์และการเมืองแบบซ้ายใหม่ ดังนี้

1. เศรษฐศาสตร์การเมืองแบบซ้ายใหม่ให้ความสนใจกับประเทศโลกที่ 3 และเรื่องราวของเกษตรกร ในขณะที่เศรษฐศาสตร์การเมืองแบบมาร์กซิสต์ยุคดั้งเดิมให้ความสำคัญกับประเทศที่เจริญแล้วและเรื่องราวของชนชั้นแรงงานมากกว่าเพราะเชื่อว่าจะเป็นพลังในการปฏิวัติทางชนชั้น

2. เศรษฐศาสตร์การเมืองแบบซ้ายใหม่มีแนวโน้มที่จะมองระบบทุนนิยมในแง่ลบ คือ มักจะมองว่าระบบทุนนิยมเป็นตัวสร้างความต้อยพัฒนาให้เกิดขึ้นในประเทศโลกที่สาม ในขณะที่เศรษฐศาสตร์การเมืองแบบมาร์กซิสต์ดั้งเดิมมองระบบทุนนิยมว่ามีลักษณะสองด้านที่ขัดแย้งกัน คือ ด้านหนึ่งของระบบทุนนิยมจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าด้วยการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ส่วนอีกด้านหนึ่งคือการขูดรีดเอาส่วนเกินจากชนชั้นแรงงานเพื่อสร้างความเจริญให้กับระบบทุนนิยม

3. เศรษฐศาสตร์การเมืองแบบซ้ายใหม่มีลักษณะของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศมากกว่าเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบมาร์กซิสต์ยุคดั้งเดิม คือให้ความสนใจในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เจริญแล้วกับประเทศด้อยพัฒนา ว่ามีลักษณะอย่างไรและก่อให้เกิดผลประโยชน์ใดกับประเทศเหล่านี้

วิธีการศึกษาระหว่างเศรษฐศาสตร์การเมืองกับเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบซ้ายใหม่จะไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากโดยจะใช้วิธีการศึกษาแบบองค์รวมให้ความสนใจกับการศึกษาประวัติศาสตร์ รวมถึงการวิเคราะห์เรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองไว้ด้วยกัน ดังนี้

1. เศรษฐศาสตร์การเมืองแบบถอนรากถอนโคน คือ การวิเคราะห์ภาพรวมทั้งหมดของเศรษฐกิจการเมือง และสิ่งต่างๆที่มีความสัมพันธ์กัน การมองพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆ ตลอดจนมองอย่างถึงรากถึงโคนและนำเสนอทางออกแบบถึงรากถึงโคน

2. เศรษฐศาสตร์การเมืองแนววิพากษ์ จากสำนักคิดฮาเบอร์มาส เน้นการวิพากษ์อุดมการณ์ที่เห็นว่าเป็นความจริงที่บิดเบือนอย่างเป็นระบบ เพื่อซ่อนหรืออ้างความชอบธรรมให้กับความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่สมดุลในการครอบงำโดยชนชั้นนายทุน โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์ปัญหาสังคมร่วมสมัยและอาศัยทฤษฎีของสายมาร์กซิสม่าเป็นแกนหลักในการศึกษา ซึ่งสำนักคิดดังกล่าว มีจุดเด่นที่การแยกตัวเป็นอิสระจากกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองต่างๆ ถือหลักการสร้างความเป็นกลางให้กับนักคิดของทุกๆ ฝ่าย อันจะทำให้มองเห็นปัญหาทางสังคมได้ชัดเจนมากขึ้น ตลอดจนเน้นการวิพากษ์วิจารณ์สังคม ซึ่งถือว่าการวิพากษ์วิจารณ์สังคมเป็นรูปแบบหนึ่งของการปฏิบัติการทางสังคมที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่สร้างสรรค์ ดังนั้น ทฤษฎีวิพากษ์จึงมีกรอบความคิดที่ปฏิเสธกระบวนการค้นหาความจริงทางสังคมโดยวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ แต่ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ทางสังคม ต้องการให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในการศึกษาได้เข้าใจโลกแห่งความเป็นจริงและพิจารณาตัดสินว่าจะเปลี่ยนแปลงโลกหรือปรับปรุงโลกในด้านใด โดยให้ความสำคัญกับผู้ที่ถูกกดขี่ในสังคม ใช้ความเชื่อและอคติเป็นฐานในการแสวงหาความรู้ ความจริง

ทั้งนี้ นักทฤษฎีวิพากษ์ได้นำเสนอการมองโลกแบบมีพลวัต เชื่อว่าสังคมมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และพิจารณาว่าจิตสำนึกของมนุษย์มีมิติทางประวัติศาสตร์หรือได้รับการสั่งสมมาในสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละยุค

3. เศรษฐศาสตร์การเมืองหลังโครงสร้างนิยม เน้นการรวมศูนย์คุณค่าไปอยู่ที่ตัวมนุษย์ โดยเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพโดยไม่ถูกกำหนดจากสิ่งใด เชื่อมมั่นในจิตไร้สำนึกที่มีอิทธิพลต่อคนในสังคมที่ถูกซ่อนไว้ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังโครงสร้าง และเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อน โดยมีหลักการในการวิเคราะห์ดังนี้

3.1. เน้นการอธิบายประวัติศาสตร์ในรูปแบบใหม่ มุ่งสนใจไปที่การวิพากษ์บนฐานคิดของการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนรูป และความไม่ต่อเนื่องของโครงสร้าง

3.2. ปฏิเสธแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์ และวิพากษ์เทคโนโลยี เพราะถือว่าครอบงำผู้คนให้ลุ่มหลงจากสิ่งที่เทคโนโลยีแสดงออกผ่านสื่อต่างๆ

3.3. วิพากษ์ความเชื่อ ความลุ่มหลง ความก้าวหน้า ว่าเป็นสิ่งที่ไม่เป็นความจริง รื้อถอนความคิดกระแสหลักของแนวคิดประชาธิปไตย

3.4. หาสาเหตุของอำนาจ ซึ่งอำนาจเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้อย่างใกล้ชิด เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผล ทำหน้าที่ผลิตความรู้ใหม่ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจ ที่ก่อให้เกิดความรู้ อำนาจจึงเป็นตัวผลิตความรู้ คนที่มีอำนาจคือคนที่บอกได้ว่าอะไรคือความรู้

3.5. หลักโครงสร้างนิยม มองว่า การเมืองของโลกความรู้ สังคม ข้อมูลข่าวสาร และเศรษฐกิจ ที่ถูกสร้างจากการครอบงำของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำการวิพากษ์ว่าความรู้เหล่านี้เกิดขึ้นเพื่อใคร และเป็นทางเลือกของใคร

4. เศรษฐศาสตร์การเมืองแนวหลังสมัยใหม่ (Postmodernity) วิพากษ์แนวคิดความทันสมัย สนใจเรื่องวัฒนธรรม อุดมการณ์ จิตใต้สำนึก ให้ความสำคัญกับความคิด ประสบการณ์และปฏิกิริยาที่มีต่อยุคสมัยใหม่ แสดงออกผ่านทางทฤษฎีทางสังคมและศิลปะแขนงต่างๆ สำหรับในแง่เศรษฐกิจ ยุคหลังสมัยใหม่ คือ ยุคของการผลิตนวัตกรรมทางความรู้และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นยุคของพื้นที่ไซเบอร์ ในแง่ของสังคมวัฒนธรรม จะพบชนชั้นใหม่ที่มีความหลากหลาย มีการผลิตสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้สังคมบริโภค ซึ่งการแบ่งชนชั้นทางสังคมในยุคนี้ไม่มีความชัดเจน ไม่มีขอบเขตแน่นอน

ในแง่การเมือง สนใจศึกษาเรื่องอำนาจ เห็นว่าไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในสังคม ความสัมพันธ์โครงสร้างหลักไม่ใช่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งไม่มีลักษณะตามตัวตามสถานภาพของบุคคล ความสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นตามความแตกต่างระหว่างบทบาทบุคคลในแต่ละบริบททางสังคม (สุภาวงศ์ จันทวนิช, 2557)

6.3) ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

6.3.1 **ข้อพิพาททะเลจีนใต้สหรัฐฯ** และจีนมีมุมมองที่แตกต่างกันเกี่ยวกับข้อพิพาททะเลจีนใต้กล่าวคือ สหรัฐฯ มองว่าพื้นที่ทะเลจีนใต้เป็นเส้นทางคมนาคมทางทะเลหลักที่สำคัญของโลก ทั้งการขนส่งสินค้าและพลังงาน จึงควรเป็นเส้นทางการเดินเรือที่เสรีและไม่ควรมีชาติใดเป็นผู้ครอบครอง อีกทั้ง ยังเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางการทหารที่สำคัญของสหรัฐฯ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดียเข้าด้วยกัน และเป็นพื้นที่ปฏิบัติการทางการทหารของกองเรือที่ ๗ ของสหรัฐฯ (US Indo - Pacific Command) ซึ่งสหรัฐฯ มีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ในบริเวณนี้เพื่อเคลื่อนกำลังสนับสนุนการปฏิบัติการของกองกำลังสหรัฐฯ ในพื้นที่ต่างๆ และยังเป็นพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ที่สหรัฐฯ ใช้ในการปิดล้อมจีนด้วย ส่วน จีน มองว่าทะเลจีนใต้เป็นทางออกทางทะเลและเป็นเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญของจีน อีกทั้ง ยังเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนอีกด้วย โดยยุทธศาสตร์ “แถบและเส้นทาง” ของจีน มีการเชื่อมต่อเส้นทางสายไหมทั้งทางทะเลและทางบกซึ่งครอบคลุมทวีปต่างๆ อันจะส่งผลทำให้จีนสามารถแผ่ขยายอำนาจได้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและการทหาร และวัฒนธรรมด้วย

6.3.2 **ความขัดแย้งในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง** ทั้งสหรัฐฯ และจีนต่างเล็งเห็นถึงความสำคัญของอนุภูมิภาคกลุ่ม แม่น้ำโขง ซึ่งมีศักยภาพสูงในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ การเชื่อมโยง และการค้าการลงทุน ซึ่งนำไปสู่การแข่งขันขยาย อิทธิพลในพื้นที่ดังกล่าว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง สำหรับสหรัฐฯ ในอดีตอาจจะไม่ได้มุ่งเน้นให้ ความสำคัญต่ออนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงมากนัก อย่างไรก็ตามในห้วงที่ผ่านมาพบว่าสหรัฐฯ ให้ความสำคัญกับ อนุภูมิภาคฯ เพิ่มขึ้น อาทิ ยกระดับกรอบความร่วมมือ Lower Mekong Initiative (LMI) ซึ่งมุ่งเน้นความร่วมมือใน ๖ สาขา ได้แก่ เกษตรกรรม การเชื่อมโยง การศึกษา พลังงาน สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ไปสู่กรอบความร่วมมือ Mekong – US Partnership ซึ่งส่งเสริมเสถียรภาพ สันติภาพ ความมั่งคั่ง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างรอบด้าน โดยมุ่งเน้นประเทศ กัมพูชา ลาว ไทย เมียนมา และเวียดนาม สำหรับจีน เนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ซึ่งอยู่ใกล้ กับประเทศในอนุภูมิภาคฯ จึงส่งผลให้จีนประสบความสำเร็จในการเข้ามาปฏิสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในการ สร้างความเชื่อมโยงและการขยายอิทธิพล ทั้งในมิติทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง โดยจีนมีมูลค่าทางการค้าและการลงทุนในกลุ่มน้ำแม่โขงเป็นจำนวนมาก มีการส่งออกเทคโนโลยีระบบรางให้กับไทย และ สปป.ลาว มีกรอบความร่วมมือในมิติทางการทหารและการขายอาวุธยุทธโปกรณ์ ให้แก่ไทย เมียนมา และกัมพูชา ในขณะที่ไทย เมียนมา และกัมพูชาเองก็มีจีนเป็นประเทศคู่ค้ารายใหญ่เช่นกัน ทั้งนี้ จีนได้อาศัย กรอบความร่วมมือ Lancang – Mekong Cooperation (LMC) เพื่อมุ่งส่งเสริมความร่วมมือ การพัฒนา และ เศรษฐกิจกับประเทศในอนุภูมิภาคฯ

6.3.3 **สถานการณ์ในพื้นที่อ่าวไทย** ทะเลด้านอ่าวไทยถือว่าเป็นพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของไทย ทั้งในเชิง ความมั่นคง เศรษฐกิจ อาหาร พลังงาน ฯลฯ และยังเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงระหว่าง

ทะเลจีนใต้กับช่องแคบมะละกา อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งในยุทธศาสตร์ “อินโด - แปซิฟิก” ของสหรัฐฯ และยุทธศาสตร์ “แถบและเส้นทาง” ของจีน ทั้งนี้ในหวังที่ผ่านมาได้ปรากฏข่าวสารกรณีเงินเข้าไปลงทุน และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางทะเลใน กัมพูชา อาทิ โครงการดาราสาคอร์ (Dara Sakor) และฐานทัพเรือเรียม ซึ่งถึงแม้จะยังไม่ปรากฏหลักฐานชี้ชัดว่า จะนำไปสู่การใช้งานเพื่อวัตถุประสงค์ทางการทหาร อย่างไรก็ตามโครงการพื้นฐานดังกล่าวมีขนาดใหญ่และ สามารถรองรับภารกิจทางด้านการทหารของจีนในอนาคต สหรัฐฯ ได้แสดงท่าทีห่วงกังวลต่อพัฒนาการดังกล่าว ของจีนในกัมพูชามาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ในระยะยาวมีโอกาสที่ทั้งสองประเทศมหาอำนาจอาจพยายามนำกำลัง ทางทหารเข้ามาประจำการเพื่อพิทักษ์อธิปไตยของกันและกัน ซึ่งจะส่งผลต่อเสถียรภาพในพื้นที่อ่าวไทยได้

6.3.4 ประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศจะมีการเว้นระยะความสัมพันธ์กับจีนที่ไม่เท่ากัน กล่าวคือ ช่วงหลังๆ เราจะเห็นว่าประเทศในแถบภาคพื้นทวีป (Mainland) บางประเทศ อาทิ สปป.ลาว กัมพูชา จะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ประเทศในภาคพื้นสมุทร (Maritime) อาทิ สิงคโปร์ บรูไน และมาเลเซีย ก็มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้กลายเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนแสดงท่าทีต่อยุทธศาสตร์ “อินโด - แปซิฟิก” และยุทธศาสตร์ “แถบและเส้นทาง” ในบริบทที่มีความแตกต่างกันออกไปดังที่ปรากฏให้เห็นตามสื่อต่างๆ

6.3.5 สหรัฐฯ มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและเป็นผู้นำของโลกฝั่งเสรีนิยม ซึ่งประชาคมโลกต่างให้การยอมรับมากที่สุด ทั้งในเรื่องของเสรีภาพและหลักสิทธิมนุษยชน ขณะที่จีนมีระบอบการเมืองการปกครองแบบคอมมิวนิสต์และเป็นตัวแทนของโลกฝั่งสังคมนิยม ซึ่งจีนเองก็ยังมีจุดอ่อนในเรื่องของภาพความเป็นเผด็จการ

6.4) ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

6.4.1 ฉากทัศน์การเมืองไทยในภูมิภาค หากการเมืองไทยมีเสถียรภาพ มีรัฐบาลที่เข้มแข็ง มีศักยภาพ สามารถบริหารประเทศให้เติบโตอย่างก้าวกระโดด เป็นไปตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประชาชนอยู่ดีกินดี อันจะส่งผลให้ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในอาเซียน ในทางตรงข้ามหากรัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศได้อย่างมีเสถียรภาพ ความขัดแย้งภายในประเทศยังคงมีอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลมุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศมากกว่าการพัฒนาและต่อยอดการแข่งขันระหว่างประเทศในอาเซียน อาจส่งผลให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่เท่าทันประเทศอื่นในอาเซียน

6.4.2 ฉากทัศน์การเมืองไทยในประเทศ ชนชั้นปกครอง และผู้ได้ปกครองหรือประชาชน ยังคงเป็นไปในลักษณะที่สวนทางกัน กล่าวคือ นักการเมืองต้องการเข้าสู่อำนาจโดยมิได้ยึดโยงผลประโยชน์แห่งชาติ หรือของประชาชนเป็นหลัก แต่ยึดโยงกับผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่า ดังจะเห็นได้จากข่าวการย้ายพรรค การดูต ส.ส.ที่มีฐานเสียงมายังพรรคของตน แต่ละเลยอุดมการณ์ทางการเมืองที่เคยได้ประกาศไว้ ซึ่งในปัจจุบัน อุดมการณ์ของพรรคการเมืองโดยส่วนใหญ่ค่อนข้างไม่ชัดเจน และกลืนกลายแตกต่างจากในต่างประเทศที่แบ่งเป็นฝั่งเสรีประชาธิปไตย และอนุรักษ์นิยม โดยการแบ่งฝักฝ่ายจะชัดเจนก็ต่อเมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลและฝ่ายค้านเรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม ส.ส. ที่ยึดมั่นในอุดมการณ์หนึ่ง สามารถเปลี่ยนแปลงไปอีกอุดมการณ์หนึ่งได้เมื่อมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ประกอบกับการแทรกแซงการบริหารประเทศจากกองทัพ ทำให้การเมืองไทยขาดเสถียรภาพ ผู้แทนของประเทศที่มาจาก

การเลือกตั้งจึงไม่สามารถบริหารประเทศได้อย่างต่อเนื่องและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เท่าที่ควร ในขณะที่ ประชาชนไม่เพียงมุ่งเน้นการตอบสนองทางเศรษฐกิจหรือปากท้อง แต่ต้องการให้ประเทศเกิดการพัฒนาในระดับฐานรากของการเป็นประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียม การไม่เลือกปฏิบัติ การกระจายอำนาจ และการยกเลิกการผูกขาดของนายทุน

6.5) ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

6.5.1) ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- จากการศึกษาที่ประเทศไทยเป็นพันธมิตรทั้งสหรัฐฯ และจีน และมีผลประโยชน์ร่วมกันในมิติต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร ประกอบกับในสายตาของสหรัฐฯ และจีน มองว่าไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อภูมิภาคอาเซียน และตั้งอยู่ตรงกลางของ "อินโด - แปซิฟิก" ฉะนั้น การพิจารณาถึงการดำเนินนโยบายทางการทูตแบบสมดุล และการสนับสนุนการเสริมสร้างความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาเซียน หรือ "อาเซียนพูดเป็นเสียงเดียว" (ASEAN Centrality) นั้น เป็นการช่วยสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองกับสหรัฐฯ และจีนได้ดียิ่งขึ้น

- เกิดการรวมตัวอำนาจของประเทศขนาดเล็กเข้าด้วยกันหรือการร่วมมือกันของประเทศขนาดเล็กเพื่อความมั่นคงตลอดจน เศรษฐกิจและการเมือง โดยมุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ร่วมกัน

6.5.2) ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- เกิดการแย่งชิงทรัพยากรจากประเทศมหาอำนาจทำให้เกิดความสั่นคลอนความมั่นคงภายในประเทศ เช่น ผลกระทบด้านพลังงาน อาหาร ตลอดจนการกีดกันทางการค้า ซึ่งส่งผลให้อำนาจการต่อรองลดลง เช่น ด้านการค้า การลงทุน เศรษฐกิจ กำแพงภาษี

3.7 ประเด็นที่ 7 : สังคมสูงวัย..นำหัวใจหรือทำให้เตรียมพร้อม

7.1) การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

“ประชากรโลกได้กลายเป็นสังคมสูงวัย” แล้ว ในปี พ.ศ. 2558 ประชากรโลกมีจำนวน 7,349 ล้านคน ในจำนวนนี้มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 901 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 12 โดยในภูมิภาคอาเซียนนั้นมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 11 และ 7 (อนันต์ อนันตกุล, ม.ป.ป.) ประเทศได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว และจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี 2565 โดยจำนวนผู้สูงอายุจะอยู่ราวร้อยละ 20-30 สำหรับประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด ด้วยการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 28 ในปี 2574 (อนันต์ อนันตกุล, ม.ป.ป.) ภาวะสูงวัยนั้นจะมาพร้อมกับความเปราะบางทั้งทางด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม ผู้สูงวัยจึงต้องพึ่งพาคนอื่นมากขึ้นในหลายด้าน การที่ครอบครัว คนรอบข้าง สังคม รวมไปถึงรัฐต้องเข้ามาประคับประคองผู้สูงวัยจำเป็นต้องใช้เวลา เงินทอง และทรัพยากรต่าง ๆ มากตามจำนวนผู้สูงวัย ถ้ายิ่งมากก็อาจจะกระทบต่อทั้งด้านส่วนตัวและองค์รวมทางเศรษฐกิจ สังคม และระบบโครงสร้างต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับ หลายประเทศมีการเตรียมตัวรับมือกับสังคมสูงวัย เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ที่แม้จะเตรียมแผนรับมือไว้ แต่ก็ยังคงเผชิญกับปัญหาการมีบุตรน้อยลง และผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังมากขึ้น ส่วนเกาหลีใต้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดย

สมบูรณ์แล้ว แต่ยังไม่เห็นแผนรองรับที่เป็นรูปธรรม และผู้สูงอายุจำนวนมากยังมีฐานะยากจน ในขณะเดียวกัน ภาคธุรกิจและการบริการร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ โดยเชื่อมโยงเรื่องผู้สูงอายุกับสินค้าและบริการ โดยการผลิตและคิดค้นออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อจะได้มีสินค้าหรือบริการใหม่ๆ ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้นสังคมสูงวัย จึงไม่เพียงจะเป็นเรื่องท้าทายที่แต่ละประเทศต่างต้องมีการเตรียมพร้อมรับมือ หากแต่ยังมีโอกาสดีๆ ที่จะสร้างประโยชน์จากการมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ประเทศไทยจะพร้อมมากน้อยแค่ไหน ถือเป็นเรื่องที่ทำนายสรรพกำลังของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน จนกระทั่งถึงภาคประชาสังคม ก็ควรจะได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมเตรียมการและรับประโยชน์ไปด้วยกัน หากไม่เช่นนั้นแล้ว สังคมสูงวัยก็จะเป็นอีกภาพหนึ่งของสังคมไทยที่น่าหวั่นใจ

7.2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสูงอายุมียุทธศาสตร์หลายทฤษฎีเพื่ออธิบายและให้เหตุผลถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านชีววิทยา จิตวิทยา พัฒนาการ สังคมวิทยาที่จะอธิบายถึงบทบาททางสังคม การปรับตัวทางสังคม อย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เช่น ทฤษฎีทางชีววิทยา (Biological Theory) ที่อธิบายถึงสาเหตุของความสูงอายุ และกระบวนการทางชีววิทยาในวัยสูงอายุ ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory) ที่อธิบายถึงการพัฒนาการตามแต่ละช่วงวัย ทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson's Epigenetic Theory) ซึ่งแบ่งพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยเน้นความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุกับความต้องการด้านเจตคติและทักษะและความต้องการด้านจิตใจ เป็น 8 ระยะ ตั้งแต่ระยะทารกไปจนถึงวัยสูงอายุ ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory) ที่เชื่อว่าถ้าสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะทำให้สถานะของผู้สูงอายุ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทฤษฎีการลดบทบาทการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม (Disengagement Theory) ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุจะแสวงหาบทบาททางสังคมรูปแบบใหม่มาทดแทนบทบาททางสังคมรูปแบบเก่าที่ตนสูญเสียไปและยังคงสภาพที่จะพยายามปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ ปัจจุบันแนวคิดผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ หรือ พกพลัง (Active Ageing) ซึ่งมีฐานคิดว่าวัยผู้สูงอายุเป็นช่วงวัยแห่งความเชื่อมโยงทั้งทางร่างกายและจิตใจต้องเตรียมพร้อมเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาสุขภาพร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพจะสามารถปรับเปลี่ยนความคาดหวังต่อภารกิจหลักที่รับผิดชอบไปสู่กิจกรรมที่ตนสนใจ หรือชอบมากขึ้น โดยการปล่อยวาง

นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ที่ถูกตราขึ้นมาด้วยเหตุผลหลักเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 54 ที่ให้อายุในขณะนั้นได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุให้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ต่อมาพระราชบัญญัติฯ นี้ ได้ถูกนำมาแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเหมาะสมโดยพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2553 ซึ่งได้มีการให้ยกเลิกความในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 บางส่วน “พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2560” ระบุว่าผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครองการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

7.3) ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน เช่น ความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้มีการพัฒนาทางด้านการแพทย์และนวัตกรรมใหม่ที่รักษาโรคและควบคุมโรคระบาด การบำรุงร่างกายให้มีสุขภาพแข็งแรง ทำให้ประชากรมีอายุยืนยาว อีกทั้งนโยบายวางแผนครอบครัวส่งผลให้อัตราการเกิดลดลงอย่างรวดเร็ว ดังตัวอย่างที่เห็นได้ชัดกรณีนโยบายควบคุมการมีบุตรของจีน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ค่านิยมและทัศนคติภายใต้ในยุคที่มีการแข่งขัน ทำให้ผู้หญิงมีการแต่งงานลดลง หรือมีการหย่าร้างเพิ่มขึ้น มีบุตรน้อยลงทำให้อัตราการเกิดลดลง โครงสร้างสังคมเปลี่ยนไปมีวัยเด็กน้อยลงขณะที่มีวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น

ตัวบ่งชี้ว่าสังคมใดเป็นสังคมผู้สูงอายุในระดับใด แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ สังคมกำลังเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aging Society) สังคมสูงอายุ (Aged Society) สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Completely Aged Society) และสังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society) นอกจากนี้ยังมีอีกตัวบ่งชี้หนึ่งซึ่งแสดงถึงการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เรียกว่า “ดัชนีการสูงวัย” (Aging index) ซึ่งแสดงถึงการเปรียบเทียบโครงสร้างการทดแทนกันของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) กับกลุ่มประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) โดยดัชนีการสูงวัยมีค่าต่ำกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงอายุน้อยกว่าจำนวนเด็กในทางตรงข้าม ถ้าดัชนีมีค่าเกินกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงอายุนี้น้อยกว่าจำนวนประชากรเด็ก (ปราโมทย์ ปราสาทกุล, 2556)

7.4) ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

คาดประมาณประชากร พ.ศ. 2553 – 2583 ชี้ให้เห็นชัดเจนว่าประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงขนาดและโครงสร้างประชากรที่ชัดเจน ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นจนเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2566 และจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดใน พ.ศ. 2576 ซึ่งมีผลอย่างมากต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ อัตราส่วนพึ่งพิงของประชากรไทยจะเพิ่มสูงขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุเป็นประการสำคัญ ความท้าทายอันเป็นผลมาจากการสูงวัยของประชากร ที่ประเทศไทยจะต้องเตรียมพร้อม เช่น จะทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเหล่านี้จะยังคงเป็นประชากร ที่มีพลังและมีคุณค่าในสังคมให้นานที่สุด แทนที่จะเป็นภาระให้กับตนเอง ครอบครัว และรัฐ รวมไปถึงประเทศไทย จะทำอย่างไรในการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะยากลำบาก เช่น ผู้สูงอายุที่ขาดความมั่นคงด้านรายได้ ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้และไม่มีผู้ดูแล จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ทำอย่างไรให้คนในสังคมสูงวัยอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสงบสุข ดังนั้นประเทศไทยจะมีภาพของสังคมสูงวัยที่เป็นแบบพลุดพลัง (Active Aging) หรือแบบแห่งอมรวันเข้าโรงพยาบาล ก็ขึ้นอยู่กับความพร้อมอย่างรอบด้านที่ต้องเริ่มตั้งแต่วันนี้อย่างจริงจัง

7.5) ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts) (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2557)

7.5.1) ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities)

- การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีผลต่อการคิดค้น พัฒนาด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการแพทย์ ให้สอดคล้องกับความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในอนาคต ได้แก่ การพัฒนาอุปกรณ์และ

เครื่องมือทางการแพทย์ที่มีความทันสมัย การพัฒนาการรักษาโรคสำหรับผู้สูงอายุมีแนวโน้มดีขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มโรคเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็ง ภาวะสมองเสื่อม เบาหวาน โรคกระดูกพรุน โรคข้ออักเสบ การนำเทคโนโลยี AI มาใช้บริการทางการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุ

- ภาคธุรกิจและการบริการร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น ส่งผลให้เกิด การแข่งขันทางธุรกิจ เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้สินค้าและบริการสำหรับผู้สูงอายุมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่มีราคาถูกลง

- สังคมให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพ ส่งผลให้เวชศาสตร์ชะลอวัย เป็นที่นิยมมากขึ้น รวมทั้งมีนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร อาหารเสริม และเครื่องดื่มน้ำที่ปลอดภัย และเหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุมากขึ้น

- ภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญในการเตรียมพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่เอื้อต่อผู้สูงอายุมากขึ้น เช่น การพัฒนาที่อยู่อาศัย การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอาคาร และภายนอกอาคาร

- การพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น เครื่องจักร ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการทำงานแทนมนุษย์ เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานในอนาคต

- การแข่งขันในธุรกิจ และบริการสำหรับผู้สูงอายุมีเพิ่มมากขึ้น เช่น ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้บริการของศูนย์ดูแลผู้สูงอายุลดลง ประกอบกับมีบริการใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

- การพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในชีวิตประจำวัน เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความปลอดภัยของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เช่น ยานพาหนะสำหรับผู้สูงอายุ

7.5.2) ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- ภาครัฐต้องใช้งบประมาณในการช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก บริการทางการแพทย์ สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ และการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ในขณะที่รัฐบาลสามารถจัดเก็บภาษีได้ลดลงเนื่องจากมีวัยผู้สูงอายุซึ่งไม่มีรายได้มีส่วนที่มากขึ้น

- ผลกระทบต่อความสมดุลโครงสร้างด้านประชากรของประเทศไทย ส่งผลให้ประชาชนวัยแรงงานมีจำนวนลดลง เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานในภาคการผลิตและบริการ ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ รายได้ประชาชาติ (GNP) ลดลง และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลลดลง ผลผลิตการผลิตลดลง เนื่องจากแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ รวมทั้งค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานสูงขึ้น และบางธุรกิจต้องนำเครื่องจักรและเทคโนโลยีที่มีราคาสูงมาใช้ทดแทนแรงงานมนุษย์ รวมทั้งมีการนำเข้าแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้น

- ครอบครัวไทยมีการเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ที่ไม่ทันต่อสถานการณ์ ผู้สูงอายุไม่มีรายได้ ขาดการออมล่วงหน้า และการวางแผนการลงทุนสำหรับวัยเกษียณ ส่งผลให้คนวัยแรงงานต้องแบกรับภาระในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุในระยะยาวเพิ่มมากขึ้น เช่น ค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ ค่า

รักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดปัญหาการทอดทิ้งผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังขาดผู้ดูแลเพิ่มมากขึ้น

- บริการทางการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุไม่เพียงพอสำหรับผู้สูงอายุจำนวนมาก เนื่องจากผู้สูงอายุไม่มีการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ เช่น การบริโภคอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ ขาดการออกกำลังกาย รวมทั้งป่วยเป็นโรคเรื้อรังก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต จำเป็นต้องมีผู้ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

- ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายไปในทางเสื่อมมากขึ้น ขาดความคล่องตัว การเคลื่อนไหวร่างกาย ความคิดความอ่านช้าลง สภาพทางร่างกายเสื่อมถอยของกล้ามเนื้อ กระดูกและข้อต่อซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นผลทำให้ความเสื่อมโทรมเพิ่มมากขึ้นจนอาจนำไปสู่สภาวะที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

- ผู้สูงอายุต้องการได้รับความคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัย รวมไปถึงมีปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในสังคมลดน้อยลง

3.8 ประเด็นที่ 8 : ความเหลื่อมล้ำ ความยากจน ความท้าทายที่มีความหวัง

8.1) การสำรวจสถานะแวดล้อม (Environmental Scanning)

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของไทยจากข้อมูล Gini Wealth Index ปี 2021 ของเครดิต สวิส (Credit Suisse) ไทยอยู่อันดับที่ 97 ของประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุดในโลก และเป็นอันดับ 10 ในประเทศอาเซียน ซึ่งเป็นอันดับที่ดีขึ้นแบบก้าวกระโดด จาก ข้อมูล Gini Wealth Index ปี 2018 ซึ่งไทยเคยอยู่ในอันดับที่ 4 โดยไทยเป็นลำดับ 1 ในประเทศอาเซียน

แผนภาพที่ 3-8 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของไทย

ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาความยากจนในภาพรวม และมีแนวโน้ม สัดส่วนและจำนวนคนจนในไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยภายในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 พบว่า สามารถลดสัดส่วนคนจนลงจากร้อยละ 8.6 ในปี 2559 เหลือร้อยละ 6.84 ในปี 2563 อย่างไรก็ตามเนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูลระดับประเทศในระยะยาว การติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหา

ความยากจน ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มุ่งจะเป็นค่าเฉลี่ยในภาพรวม ซึ่งไม่สามารถอธิบายพลวัตของความยากจนได้ว่าครัวเรือนยากจน ที่ต้องการความช่วยเหลือที่สุดจะสามารถหลุดพ้นความยากจนได้หรือไม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยเกิดจากระบบเศรษฐกิจ การเมืองที่เป็นปัจจัยสำคัญ เราพบว่าการแข่งขันในภาคเอกชนถูกลดลง อำนาจทางธุรกิจมีความกระจุกตัวอย่างมาก การทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นโดยง่ายโดยเฉพาะกับกลุ่มที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำยังคงมีอีกหลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ ความเหลื่อมล้ำทางผิวสี ความเหลื่อมล้ำทางเพศสภาพ ความเหลื่อมล้ำเพราะถิ่นที่อยู่อาศัย ความเหลื่อมล้ำด้านอายุ สังคม โอกาส และรวมถึงความเหลื่อมล้ำในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (การดูถูกหรือรังเกียจคนจน) ปัญหาทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจตามมา และถ้าหากปัจจัยดังกล่าวยังมีมากเท่าไรความเหลื่อมล้ำยิ่งมีความทวีคูณมากยิ่งขึ้น

1. ด้านการศึกษา สังคมไทยมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างเห็นได้ชัด การศึกษาในเมืองจะได้รับทรัพยากรในปริมาณมากกว่าต่างจังหวัด เนื่องจากไทยใช้เกณฑ์ตามจำนวนนักเรียนในการจัดสรรทรัพยากร ทำให้โรงเรียนในต่างจังหวัด ที่อยู่ห่างไกล และ มีจำนวนนักเรียนไม่มาก ได้ทรัพยากรน้อย หรือมีจำกัด โดยทรัพยากรดังกล่าวได้แก่ อุปกรณ์การเรียนการสอน, หนังสือ, เครื่องเขียน, คอมพิวเตอร์ หรือแม้แต่ครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วย เนื่องจาก ค่าตอบแทนที่น้อยและไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต ไม่สามารถดึงดูดครูที่มีคุณภาพมีความสามารถสูงมาสอนได้ ดังที่เห็นได้จากการทอดทิ้งครูเพื่อมาเป็นค่าจ้างครู รวมถึงจำนวนครูในบางโรงเรียนที่มี 1 คน ต่อ ห้องเรียน 6 ชั้นเรียน เป็นต้น จากความเหลื่อมล้ำนี้ ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน ทำให้นักเรียนหลายคนต้องเสียโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำยิ่งเพิ่มขึ้นๆ ไปเรื่อย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

2. ด้านการสาธารณสุข ไทยพบกับความเหลื่อมล้ำทางสาธารณสุขมากพอสมควร แม้ว่า มีระบบสาธารณสุขที่ดีเป็นอันดับโลก แต่ด้วยความแออัดของจำนวนผู้ใช้บริการต่อ ผู้ให้บริการที่จำนวนมาก ทำให้การบริการไม่ทั่วถึง ต้องรอนาน ทำให้ประสิทธิภาพ และ compliance ของคนไข้ต่ำลง รวมถึงยาที่อนุญาตให้ใช้ก็เป็นยาตามบัญชียาหลัก ซึ่งไม่ใช่ไม่มี เป็นยาขั้นต่ำที่ใช้ในการรักษาได้ ซึ่งในคนไข้บางคนควรจะได้รับยาที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ด้วยปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้โรคบางโรคที่สามารถป้องกันหรือรักษาได้ง่ายในระยะแรกที่เป็นไม่หนัก มีการพัฒนากลายเป็นโรคร้ายแรงที่ยากต่อการรักษาเพิ่มขึ้น ในทางกลับกันคนไข้ที่มีเศรษฐฐานะที่ดี สามารถเลือกใช้บริการในโรงพยาบาลเอกชนได้ ถึงแม้ว่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่า แต่ก็สะดวกรวดเร็วกว่า และได้รับยาที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า ทำให้ผลการรักษาได้ผลดีกว่า และรวดเร็วกว่า ความเหลื่อมล้ำในด้านนี้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย ซึ่งมีโอกาสที่จะขยายกว้างขึ้นไปอีก เนื่องจากคนที่เข้าไม่ถึงโอกาสในการรักษาที่ดี ที่ทันท่วงทีและเหมาะสม มีโอกาสที่จะพัฒนาเป็นโรคร้ายแรงขึ้น ซึ่งส่งผลให้ต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ทำงานได้น้อยลง ไม่เหลือเงินเก็บ และส่งต่อความยากจนไปให้กับลูกหลานในรุ่นต่อไป (สุรวิรัตน์ ตรีมรรคา, 2559)

3. ด้านกฎหมายและระบบยุติธรรม “คุณมีไว้ขังคนจน” เป็นวาทกรรมที่ไม่เกินจริงเกินไป เห็นได้จากการบังคับใช้กฎหมาย และระบบยุติธรรม คนจน คนที่ไม่มีชื่อเสียงไม่มีคนรู้จัก มีโอกาสได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมและไม่ยุติธรรมมากกว่า เช่น ในการทำผิดอย่างเดียวกับ คนรวยมีความสามารถในการประกันตัวออกมาสู่คดี แต่คนไม่มี รวมถึงการละเว้นการบังคับใช้กฎหมายกับคนรวย

หรือคนที่มิเชื่อเสียง ดูได้จาก ชาว ผู้ก่อเหตุฆาตกรรม มีค่าทางคล้ายคนเมา แต่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ไม่ทำการตรวจแอลกอฮอล์ กลับปล่อยตัวกลับบ้านไป เป็นต้น และในอีกด้านหนึ่ง เรื่องการระบบความยุติธรรมของไทยละเว้นการบังคับให้ผู้ก่อเหตุชดใช้ความเสียหาย จากกรณีที่ยาวชนนักเทนนิสฯ ฆาตกรรมคนตายตามวาทกรรม “ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือความอยุติธรรม” โดยรวมแล้วความเหลื่อมล้ำทางด้านกฎหมาย และระบบยุติธรรมอาจจะอธิบายด้วยวาทกรรมง่าย “สองมาตรฐาน และเลือกปฏิบัติ”

8.2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theories Design Structure of Evident)

2.2.1 ทฤษฎีต้นทุนทางสังคม, วัฒนธรรม, เชื้อชาติ โดยกล่าวถึง ความแตกต่างทางต้นทุนในด้านสังคม, วัฒนธรรม, เชื้อชาติ ส่งผลต่อการเข้าถึงทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรทางการศึกษา

2.2.2 ทฤษฎีของ ลุดวิก วอน มิเซส (Ludwig Von Mises) ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายถูกออกแบบมาเป็นเครื่องมือที่จะรับประกันว่ามนุษย์ชาติทั้งหมดจะได้รับประโยชน์สูงสุด

8.3) ตัวบ่งชี้/ปัจจัยสำคัญ (Indicators/Triggers)

ในด้านการศึกษาดัชนีที่เลือกใช้คือ การเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาของเด็กไทย เช่น จำนวนคนที่อยู่ในระบบการศึกษา จำนวนคนที่ต้องออกจากระบบการศึกษา ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในระบบการศึกษา และ สัดส่วนคนอ่านออกเขียนของประชากรไทย

ในด้านสาธารณสุขดูในด้านของการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข, ต้นทุนในการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข, และความครอบคลุมของระบบประกันสุขภาพ (แห่งชาติ)

ในด้านกฎหมายดูได้จาก การเข้าถึงบริการในระบบกระบวนการยุติธรรม, การบังคับใช้กฎหมายในกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เช่นคนรวย คนจน, การกระทำรุนแรงของผู้บังคับใช้กฎหมายและการคอร์รัปชัน ของเจ้าหน้าที่ฯ

8.4) ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future)

ภาพอนาคตที่อิงตามปัจจัยหลักทั้ง 3 คือ ความเหลื่อมล้ำจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เช่น ในด้านการศึกษา คุณภาพการศึกษาจะยิ่งแตกต่างกัน ไปตามต้นทุนทางสังคม วัฒนธรรม และเชื้อชาติ คนที่อยู่ชายขอบที่เข้าไม่ถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ยังมีโอกาสที่จะได้งานที่มีรายได้ต่ำ ยากต่อการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว และมีแนวโน้มที่จำมีครอบครัวและมีลูกเร็ว ทำให้ภาระค่าใช้จ่ายต่อครอบครัวยิ่งสูงขึ้นไป ส่งผลให้ฐานะของครอบครัวยิ่งจนลง และเพิ่มรายได้เพื่อยกระดับฐานะของครอบครัวยิ่งทำได้ยากขึ้น อีกทั้งยังมีโอกาสที่จะข้องเกี่ยวกับยาเสพติดและอาชญากรรมมากขึ้น กลายเป็นปัญหาสังคมต่อไป นอกจากนี้การมีการศึกษาต่ำ ส่งผลต่อวิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ การใช้เหตุผล และความเชื่อ ส่งผลให้คนกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จำใช้ความรุนแรงตัดสินปัญหา รวมถึงมีความมมงาย และมีโอกาสถูกชักจูงในเรื่องความเชื่อได้

ในด้านสาธารณสุข เมื่อความเหลื่อมล้ำรุนแรงขึ้น ระบบสุขภาพของไทยจะต้องรับภาระหนัก ประชาชนคนไทยมีโอกาสที่จะป่วยมากขึ้น และรุนแรงขึ้น เนื่องจากเข้าไม่ถึงการป้องกัน และรักษาที่เหมาะสม และมีโอกาสที่จำเกิดโรคระบาด หรือโรคอุบัติใหม่อื่นๆ นอกจากโควิด-19 มากขึ้น หรือถ้า

หากมีโรคระบาดจากต่างประเทศก็มีอุปสรรคให้ควบคุมโรคได้ยาก ประชาชนในพื้นที่ชนบทจะเข้าไม่ถึง การบริการสาธารณสุขจากการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน (มงคล ฅ สงขลา, 2562)

ความเหลื่อมล้ำในด้านกฎหมายและระบบยุติธรรม ส่งผลให้สังคมขาดศรัทธาในระบบ ยุติธรรม ขาดความหวัง เมื่อสังคมขาดความศรัทธาและความสังคมจะดำรงอยู่อย่างพิกลพิการ สังคมจะ เสื่อมถอยคนจะไม่เกรงกลัวกฎหมาย แต่จะทำตามกฎหมายเพียงเพื่อไม่ให้เดือดร้อน และผู้บังคับใช้ กฎหมายจะใช้กฎหมายเพื่อประโยชน์ส่วนตนมากกว่าเพื่อประโยชน์และความสงบสุขของสังคมโดยรวม โครงสร้างทางสังคมจะอ่อนแอ และส่งผลกระทบต่อโครงสร้างและสถาบันอื่นๆ

8.5) ผลกระทบต่อประเทศไทย (Impacts)

8.5.1) ผลกระทบเชิงลบ (Threats)

- แม้ว่าจะมีแรงงานราคาถูก แต่แลกมาด้วยคุณภาพ ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดความผิดพลาด และความเสียหายจากแรงงานดังกล่าว ซึ่งหักลบกันแล้วอาจจะไม่คุ้มค่า รวมถึงไทยจะพ้นจากกับดัก รายได้ปานกลางได้ยาก อีกทั้งการพัฒนาประเทศจะไม่มีทิศทางที่ชัดเจน เนื่องจากประชากรที่มีความรู้สูง จะสมองไหลไปทำงานให้กับต่างประเทศที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า สังคมจะเกิดความเหลื่อมล้ำทาง ด้าน เศรษฐฐานะยิ่งขึ้น คนจนจะยิ่งจน คนรวยจะยิ่งรวยเนื่องจากการขยับฐานะจากจนมารวยเป็นไปได้ยาก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

- ผลกระทบที่สำคัญของความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข คือ การเข้าไม่ถึงบริการ สาธารณสุขในพื้นที่ห่างไกลทำให้ได้รับการบริการที่ไม่ได้คุณภาพเพียงพอ หรือเหมาะสม ทำให้เกิด สภาวะโรคเรื้อรัง, แนวโน้มค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นจากระบบประกันสุขภาพเนื่องจากผู้ป่วยมีแนวโน้มเพิ่ม จำนวนมากขึ้น และ สภาวะเงินเฟ้อ, ขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท (พลเดช ปิ่นประทีป, 2562)

- ผลกระทบอันเกิดจากการใช้อำนาจในทางกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม กฎหมายและ ขั้นตอนในระบบราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ นอกจากนี้โครงสร้างของระบบราชการที่มี หน้าที่ตามกฎหมาย หรือผู้ที่ตกอยู่ภายใต้ความเหลื่อมล้ำก็ไม่สามารถที่จะข้ามพ้นความกลัว ความไม่ พร้อมที่จะลุกขึ้นมาแก้ปัญหาของตน โดยมีกรณีตัวอย่างการเรียกร้องให้มีกฎหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมหลายฉบับ แต่กฎหมายเหล่านั้นไม่สามารถที่จะบังคับได้ หรือไม่มีผู้ที่อยู่ ภายใต้อำนาจความเหลื่อมล้ำเข้ามาใช้สิทธิตาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิดไม่เชื่อมั่นในระบบกฏกติกาของ สังคมที่เรียกว่า “ระบบกฎหมาย” ว่าจะสามารถใช้แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำให้ได้

บทที่ 4

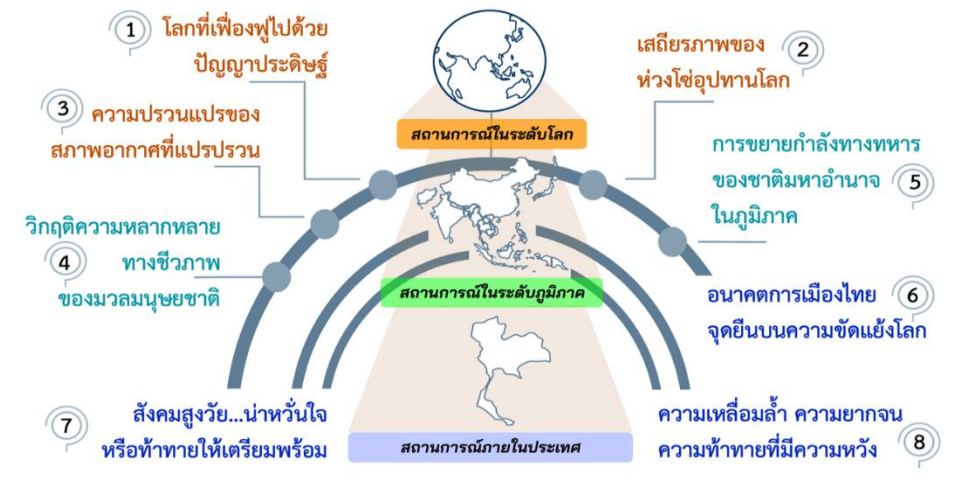
ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์

บทที่ 4

ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์

ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้สู่การนำไปปฏิบัติจริง นักวิเคราะห์และนักวางแผนยุทธศาสตร์ได้นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการฉายภาพอนาคตของปรากฏการณ์ที่สนใจผ่าน “กระบวนการ Strategic Outlook” โดยเริ่มจากการตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) เพื่อวิเคราะห์ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทย (พ.ศ.2566-2570) ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งทางตรงและทางอ้อมของประเทศไทย ตามคำแนะนำจากวิทยากรและคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในหลักสูตรนักรัฐศาสตร์ รุ่นที่ 16 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ให้ความใส่ใจถึงการฝึกทักษะของการคาดการณ์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Forecasting) เพื่อความร่วมมือของนักศึกษา จำนวน 56 ท่าน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ที่มีองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์การทำงานในสาขาที่แตกต่างกันมาสู่การระดมสมอง (Brain Storming) อย่างรอบด้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 มิติ ตามกรอบ STEEP-M ได้แก่ มิติสังคม มิติเทคโนโลยี มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม มิติการเมืองและมิติการทหาร ภายใต้การให้คำแนะนำของคณาจารย์และนักวิจัยของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ซึ่งนำโดยพลตรี ทักษิณ สิริสิงห์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ตลอดช่วงต้นของการอบรมในห้วงเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน พ.ศ. 2566 ที่ผู้เข้าร่วมอบรมได้รับการคัดเลือกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน โดยสามารถรวบรวมประเด็นสำคัญได้ทั้งหมด 8 ประเด็น รายละเอียดดังแผนภาพที่ 4-1

แผนภาพที่ 4-1 ประเด็นสำคัญ 8 ประเด็นที่ประมวลผลโดย นายศ.รุ่นที่ 16

จากประเด็นหลักทางยุทธศาสตร์ทั้ง 8 ประเด็น เป็นการประมวลผลโดยใช้กระบวนการสร้างชุดข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับอนาคตทางเลือกในการเตรียมพร้อมรับมือกับความไม่แน่นอนและปัจจัยเสี่ยงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการของนักศึกษาหลักสูตร นายศ. รุ่นที่ 16 และใช้เครื่องมือเพื่อหาแรงขับเคลื่อน (Driving Force) ของการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อ

ประเด็นที่เราสนใจตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สู่แนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศไทยในปี พ.ศ.2570 ผ่านการกวาดสัญญาณแนวนอน (Horizontal Scanning) ของสถานการณ์ทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ ระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และภายในประเทศ (Internal Level) ทำให้สามารถกำหนดประเด็นสำคัญ/ประเด็นรอง (Key Issues/Sub Key Issues) แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theory) ตัวบ่งชี้ (Indicator) ภาพเหตุการณ์ในอนาคต (Picture in the future) ที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

สถานการณ์ในระดับโลก ที่ผ่านการกวาดสัญญาณสำรวจสถานะแวดล้อมและวิเคราะห์ภาพแนวนอนในอนาคต 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) **โลกที่เฟื่องฟูไปด้วยปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI)** เป็นมิติเทคโนโลยีที่สร้างความสามารถให้แก่เครื่องจักรและคอมพิวเตอร์ด้วยอัลกอริทึมและกลุ่มเครื่องมือทางสถิติเพื่อสร้างซอฟต์แวร์ทรงปัญญาที่สามารถเลียนแบบความสามารถของมนุษย์ที่ซับซ้อนได้ ในบางกรณีอาจไปถึงขั้นเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จนทำให้ผู้สร้างนวัตกรรมมีการจดสิทธิบัตรด้าน AI มากขึ้นโดยมาจากจีนและสหรัฐเป็นลำดับต้น ในขณะที่ภาครัฐของหลายประเทศนำมาใช้ในการบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ดีขึ้น จึงจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องวางแผนสำหรับการขับเคลื่อนเทคโนโลยี AI และส่วนเร่องรู้ของเครื่อง (Machine Learning) ให้เรียนรู้จากชุดข้อมูลโดยมีจริยธรรมการใช้อย่างเหมาะสม รับผิดชอบต่อความเสี่ยงใหม่จากอาชญากรรมบนโลกไซเบอร์และพลเมืองมีทักษะเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงจนมีขีดความสามารถแข่งขันกับนานาชาติอารยประเทศได้ (2) **เสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain)** จากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้การค้าระหว่างประเทศเติบโตกว่า 40 ปีที่ผ่านมา ทำให้มีการขยายห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chains) ข้ามประเทศทั่วโลกเชื่อมโยงกันเพื่อสรรหาทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตจำนวนมากที่มีต้นทุนต่ำกว่า โดยเฉพาะการเติบโตของเศรษฐกิจจีนหลังการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) เมื่อปี พ.ศ. 2544 และกลายเป็นแหล่งผลิตใหญ่ของโลกทำให้หลายประเทศคู่ค้าขาดดุลทางการค้ามากขึ้นต่อเนื่อง ด้วยหลายเหตุการณ์จากความตึงเครียดทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ได้ยกระดับความขัดแย้งสู่สงครามทางการค้า (Trade War) ไปเป็นสงครามเทคโนโลยีดิจิทัล (Tech War) ที่เป็นฐานสำคัญในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยเฉพาะอุปกรณ์สื่อสารจากจีนถูกมองว่าเป็นความเสี่ยงต่อความมั่นคงที่อาจใช้ในการจารกรรมข้อมูลของประเทศซึ่งผลิตหรือให้บริการ ไปสู่แนวคิดการแบ่งขั้วลดโลกาภิวัตน์ (from globalization to polarization หรือ De-globalization) ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกทำให้ห่วงโซ่อุปทานระดับโลกเกิดความชะงักงันและมีผลต่อต้นทุนการผลิตให้ยกระดับสูงขึ้นส่งผลต่อเงินเฟ้อในหลายประเทศ ผนวกกับปัญหาหนี้สาธารณะและเงินเฟ้อโลกหลังวิกฤตโรคระบาดใหญ่และสงครามในยูเครนส่งผลต่อวิกฤติพลังงานและอาหารโลก (Global Energy and Food Crisis) ที่มีแนวโน้มยืดเยื้อและยังไม่คลี่คลาย (3) **ความแปรปรวนของสภาพอากาศที่แปรปรวน (Climate Variability and Change)** นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 เป็นต้นมา โลกเปลี่ยนจากยุคเกษตรกรรมไปสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ใช้เทคโนโลยีในกระบวนการผลิตและการขนส่งที่เน้นการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) ด้วยต้นทุนทางพลังงานที่ถูกที่สุด โดยเฉพาะการเผาเชื้อเพลิงฟอสซิลเพื่อเป็นพลังงาน ส่งผลต่อการปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกสู่ชั้นบรรยากาศของโลกที่มีลักษณะเหมือนผ้าห่มคลุมโลกไว้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ความร้อนจากดวงอาทิตย์จึงไม่ระบายออกและอุณหภูมิโลกสูงขึ้นเป็นปัญหาโลกร้อน (Global Warming) มาต่อเนื่อง ในขณะที่กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์บนโลกมีส่วนในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซเรือนกระจกอื่นๆ ออกสู่บรรยากาศโลกในช่วง 150 กว่าปีที่ผ่านมา

ทำให้อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นเกิดความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบในหลายมิติจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ผลจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศถูกคาดการณ์ว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นหลายเท่าจากแต่ก่อน ด้วยความตระหนักต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น นานาอารยประเทศรวมทั้งประเทศไทยต้องดำเนินตามนโยบายความร่วมมือภายใต้ความตกลงปารีส (Paris Agreement) ภายใต้กรอบอนุสัญญา UNFCCC มีเป้าหมายที่ทุกประเทศจะช่วยกันลดก๊าซเรือนกระจก เพื่อให้ให้อุณหภูมิของโลกไม่เพิ่มขึ้นเกิน 1.5-2.0 องศาเซลเซียส มีมาตรการสอดคล้องกับแนวทางความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ในระยะปานกลางและ ต้องปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero) ในระยะยาวร่วมกัน

สถานการณ์ในระดับภูมิภาค ผ่านการกวาดสัญญาณสำรวจสถานะแวดล้อมและวิเคราะห์ภาพแนวโน้มในอนาคต 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ (4) **วิกฤติความหลากหลายทางชีวภาพของมวลมนุษยชาติ (Human Impact on Biodiversity Crisis)** ทั่วโลกกำลังได้รับผลกระทบหลากหลายรูปแบบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิโลกเปลี่ยนแปลงไปจนส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่ผิดธรรมชาติส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไปจนขีดจำกัดของมนุษย์ มนุษย์กำลังทำลายแหล่งทรัพยากรธรรมชาติจนหมดสิ้นและทิ้งร่องรอยของมลภาวะไว้มากมาย มลพิษทุกชนิดที่ก่อให้เกิดการฟื้นฟูระบบนิเวศที่แย่งและสร้างความเสียหายให้กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ นอกจากนี้ ยังเกิดจากการสูญเสียและความเสื่อมโทรมของแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต และปัจจัยที่สำคัญยิ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เอื้อให้สาเหตุดังกล่าวข้างต้นเกิดขึ้นพร้อมกับความรุนแรงและความถี่ที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบยาวต่อการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศที่เชื่อมโยงในระบบห่วงโซ่อาหาร ประเด็นการพัฒนาในปัจจุบันจึงเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) ที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อ 3 ด้านหลัก คือ สิ่งแวดล้อม สังคม การกำกับดูแล (Environment, Social, และ Governance : ESG) และร่วมกันกำหนดกรอบกติกาสิ่งแวดล้อมผ่านมาตรการกีดกันการค้า การต่อต้านต่อต้านการทำประมงผิดกฎหมาย การสร้างมลพิษในแหล่งน้ำ เป็นต้น (5) **การขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาค (The Military Expansion of Superpowers in ASEAN)** สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนในสงครามเย็นยุคใหม่ (New Cold War) ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้มหาอำนาจทั้ง 2 ประเทศแข่งขันกันในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีแนวโน้มที่จีนกำลังจะแซงหน้าสหรัฐฯภายในปี 2573 รวมทั้งการขยายอิทธิพลกับกลุ่มประเทศพันธมิตรผ่านการดำเนินนโยบายการปิดล้อม (Containment Policy) ทำให้เกิดความตึงเครียดทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ผ่านการขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งเป็นพื้นที่การแข่งขันทางยุทธศาสตร์ของชาติมหาอำนาจ โดยมีการเข้ามามีส่วนร่วมความเสถียรทางทหารในประเทศพันธมิตรฝ่ายตน ทำให้ภาพของการขยายฐานทัพและกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจ ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของงบประมาณกลาโหมเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีทางทหาร ปรับขนาดกองทัพยุทโธปกรณ์ ฐานทัพเพื่อเตรียมกำลังและการส่งกำลังบำรุง ทำการซ้อมรบทางยุทธศาสตร์ร่วมกับพันธมิตรทางทหาร การแทรกแซงทางข่าวกรอง สงครามไซเบอร์ และการแย่งชิงห้วงอวกาศ เพื่อขยายอิทธิพล และช่วงชิงบทบาทในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ (Multipolar) สหรัฐฯ และจีนต้องพยายามรักษาพันธมิตรดั้งเดิม ควบคู่กับการแสวงหาและช่วงชิงพันธมิตรเพิ่ม ทำให้ประเทศต่างๆ

ทั้งขนาดเล็กและขนาดกลาง ดำเนินนโยบายรักษาดุลความสัมพันธ์อันดีกับทั้งสองฝ่าย (Balance of Powers) เพื่อดำรงผลประโยชน์แห่งชาติและเพิ่มพูนผลประโยชน์ร่วมกัน

สถานการณ์ภายในประเทศ ผ่านการกวาดต้อนสัญญาณสำรวจสถานะแวดล้อมและวิเคราะห์ภาพแนวโน้มในอนาคต 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (6) **อนาคตการเมืองไทย : จุดยืนบนความขัดแย้งโลก (Future of Thai Politics : Global Conflicts Stance)** ฉากทัศน์การเมืองไทยในภูมิภาคมองว่าหากการเมืองไทยมีเสถียรภาพ มีรัฐบาลที่เข้มแข็ง มีศักยภาพ สามารถบริหารประเทศให้เติบโตอย่างก้าวกระโดด เป็นไปตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประชาชนอยู่ดีกินดี อันจะส่งผลให้ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในอาเซียน ในทางตรงข้ามหากรัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศได้อย่างมีเสถียรภาพ ความขัดแย้งภายในประเทศยังคงมีอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลมุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศมากกว่าการพัฒนาและต่อยอดการแข่งขันระหว่างประเทศในอาเซียน อาจส่งผลให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่เท่าทันประเทศอื่นในอาเซียน จากการศึกษาประเทศไทยเป็นพันธมิตรทั้งสหรัฐฯ และจีน และมีผลประโยชน์ร่วมกันในมิติต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร ประกอบกับในสายตาของสหรัฐฯ และจีน มองว่าไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อภูมิภาคอาเซียน และตั้งอยู่ตรงกลางของภูมิรัฐศาสตร์ของสองขั้วมหาอำนาจโลก ดังนั้นการดำเนินนโยบายทางการทูตแบบสมดุล ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยการใช้อำนาจอ่อน (Soft Power) และการสนับสนุนการเสริมสร้างความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาคมอาเซียน หรือ "อาเซียนพูดเป็นเสียงเดียว" (ASEAN Centrality) อาศัยการรวมหัวอำนาจของประเทศขนาดเล็กเข้าด้วยกันหรือการร่วมมือกันของประเทศขนาดเล็กเพื่อความมั่นคงตลอดจน เศรษฐกิจและการเมือง โดยมุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ร่วมกันจะเป็นการช่วยสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองกับสองขั้วมหาอำนาจได้ดียิ่งขึ้น (7) **สังคมสูงวัย : นำหัวใจหรือทำให้เตรียมพร้อม (Aging Society : Intimidating or Challenging to Learn)** โดยที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างเต็มตัว ภาครัฐต้องใช้งบประมาณในการช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อการบริการทางการแพทย์ และการดูแลผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ในขณะที่รัฐบาลสามารถจัดเก็บภาษีได้ลดลงเนื่องจากมีวัยผู้สูงอายุซึ่งไม่มีรายได้มีส่วนที่มากขึ้นซึ่งเป็น และมีการปรับเปลี่ยนการเข้าถึงระบบสาธารณสุขที่มีคุณภาพด้วยงบประมาณระยะยาวลดลง เช่น การให้บริการทางการแพทย์ผ่านการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) ซึ่งนโยบายสาธารณสุขภาครัฐต้องมุ่งให้ความสำคัญสวัสดิการและการส่งเสริมสุขภาพแทนเพื่อลดภาระการรักษาสุขภาพ มีผลต่อการคิดค้น พัฒนาด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการแพทย์ ให้สอดคล้องกับความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในอนาคตที่ต้องการบทบาทการแก้ไขปัญหาการหลุดออกจากสังคมของผู้สูงอายุ (Disengagement) ไปสู่การเตรียมทักษะใหม่ที่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ให้เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Aging) เพื่อลดการพึ่งพิงให้เกิดการช่วยเหลือให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้ รวมทั้งการวางแผนการออมก่อนเกษียณและการจ้างงานผู้สูงอายุที่ยังทำงานได้ดี ในขณะที่การให้บริการทางการแพทย์จะเพิ่มความสนใจไปที่เวชศาสตร์ชะลอวัย เป็นที่นิยมมากขึ้น รวมทั้งมีนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร อาหารเสริมและเครื่องสำอางที่ปลอดภัย และเหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุมากขึ้น และ (8) **ความเหลื่อมล้ำและความยากจน : ความท้าทายที่มีความหวัง (Inequality and Poverty : Hopeful Challenges)** ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาความยากจนในภาพรวม และมีแนวโน้ม สัดส่วนและ

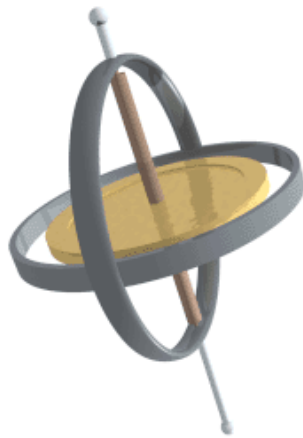

จำนวนคนจนในไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่จากความเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจจากโรคระบาดใหญ่ ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยที่มากขึ้น ทั้งเกิดจากระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เป็นปัจจัยสำคัญ การแข่งขันในภาคเอกชนรายย่อยถูกลดอำนาจทางการต่อรองไปสู่โอกาสของรายใหญ่ครองส่วนแบ่งในตลาดมากขึ้น การทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นโดยง่ายโดยเฉพาะกับกลุ่มที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำยังคงมีอีกหลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ ความเหลื่อมล้ำทางผิวสี ความเหลื่อมล้ำทางเพศสภาพ ความเหลื่อมล้ำเพราะถิ่นที่อยู่อาศัย ความเหลื่อมล้ำด้านอายุ สังคม โอกาส และรวมถึงความเหลื่อมล้ำในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (การดูถูกหรือรังเกียจคนจน) ปัญหาทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจตามมา และถ้าหากปัจจัยดังกล่าวยังมีมากเท่าไรความเหลื่อมล้ำยิ่งมีความทวีคูณมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามพบว่าประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการเข้าถึงระบบสาธารณสุขที่เป็นปัญหาสั่งสมมานาน ในขณะที่มีความเหลื่อมล้ำด้านกฎหมายและระบบยุติธรรมในลักษณะสองมาตรฐานและเลือกปฏิบัติมากขึ้น ซึ่งภาคประชาชนในความคาดหวังจากการเลือกตั้งรัฐบาลใหม่ให้มั่นนโยบายที่สร้างความเป็นธรรมและการเข้าถึงระบบรัฐสวัสดิการที่ดีขึ้นเสมอ

ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทย พ.ศ.2570 ที่ผ่านการวิเคราะห์จากประเด็นสำคัญ 8 ประเด็น จึงเปรียบได้กับ “ลูกข้างหมุนคว้าง” ที่อาศัยแรงเหวี่ยงของใจโรสโคป (Gyroscope) ที่ตั้งกลับจะช่วยปรับสมดุลสู่ทิศทางใหม่ด้วยการอาศัยโมเมนตัมเชิงมุมที่อาศัยหลักการของแรงเฉื่อยเพื่อรักษาระดับและทิศทางของแกนหมุน ภาพของประเทศไทยจากเดิมที่พัฒนาเติบโตเหมือนแรงเหวี่ยงจากเชือกทำให้เกิดการหมุนเหวี่ยงของลูกข้าง (Spinning Top) ตั้งเดิมที่มีขนาดกว้างและมีจุดหมุนเล็กตรงปลายด้วยแกนเดียวถ้าพันเชือกไม่ดีจะหมุนไม่ได้นานและพอไม่หมุนจะล้ม ในขณะที่มีความเปลี่ยนแปลงพลิกผันและความขัดแย้งเชิงภูมิรัฐศาสตร์จากมหาอำนาจ 2 ขั้ว เปรียบเสมือนการปรับประเทศไทยไปสู่การเป็นลูกข้างใจโรสโคป (Gyroscope Spinning Top) ที่ปรับการหมุนที่ล้มยากเพื่อการทรงตัวที่ทำหายแรงโน้มถ่วงโลกทำให้เกิดแกนหมุนช่วยให้แกนหมุนคงที่ไม่ล้มลง (END) จากการอาศัยแรงเฉื่อยของล้อหมุน 2 แกนแบบใจโรสโคป ให้เกิด “การคงและการแกว่งที่สมดุล” (WAY) รับมือกับความผันผวนและพลิกผันของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พร้อมกับอาศัยแรงเฉื่อยของล้อหมุนช่วยรักษาระดับทิศทาง (MEAN) ของสิ่งที่ไม่หมุนอยู่ไม่ล้มง่าย ๆ ซึ่งดูเหมือนกับทำหายกับแรงโน้มถ่วงของโลก ซึ่งเราจะเห็นอุปกรณีนี้นำไปสู่การประยุกต์ใช้ตั้งแต่เข็มทิศ การบังคับทิศทางโดยอัตโนมัติของจรวดนำวิถี จนถึงยานอวกาศ อย่างไรก็ตามจากการกวาดสัญญาณแนวโน้ม (Horizontal Scanning) สู่การวิเคราะห์ผลกระทบเชิงบวก (Opportunities) และผลกระทบเชิงลบ (Threats) พบว่าประเทศไทยในช่วงปี 2566 – 2570 นี้ คงยังไม่ต่างจากประเทศต่างๆ ทั่วโลก ที่ยังคงได้รับผลกระทบเชิงลบของวิกฤติโรคระบาดใหญ่ วิกฤติจากเศรษฐกิจและสงคราม วิกฤตสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังคงนำมาซึ่งโอกาสในหลายๆ ด้าน ที่จะทำให้ประเทศไทย สามารถอาศัยแรงเฉื่อยและการรักษาสมดุลของแรงเหวี่ยงด้วย “การวิเคราะห์จุดศูนย์ดุล (COG Analysis)” ใหม่ขึ้นได้ โดยการน้อมนำแนวพระราชดำริ หลักการทรงงาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้า

เจ้าอยู่หัว “การสืบสาน รักษาและต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป” การพัฒนาที่ยั่งยืน การบูรณาการเพื่อส่งเสริมความร่วมมือของทุกภาคส่วน การบริหารจัดการความเสี่ยงการสร้างความสามารถในการกลับคืนสู่สภาพเดิม หรือ “อาศัยแรงเหวี่ยงที่ดิ่งกลับ จะช่วยปรับสมดุลสู่ทิศทางใหม่” ตลอดจนขยายผลความมั่นคงแบบองค์รวม จะทำให้ประเทศไทยยืนได้ในเวทีโลกที่กำลังแกว่งไกว

ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์

4.1 มิติเทคโนโลยี ประเด็น โลกที่เฟื่องฟูไปด้วยปัญญาประดิษฐ์ (The Flourish World by Artificial Intelligence)

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ :

1. ด้านจริยธรรม กฎหมาย กฎระเบียบและมาตรฐาน พัฒนาหลักเกณฑ์ด้านจริยธรรม AI เพื่อให้เกิดการบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม และสร้างบรรทัดฐาน ค่านิยม และวัฒนธรรมของไทย ให้สอดคล้องกับจริยธรรมในการใช้ AI

ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน :

2. ด้านการประยุกต์ใช้งานของภาคธุรกิจ สนับสนุนการนำ AI ไปใช้ในทุกธุรกิจ ตลอดจนการวิจัย พัฒนาและนวัตกรรมในประเทศให้ไปสู่การใช้งานได้ตรงตามเป้าหมาย ควบคู่ไปส่งเสริมต่อยอดการวิจัยและนวัตกรรมในด้าน AI และพัฒนามาตรการการส่งเสริมให้เป็นรูปธรรม

3. ด้านปัจจัยสนับสนุนของประเทศ พัฒนาศูนย์กลางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ AI แบบบูรณาการ ที่มีเป้าหมายและนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศที่ชัดเจน สร้างเสริมความรู้เรื่องประโยชน์และการใช้งานให้แก่ประชาชนอย่างเหมาะสม ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการวิจัยพัฒนา และประยุกต์ใช้งานระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะต่อภาคประชาชน/ประชาสังคม :

4. ด้านกำลังคนและการศึกษา : ควรจัดให้มีการรวมกลุ่มของผู้เชี่ยวชาญแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย โดยจำเป็นต้องรวบรวมกำลังคนที่มีความสามารถทั้งภาควิชาการและภาคอุตสาหกรรม ศักยภาพและความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับโลกอนาคต

4.2 มิติเศรษฐกิจ ประเด็น เสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain)

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ :

1. ภาครัฐจะต้องมีความชัดเจนทางนโยบายในการที่จะยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและการดำเนินความสัมพันธ์ที่รอบคอบและรัดกุมกับทุกคู่ขัดแย้ง เพื่อผลประโยชน์ของประเทศ นอกจากนี้จะต้องแสวงหาความร่วมมือในมิติใหม่ ๆ กับมิตรประเทศเพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ

ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน :

2. กรณีเสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทานโลก อาจส่งผลดีต่อภาคเอกชนไทย จากการเข้าลงทุนของผู้ประกอบการต่างชาติ (investment diversion) โดยผู้ประกอบการอาจตัดสินใจย้ายฐานการผลิตออกจากจีนเพื่อเลี่ยงผลกระทบมายังไทย ซึ่งอุตสาหกรรมการผลิตยางพาราและผลิตภัณฑ์ยาง เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานยนต์ (รวมยางล้อ) ปิโตรเคมี และอิเล็กทรอนิกส์ ของไทยซึ่งยังมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก อาจใช้โอกาสนี้ในการขยายต่อทางธุรกิจ

3. เอกชนจะต้องเริ่มพัฒนาธุรกิจในรูปแบบ Smart park ที่มีความทันสมัยด้านเทคโนโลยีและเชิงนิเวศ (Eco Factory and Eco Industrial Town) ตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG ที่เน้นทำธุรกิจเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพื่อเป็นการดึงดูดนักลงทุนทั้งจากไทยและต่างชาติในระยะข้างหน้า ผู้ประกอบการจึงควรเตรียมรับมือเพื่อปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง อาทิ ริเริ่มสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จาก substitution effect ได้มากขึ้น รวมทั้งการหาตลาดส่งออกสินค้าใหม่ทดแทนจีนเพื่อลดผลกระทบจาก supply chain effect ซึ่งอาจทำได้โดยการเปลี่ยนไปส่งออกวัตถุดิบสำหรับผลิตสินค้าให้กับประเทศอื่นที่สหรัฐฯ นำเข้าแทนจีน

ข้อเสนอแนะต่อภาคประชาชน/ประชาสังคม :

4. กระแสการแยกห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสำคัญระหว่างสหรัฐฯ และจีน ไม่ใช่แค่เรื่องเฉพาะของสองประเทศมหาอำนาจเท่านั้น แต่กระแสดังกล่าวส่งผลกระทบต่อภาคการผลิต การค้า การลงทุน และเศรษฐกิจของโลกในวงกว้าง และย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและประชาชนไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากไทยเป็นประเทศเล็กและเชื่อมโยงกับตลาดและฐานการผลิตทั้งในและต่างประเทศอย่างใกล้ชิด ดังนั้น ภาคประชาชนจึงควรติดตามสถานการณ์สงครามการค้าและแนวโน้มนโยบายด้านการค้าการลงทุน เพื่อให้สามารถรับมือกับผลกระทบและใช้ประโยชน์จากโอกาสทางเศรษฐกิจการค้าที่จะเกิดขึ้น

4.3 มิติสิ่งแวดล้อม

1) ประเด็น ความปรวนแปรจากสภาพอากาศที่แปรปรวน

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ :

1.1 รัฐควรสร้าง/เพิ่มแรงจูงใจให้กับภาคส่วนอื่น ๆ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การลดหย่อนภาษีสำหรับการซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนและลดหย่อนภาษีให้ภาคธุรกิจที่ดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

1.2 ควรมีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

1.3 ควรมีบทบาทในการจัดหาหรือจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การคมนาคม ระบบขนส่ง การผลิตหรือจัดหาพลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาาระบบสาธารณสุขและผลักดันความเป็นอยู่ที่ดี (Well-Being) ของประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น การเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งอาจส่งผลต่อระดับความใส่ใจสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้น

1.4 ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานร่วมด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะหน่วยงานด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร เพื่อแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างและทำให้การทำงานของภาครัฐเป็นไปอย่างบูรณาการและมีเอกภาพยิ่งขึ้น

1.5 ควรเน้นการจัดทำฐานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและการสื่อสารให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐเพิ่มขึ้น รวมถึงผลักดันการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแบบ Bottom - Up ผ่านสื่อหรือการเป็นแบบอย่างให้กับประชาชน

1.6 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกในระดับท้องถิ่นให้ประชาชนในพื้นที่ผ่านการกระจายอำนาจในการจัดการสิ่งแวดล้อมไปสู่หน่วยงานส่วนท้องถิ่น

1.7 ให้ความรู้ด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ระดับเยาวชน

ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน :

1.8 ควรมีการทำการวิจัยและพัฒนา รวมถึงเผยแพร่องค์ความรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม

1.9 ควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจากภาคเอกชนมีทรัพยากรที่มีความพร้อมและมีศักยภาพด้านการการตลาดและการโฆษณา รวมถึงสามารถสนับสนุนให้บุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิด (Opinion leader) เข้ามามีส่วนในการส่งเสริม สร้างแรงจูงใจต่อสังคม และสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ

1.10 ควรกำหนดนโยบายในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการดำเนินการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

1.11 รับผิดชอบต่อมาตรการที่จะกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

ข้อเสนอแนะต่อภาคประชาชน/ประชาสังคม :

1.12 จำเป็นต้องมีกรลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากขึ้นในระดับปัจเจก ไปจนถึงระดับชุมชน

1.13 สามารถรวมกลุ่มเคลื่อนไหวด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้

1.14 เร่งทำแผนการปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบที่จะเกิดจากสภาพอากาศแปรปรวนและภัยธรรมชาติ

2) ประเด็น วิถีความหลากหลายทางชีวภาพของมวลมนุษยชาติ

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ :

2.1 เร่งดำเนินการกำหนดมาตรการ/กลไกในการให้ทุกภาคส่วนร่วมอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น ภาษี หรือผลตอบแทนอื่น ๆ เนื่องจากหากสิ่งแวดล้อมดี ประชาชนมีความสุข งบประมาณในการแก้ไขปัญหาจะใช้น้อยลง หรือมีนโยบายส่งเสริมการค้า

2.2 บูรณาการการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยเข้าสู่การจัดทำผังเมือง

2.3 ส่งเสริมให้ถิ่นอาศัยของชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรือพื้นที่อนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ

2.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจ รวมถึงการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

2.5 ส่งเสริม สนับสนุนการเพาะเลี้ยง ขยายพันธุ์ชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่ถูกคุกคาม

2.6 ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรและการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานชีวภาพอย่างยั่งยืน การผลิตอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.7 นำการประเมินคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์เข้ามาใช้

2.8 เสริมสร้างความรู้ในเรื่องของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่ถูกคุกคาม ผ่านหลักสูตรการศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน :

2.9 มีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองสังคมรอบข้างในฐานะของผู้ใช้ประโยชน์ อันจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กร และความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งเกิดภาพบวกต่อสินค้าและผลิตภัณฑ์ขององค์กร และประโยชน์ที่ได้ในต่างประเทศหากมีการส่งออกอาจได้รับการลดภาษีนำเข้า

2.10 พัฒนางานวิจัย องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรชีวภาพ

ข้อเสนอแนะต่อภาคประชาชน/ประชาสังคม :

2.11 เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ถ้าสิ่งแวดล้อมดี ทรัพยากรมีมาก ประชาชนก็จะประกอบอาชีพได้หลากหลาย คุณภาพชีวิตก็จะดีขึ้น

2.12 เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของเครือข่ายและความเข้มแข็งของเครือข่าย

2.13 เสริมสร้างและเพิ่มขีดความสามารถของท้องถิ่นในการตั้งรับและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งจะส่งผลต่อความสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

4.4 มิติทหาร ประเด็น การขยายกำลังทางทหารของชาติมหาอำนาจในภูมิภาค (The Military Expansion of Superpowers in ASEAN)

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ :

1. มีนโยบายและแนวทางการปฏิบัติด้านการทูต และการเมืองระหว่างประเทศ ในการวางตัวเป็นกลาง และยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม ในการถ่วงดุลอำนาจระหว่างชาติมหาอำนาจ เพื่อป้องกันการถูกบีบบังคับให้เลือกข้าง

ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน/ประชาชน/ประชาสังคม

2. ให้ข้อเสนอแนะ และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศ ให้กับหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ สนับสนุน ส่งเสริม การดำเนินการ นโยบายและยุทธศาสตร์ที่ภาครัฐ กำหนด มีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกันในเรื่องความมั่นคงของชาติ และสถาบันหลักของชาติ ไม่ขายชาติเพื่อหวังเพียงประโยชน์ส่วนตน หรือพวกพ้อง

4.5 มิติการเมือง ประเด็น อนาคตการเมืองไทย : จุดยืนบนความขัดแย้งโลก

ข้อเสนอแนะต่อทุกภาคส่วนในภาพรวม

1. การสร้างความเข้มแข็งจากภายในประเทศ เพื่อให้ไทยมีความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพมากขึ้นด้วยการศึกษา การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี และโลจิสติกส์ การต่อยอดจุดแข็งทางด้านระบบสาธารณสุขของไทยให้พร้อมรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ การส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคเอกชนไทยโดยเฉพาะธุรกิจสตาร์ทอัพและผู้ประกอบการในพื้นที่ การสร้างการตระหนักรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของต่างชาติในไทย และการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ในพื้นที่ต่าง ๆ ของไทย ทั้งภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการกำหนดทิศทางการดำเนินยุทธศาสตร์ต่างประเทศของไทยที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของไทยในด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่มากขึ้น

2. สนับสนุนบทบาทที่สร้างสรรค์ของมหาอำนาจ ใช้ข้อได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์ให้เป็นสะพานเชื่อมกับมหาอำนาจ รวมทั้งผลักดันมิติที่ไทยสามารถมีบทบาทนำ เพื่อแสวงหาความร่วมมือที่หลากหลาย สนับสนุนการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เคารพอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน เสริมสร้างความร่วมมือกับมหาอำนาจทุกฝ่าย

3. รักษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ดีกับทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุน พร้อมกับแสวงหาตลาดใหม่ในภูมิภาคที่มีแนวโน้มการเติบโตสูง เช่น ประเทศในเอเชีย โดยเฉพาะญี่ปุ่น อินเดีย และเวียดนาม รวมถึงภูมิภาค Sub-Saharan Africa (ภูมิภาคที่มีพื้นที่อยู่ในทวีปแอฟริกาและอยู่ทางใต้ทะเลทรายซาฮารา) อย่างไรก็ตาม การส่งออกสินค้าไทยไปยังภูมิภาคแอฟริกาและลาตินอเมริกายังประสบปัญหาเรื่องการขนส่งสินค้า เนื่องจากไทยไม่มีบริษัทเดินเรือในเส้นทางดังกล่าวโดยตรง จึงต้องพึ่งพาบริษัทของยุโรปและจีน นอกจากนี้ การเพิ่มพูนบทบาทด้านนวัตกรรม ระบบสาธารณสุขโลก และสิ่งอำนวยความสะดวก อาจสามารถดึงดูดให้มหาอำนาจเข้ามามีปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์

4. การรักษาระยะห่างกับมหาอำนาจอย่างสมดุล โดยกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติที่ชัดเจน และควรแสดงบทบาทนำจากตรงกลาง (leading from the middle) โดยเริ่มจากการเพิ่มบทบาทในระดับภูมิภาค ไทยควรมีนโยบายเป็นกลางในเชิงรุก คือ การไม่เลือกข้าง แต่ต้องแสดงจุดยืนที่ชัดเจนในประเด็นที่จำเป็น และสอดคล้องกับบรรทัดฐานระหว่างประเทศ เช่น การคัดค้านการใช้กำลังทหาร การสนับสนุนการเจรจา การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ให้ความสำคัญกับการสื่อสารกับประชาชน เนื่องจากมติมหาชนมีความสำคัญในการผลักดันยุทธศาสตร์การต่างประเทศ

นอกจากนี้ ไทยต้องทำให้ประเทศมหาอำนาจเห็นว่าอาเซียนยังเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพการรักษาสันติภาพและมีความชัดเจนในการยึดผลประโยชน์แห่งชาติโดยทำความเข้าใจกับผลประโยชน์แห่งชาติของไทยและบริบทโลกควบคู่กันอย่างแข็งขัน และใช้วิธีการเจรจาโดยยึดผลประโยชน์แห่งชาติเป็นที่ตั้ง เพื่อหลีกเลี่ยงการทำให้ประเทศอยู่ในสถานะที่ไม่มีทางเลือกหรือสถานะที่ต้องดำเนินนโยบายเชิงรับในระดับที่ทำให้ไทยไม่สามารถกำหนดท่าทีได้ แม้แต่ประเด็นที่เป็นผลประโยชน์ของไทย จึงจะทำให้ไทยสามารถดำรงสถานะเป็นกลางได้ในเวทีระหว่างประเทศ

5. การยึดแนวทาง 3M เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินนโยบาย ได้แก่ 1) การวางตัวเป็นประเทศระดับขนาดกลาง (middle power) 2) การกระจายความเสี่ยง (mitigate risk) ด้วยการสร้างสัมพันธ์กับประเทศอื่นและลดการพึ่งพาประเทศมหาอำนาจเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และ 3) การพัฒนาบทบาทของไทยให้เป็นผู้ นำของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป (Mainland Southeast Asia) ควบคู่กับการหลีกเลี่ยงการเชื่อมโยงประเด็นการเมืองระหว่างประเทศกับประเด็นการเมืองภายใน

6. การใช้แนวทางปฏิบัตินิยมที่ยึดมั่นในหลักการ (Principled Pragmatism) โดยทำให้ยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทยให้สามารถสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย ส่งเสริมความร่วมมือในกรอบพหุภาคี โดยเฉพาะอาเซียน ยึดมั่นและธำรงรักษาหลักการเสรีนิยมระหว่างประเทศ เช่น สิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย และการเคารพในบูรณภาพแห่งดินแดน และเปิดพื้นที่ให้กับตัวแสดงทางนโยบายการต่างประเทศใหม่ ๆ เช่น ภาคเอกชน กลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม และคนรุ่นใหม่

7. ไทยควรมีการพิจารณาเกี่ยวกับการนำนโยบายการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) และการทูตแบบรอบทิศทาง มาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศพันธมิตรทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างสหรัฐฯ และจีนโดยมุ่งเน้นเสริมสร้างความเข้าใจให้แก่สหรัฐฯ และจีน เกี่ยวกับวิถีของเอเชียและอาเซียน อีกทั้งให้เข้าใจถึงความต้องการของอาเซียนในภาพรวมเกี่ยวกับ "การเป็นแกนกลางของกลไกต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในภูมิภาค"

8. การทบทวนบทบาทและความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจทั้งสอง จากสถานการณ์การแข่งขัน และการช่วงชิงการมีบทบาทผู้นำในภูมิภาคอาเซียนระหว่างสหรัฐฯ และจีนนั้น ไทยควรใช้โอกาสนี้พิจารณาถึงการทบทวนบทบาทและความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจทั้งสอง เพื่อให้ธำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในมิติต่างๆ ทั้งในด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ ฯลฯ และพิจารณาถึงนโยบายที่จะสามารถรักษาดุลอำนาจระหว่างสหรัฐฯ และจีน ทั้งในเวทีแบบไตรภาคี พหุภาคี และในเวทีอาเซียนไทยควรมีการรอบคอบความร่วมมือที่ไทยทำร่วมกับสหรัฐฯ และจีน มาพิจารณาแสวงหาประโยชน์ผ่านเวทีระดับพหุภาคี เช่น เวทีการประชุมสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN), ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิรวดี - เจ้าพระยา - แม่โขง (Ayeyawady - Chao

Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) และความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) เป็นต้น ซึ่งกรอบความร่วมมือเหล่านี้ไทยมีบทบาทสำคัญทั้งต่อระบบเศรษฐกิจและที่ตั้งทางภูมิรัฐศาสตร์ ฉะนั้นไทยควรพิจารณาถึงการแสดงบทบาทผู้นำและผลักดันในประเด็นข้อตกลงที่ไทยจะได้รับประโยชน์มากที่สุด

9. รัฐควรพิจารณากำหนดแนวทางการปกครองประเทศด้วยระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อให้การเมืองประเทศมีเสถียรภาพ

10. รัฐบาลควรดำเนินนโยบายทางการเมือง ในลักษณะที่ไม่โน้มเอียงขัดต่อจุดยืนหลักของประเทศไทยในการรักษาดุลยภาพกับประเทศมหาอำนาจรวมทั้งประเทศอื่นๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพิจารณาผลกระทบในมิติต่างๆ อย่างรอบด้าน เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ

4.6 มิติสังคม

1) ประเด็น สังคมสูงวัย..นำหัวใจหรือทำทนายให้เตรียมพร้อม

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ :

1. จัดบริการทางการแพทย์ และสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ

1.1 เตรียมความพร้อมและวางแผนการใช้งบประมาณสำหรับการจัดบริการทางการแพทย์ และสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ที่ต้องดำเนินการโดยรัฐ ให้เพียงพอและเหมาะสม

1.2 พัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์ เพื่อให้การบริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและได้มาตรฐานสากล

1.3 จัดตั้งสถานบริบาลสำหรับผู้ป่วยระยะท้าย (Ramathibodi Elderly Care and Hospice หรือ ECH) เพื่อให้บริการแก่ผู้ป่วยแบบประคับประคอง ผู้ป่วยระยะท้าย (Palliative Care and Hospice) ผู้ป่วยระยะฟื้นฟู และกายภาพบำบัด (Intermediate Care and Rehabilitation)

1.4 เตรียมความพร้อมและวางแผนการใช้งบประมาณ ให้เหมาะสมกับการพัฒนารูปแบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ให้เพียงพอ ทัวถึง

1.5 ส่งเสริมให้มีสถานสงเคราะห์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อดูแลผู้สูงอายุที่ไม่มีญาติดูแล หรือถูกทอดทิ้งในสามารถอาศัยอยู่ในชุมชนได้

1.6 พัฒนารูปแบบสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในปัจจุบัน และในอนาคต

1.7 สนับสนุนให้มีกฎหมายกตัญญู เพื่อส่งเสริมให้บุตรกลับมาดูแลพ่อแม่ ที่เป็นผู้สูงอายุ เพื่อลดภาระของภาครัฐ ในการจัดสถานรองรับสำหรับผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

2. สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

2.1 ส่งเสริมให้สถานที่ต่างๆ เช่น สถานที่สาธารณะ สถานที่ท่องเที่ยว หน่วยงานราชการ ห้างสรรพสินค้า สถานีขนส่ง ศาสนสถาน มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ให้สามารถเข้าถึงบริการ และเข้าใช้ประโยชน์ในสถานที่ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ รถเข็น ทางเดิน ลิฟท์ ทางลาด ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ

2.2 ส่งเสริมการสร้างศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior Complex) เพื่อรองรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ ซึ่งมีการจัดบริการสำคัญสำหรับผู้สูงอายุภายในพื้นที่เดียวกัน หรือใกล้เคียง ได้แก่ ที่พักอาศัย โรงพยาบาล สถานบริการผู้สูงอายุ ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต สวนสาธารณะ

2.3 ส่งเสริมให้มีการสร้างและปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ให้มีความเหมาะสมและปลอดภัยต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

3. วางแผนด้านการเงินสำหรับผู้สูงอายุ และก่อนวัยผู้สูงอายุ

3.1 กำหนดนโยบายการออมภาคบังคับในทุกกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่เข้าสู่วัยแรงงาน โดยกำหนดวงเงินออมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับรายได้

3.2 ส่งเสริมการวางแผนด้านการเงิน และการลงทุนเพื่ออนาคตให้แก่คนทุกวัย เยาวชน วัยแรงงาน เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นผู้สูงอายุที่มีฐานะมั่นคง

3.3 ส่งเสริมอาชีพใหม่ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดยพัฒนาทักษะใหม่ที่จำเป็นรวมทั้งนำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้ในการสร้างงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มโอกาสในการมีงานทำให้แก่ผู้สูงอายุ

3.4 ส่งเสริมการจ้างงาน และจัดบริการจัดหางานสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้ ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยนำข้อมูลผู้สูงอายุ ได้แก่ ความรู้ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ และศักยภาพของผู้สูงอายุ มาวิเคราะห์เพื่อวางแผนกำหนดลักษณะของงานที่เหมาะสม กับผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน

3.5 ขยายอายุเกษียณเพื่อเพิ่มจำนวนคนวัยทำงานช่วยบรรเทาผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สนับสนุนให้บริษัทจ้างงานผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำ และมีรายได้เพิ่มขึ้น

4. ส่งเสริมองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเตรียมความพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุ

4.1 สร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้มีสุขภาพดี โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าถึงวัยผู้สูงอายุ ให้มีสุขภาพดี อายุยืน และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น ด้านอาหาร การออกกำลังกาย

4.2 จัดตั้งศูนย์เรียนรู้และพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ วิจัย พัฒนานวัตกรรม และแหล่งฝึกอบรม (Research and Training Center) แก่แพทย์ พยาบาล บุคลากรทางการแพทย์ และประชาชนทั่วไป

4.3 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงสื่อโซเชียลมีเดีย และเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.4 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ และผู้ที่กำลังจะเข้าสู่วัยสูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากแนวคิด พหุผลพลัง (Active Ageing) คือการมีสุขภาพดี มีหลักประกัน และมีความมั่นคงในชีวิต รวมถึงมีส่วนร่วมและมีคุณค่าทางสังคม

4.5 ส่งเสริมทัศนคติของสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ อย่างเหมาะสม โดยให้คุณค่าแก่ผู้สูงอายุในฐานะเป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคม ร่วมกันสร้างสังคมสูงวัยที่เป็นธรรม และเท่าเทียม

4.6 ส่งเสริมภูมิปัญญาผู้สูงอายุ และให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการแก้ไขปัญหาสังคม และพัฒนาประเทศ

ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน :

5. จัดตั้งสถานบริการทางการแพทย์ เพื่อดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เช่น สถานบริบาลผู้ป่วยระยะท้าย เพื่อดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองและผู้ป่วยระยะท้าย ผู้ป่วยระยะฟื้นฟูและกายภาพบำบัด
6. ศึกษาวิจัยพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการแพทย์เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และนวัตกรรมในการดูแลผู้สูงอายุ
7. พัฒนาบริการรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น บริการดูแลผู้สูงอายุตามบ้าน บริการพาผู้สูงอายุไปโรงพยาบาล บริการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ บริการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ
8. ดำเนินการร่วมกับภาครัฐ และสนับสนุนนโยบายภาครัฐในการจัดสวัสดิการที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ และนโยบายการเตรียมพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ
9. ออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ เช่น เวชภัณฑ์ อาหารเสริมสำหรับดูแลสุขภาพ เพอร์นิเจอร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
10. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอาคารและนอกอาคาร เพื่อรองรับผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้บริการได้สะดวกมากขึ้น
11. ดำเนินการร่วมกับภาครัฐในการสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ หรือศูนย์ที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบครบวงจร (Senior Complex)
12. ออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเงินรูปแบบใหม่ เพื่อส่งเสริมการลงทุนระยะยาวสำหรับผู้ที่ต้องการวางแผนเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่มั่นคง
13. จัดหาตำแหน่งงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อรองรับนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะต่อภาคประชาชน/ประชาสังคม :

14. ส่งเสริมประชาชนมีการเตรียมความพร้อมก่อนวัยผู้สูงอายุในทุกช่วงวัย ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ การวางแผนทางการเงิน และการออมเงินก่อนวัยเกษียณ เพื่อเป็นผู้สูงอายุที่สามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต
15. ส่งเสริมให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ โดยให้คุณค่าแก่ผู้สูงอายุในฐานะเป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคม
16. ชุมชนมีการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร และองค์ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุตามบ้าน หรือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้สามารถอยู่ในชุมชนได้ เช่น อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver)
17. ชุมชนให้การยอมรับผู้สูงอายุ และมีการนำภูมิปัญญาผู้สูงอายุ มาใช้ในการแก้ปัญหาภายในชุมชน
18. สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนาทักษะใหม่ รู้เท่าทันเทคโนโลยี ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน สามารถดูแลตนเองได้

2) ประเด็น ความเหลื่อมล้ำ ความยากจน ความท้าทายที่มีความหวัง

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ :

1. เพิ่มงบประมาณให้กับภาคการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาให้เหมาะสมอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายเพื่อปฏิรูปการศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด โดยลดส่วนงานที่ไม่จำเป็นเช่นงานเอกสารวิทยฐานะ แต่ไปมุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพของการศึกษา ส่งเสริมการสร้างและใช้นวัตกรรมการศึกษาใหม่ที่มีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน และเปลี่ยนตัวชี้วัดจากจำนวนเอกสารวิชาการเป็น ประสิทธิภาพของการศึกษา ความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ของนักเรียน นักศึกษาแทน
2. ขยายการเข้าถึงการศึกษาสายอาชีพและเทคนิคซึ่งการศึกษาสายอาชีพและเทคนิคสามารถเป็นเส้นทางสำคัญสู่ความสำเร็จทางเศรษฐกิจสำหรับนักเรียนที่อาจไม่สนใจศึกษาต่อในเส้นทางสายวิชาการแบบเดิม ผู้กำหนดนโยบายสามารถทำงานเพื่อขยายการเข้าถึงการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและเทคนิค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบท ซึ่งนักเรียนอาจไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรทางวิชาการแบบดั้งเดิมได้
3. ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยให้กับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก โดยใช้การเพิ่มพื้นที่สื่อเพื่อจูงใจ เช่นการจัดประกวดให้ชนกลุ่มน้อยใช้ภาษาไทยดีเด่น พร้อมกับส่งเสริมอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยนั้น
4. ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู โดยเพิ่มค่าตอบแทนที่เหมาะสมค้ำค่า ทั้งค่าตอบแทนทางตรงและทางอ้อม แลกกับการยกระดับเพิ่มมาตรฐานวิชาชีพครูเพื่อเป็นการคัดกรองครูที่มีคุณภาพเข้าสู่ระบบการศึกษา
5. ส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่มากขึ้น ซึ่งผู้กำหนดนโยบายสามารถทำงานเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่มากขึ้นในระบบการศึกษา โดยการประเมินผลงานของนักเรียนเป็นประจำ ติดตามการจัดสรรเงินทุน และกำหนดให้นักการศึกษาและผู้บริหารรับผิดชอบในการปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน
6. ส่งเสริมแนวทางเลือกในสายงาน แทนที่จะเรียนจนจบ 4-10+ ปี แล้วค่อยมาทำงาน ลองให้เรียนพื้นฐานแล้วเข้าไปฝึกงาน หรือ เข้าทำงานไม่ประจำในส่วนงานต่างๆ เพื่อเรียนรู้ว่ามีความถนัดหรือมีความชอบหรือไม่ แล้วเก็บหน่วยกิจเพื่อไปเรียนต่อในระดับสูง เช่น ส่งเสริมให้เด็กจบ ม.ต้นไปฝึกงานในสายงานที่สนใจ, ให้เด็กไปฝึกงานเป็นผู้ช่วยพยาบาลก่อนสามปีจึงจะสามารถสอบเข้าเรียนพยาบาลได้ เป็นต้น
7. การจัดตั้งกลไกคณะกรรมการนโยบายสุขภาพแห่งชาติ โดยเน้นเป้าหมายการสร้างความเป็นเอกภาพและบูรณาการนโยบายสำคัญด้านสุขภาพ ระหว่างหน่วยงานและองค์กรอิสระระดับชาติ โดยการจัดตั้งกลไกระดับชาติที่มีสมรรถนะสูง เพื่อกำหนด ขับเคลื่อน ติดตามกำกับนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวมและด้านต่างๆ
8. การจัดให้มีกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับเขต โดยเน้นเป้าหมายการมีระบบบริการในเขตพื้นที่ที่ถูกออกแบบให้รองรับกับสภาพปัญหา มีการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าและมีระบบกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับเขตพื้นที่ที่สามารถเกื้อหนุนกันได้ ในลักษณะพ่วงบริการ แทนการจ่ายงบประมาณลงไปยังหน่วยบริการย่อยโดยตรง และให้มีกลไกการบริหารเขตพื้นที่แบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

9. การวางระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศสุขภาพ โดยเน้นเป้าหมายให้ระบบสาธารณสุข สถานบริการและสถานพยาบาลภาครัฐ มีและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมในการพัฒนากระบวนการทำงานและการบริหารจัดการ การวิเคราะห์และพัฒนางาน การส่งต่อผู้ป่วย การใช้ระบบข้อมูลสุขภาพส่วนบุคคลอิเล็กทรอนิกส์

10. ระบบแผนกำลังคนด้านสุขภาพในระยะยาว โดยเน้นเป้าหมายการออกแบบวางแผน กำหนดสัดส่วนบุคลากรสุขภาพต่อประชากรในระดับประเทศที่เพียงพอ สอดคล้องกับระดับการพัฒนา แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายบุคลากรสุขภาพระหว่างเขตสุขภาพ รูปแบบการจ้างงานที่เหมาะสมและไม่มีพื้นที่ขาดแคลนบุคลากรซ้ำซาก

11. ระบบบริการการแพทย์ปฐมภูมิ โดยเน้นเป้าหมายการมีระบบบริการการแพทย์ปฐมภูมิที่สมบูรณ์ครบถ้วน ใกล้เคียงบ้านใกล้ใจ รวมทั้งการผลิตบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเวชศาสตร์ครอบครัวเพื่อให้บริการ ลดภาระโรคโดยค่าใช้จ่ายต่อหัวไม่เพิ่ม

12. การพัฒนาระบบแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยเพื่อเศรษฐกิจ โดยเน้นเป้าหมายประเทศไทยมีความมั่นคงจากการนวดไทยและผลิตภัณฑ์สมุนไพร การแพทย์แผนไทยมีความมั่นคงอยู่ในระบบบริการสุขภาพและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

13. ภาครัฐต้องดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยต้องวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายอย่างรอบคอบ รอบด้าน และเป็นระบบ รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ต่อประชาชน เพื่อให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเป็นไปอย่างประสิทธิภาพ ซึ่งหน่วยงานของรัฐควรดำเนินการถ่ายทอดขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติโดยยึดโยงกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยให้ความสำคัญ 2 เรื่อง ดังนี้

13.1 การพัฒนากฎหมาย โดยเน้นการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขยกเลิกกฎหมายให้มีเท่าที่จำเป็นและสอดคล้องบริบทและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ จากการนำเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรมทางกฎหมายมาประยุกต์ใช้ และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม รวมทั้งบูรณาการเชื่อมโยงกฎหมายทุกลำดับชั้นให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเอกภาพ ไม่ขัดกัน มีการนำกฎหมายไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะนำกระบวนการยุติธรรมปราศจากความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียม โดยมีแนวทางดำเนินการมุ่งเน้นการปฏิรูปกฎหมายกระจายอำนาจ กำหนดให้บริการสาธารณะพื้นที่เป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกเรื่อง ยกเว้นความมั่นคงในราชอาณาจักร ระบบเงินตรา และการต่างประเทศ โดยส่วนกลางและภูมิภาคมีหน้าที่เข้ามาเสริม เมื่อท้องถิ่นขาดศักยภาพ รวมถึงกำหนดให้มีการจัดสรรรายได้ระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่นที่เป็นธรรม ตลอดจนเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีโอกาสหารายได้ด้วยวิธีการอื่น เช่น การออกพันธบัตร เป็นต้น

13.2 การพัฒนากระบวนการยุติธรรม อำนวยความยุติธรรมให้เป็นอย่างเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้ดำเนินงานสอดคล้องกันอย่างเป็นองค์ภาพเพื่อให้สามารถจัดการกับข้อขัดแย้งกรณีพิพาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงกับระบบเทคโนโลยีดิจิทัลด้วยการส่งเสริมการดำเนินการของกองทุนยุติธรรม โดยการต่อยอดพัฒนาระบบความช่วยเหลือในรูปแบบดิจิทัล เช่น การพัฒนา Mobile Applications การพัฒนาระบบ Digital Exchange Center และการพัฒนาระบบ

ฐานข้อมูล Big Data ของกองทุน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกองทุนยุติธรรมได้ง่ายและทั่วถึง ลดขั้นตอน ลดการเดินทางของประชาชนและเจ้าหน้าที่ และหวังว่าจะช่วยให้เกิดการกระจายอำนาจออกสู่ท้องถิ่นมากขึ้น

ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน :

14. ลงทุนในเทคโนโลยีการศึกษาที่มีศักยภาพในการช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาโดยให้การเข้าถึงทรัพยากรและแพลตฟอร์มการเรียนรู้คุณภาพสูง บริษัทเอกชนสามารถลงทุนในโซลูชันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่นำไปใช้ในโรงเรียนได้ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทซึ่งทรัพยากรอาจมีจำกัด

15. จัดหาการฝึกอบรมงานและโอกาสการจ้างงาน โดยที่บริษัทเอกชนสามารถจัดหาการฝึกอบรมงานและโอกาสการจ้างงานให้กับนักเรียนที่ด้อยโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อาจไม่สามารถเข้าถึงเส้นทางการศึกษาแบบดั้งเดิมได้ สิ่งนี้สามารถช่วยส่งเสริมการเคลื่อนย้ายทางเศรษฐกิจและลดผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่อสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

16. บริษัทเอกชนสามารถเป็นพันธมิตรกับภาครัฐและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรเพื่อสนับสนุนความคิดริเริ่มและโครงการด้านการศึกษา สิ่งนี้สามารถช่วยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและความเชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดผลกระทบมากขึ้นในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย

17. ภาคเอกชนควรเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้มุ่งอำนวยความสะดวกแก่พนักงานในองค์กร รวมถึงประชาชนหรือลูกค้า โดยสะดวกและรวดเร็ว รวมถึงสร้างความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการดำเนินการทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม อาทิ การบังคับคดี การไต่สวน ภายใต้กรอบตามรายงานผลการจัดอันดับความยาก – ง่ายในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business) ตลอดจนเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมตามแนวคิดประชารัฐ เพื่อส่งเสริมรัฐสวัสดิการร่วมกัน

ข้อเสนอแนะต่อภาคประชาชน/ประชาสังคม :

18. องค์กรภาคประชาสังคมสามารถสนับสนุนการปฏิรูปนโยบายการศึกษาที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและส่งเสริมโอกาสที่มากขึ้นสำหรับนักเรียนทุกคน ซึ่งอาจรวมถึงการสนับสนุนให้เพิ่มเงินทุนเพื่อการศึกษาในพื้นที่ชนบท ขยายการเข้าถึงการศึกษาสายอาชีพและเทคนิค และจัดการกับอุปสรรคด้านภาษา

19. ส่งเสริมความตระหนักและการสนับสนุนที่มากขึ้นเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย โดยการจัดแคมเปญและกิจกรรมสาธารณะ และมีส่วนร่วมกับผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง

20. การส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์การพิทักษ์ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาสังคม เพื่อสะท้อนความคิดเห็นปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ผ่านมา โดยร่วมวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้าน และเป็นระบบ ตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมผ่านกลไก/ช่องทางต่าง ๆ ในการเข้าถึงกฎหมายที่

หลากหลายมากขึ้น อาทิ การดำเนินการผ่านกลไกการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือศูนย์ดำรงธรรม โดยภาครัฐ จะต้องเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณา ในกระบวนการตรากฎหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมกลไกการให้ความรู้ด้านกฎหมาย นอกจากนี้อาจเริ่มใช้เวทีประชาคมหมู่บ้านเป็นจุดเริ่มต้นในการให้ความเห็นต่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ กฎหมายในระดับพื้นที่ เพื่อให้การปรับปรุงกฎหมายสอดคล้องกับบริบทสังคมในปัจจุบัน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและเสมอภาค พร้อมทั้งพัฒนามาตรการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อ กระบวนการยุติธรรม

บรรณานุกรม

- กาญจนภรณ์. (2549). **สุขภาพจิต**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณะกรรมการกลุ่มผลิตภัณฑ์พัฒนาการวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ. (2558). **พัฒนาการวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.
- คณะกรรมการปฏิรูประบบรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. (2559). **รายงานการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย**. หน้า 10-18.
- จารย์ ปิ่นทอง. (2559) **นโยบายเพื่อรองรับสังคมสูงวัย เน้นแค่ผู้สูงวัยยังไม่พอ บทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจธนาคารแห่งประเทศไทย**. หน้า 1-2.
- ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล พลตรี ดร (2562). **การดำเนินยุทธศาสตร์ของจีนในระดับโลกและต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : ย้อนพินิจแนวคิดการผงาดอย่างสันติ (Peaceful Rise)**. Chinese Language and Culture Journal, เข้าถึงได้จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/clcjn/article/view/236023> ตลาตของกลุ่มสินค้าสำหรับผู้สูงอายุ. สืบค้น 18 มีนาคม 2566.
- ชนพล สราญจิตร. (2558). **ปัญหาความยากจนในสังคมไทย Problem of Poverty in Thailand ในวารสารวิชาการ**. หน้า 23-24.
- ธรรมรัตน์ รัตนมณี (2562), **รายงานส่วนบุคคลเรื่อง ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในทะเลจีนใต้ ที่มีผลต่อบทบาทของไทยในอาเซียน**, หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 11 ปี 2562 สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ. หน้า 9 , 17
- บทความวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคงของประเทศรายสัปดาห์ (2565) **ข้อเสนอแนะต่ออาเซียน ประเทศไทย และกองทัพ เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง Thailand SSC Focus ฉบับที่ ๑๐/๖๕**
- วารศม ลีระพันธ์, (2561). **ลดคนล้นโรงพยาบาลด้วยความคิดเชิงระบบ**. https://www.the101.world/system_thinking_health. สืบค้น 15 มีนาคม 2566.
- ประภัสสร เทพชาตรี (2562) **บทความวิชาการ ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อจีนในศตวรรษที่ 21**. วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 พ.ศ.2562 หน้า 4, 19-20
- ปราโมทย์ ประสาทกุล, และปัทมา ว่าพัฒนางศ์. (2553). **ประชากรและสังคม 2553**. นครปฐม : ประชากรและสังคม.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2556). **สถานการณ์และแนวโน้มสังคมผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556 – 2573**. จาก <https://www.dop.go.th/en/known/side/1/1/47>, สืบค้น 18 มีนาคม 2566
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2562). **ความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข**. กระทรวงสาธารณสุข.
- โพสต์ทูเดย์ออนไลน์ (2562). **สงครามอวกาศ สนามชิงมหาอำนาจโลก**, เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/international-news/577559>. สืบค้น 18 มีนาคม 2566

- มงคล ณ สงขลา. (2562). **ผู้ป่วยล้นรพ. เหตุรัฐพัฒนาระบบไม่ทันความต้องการ** และกระจายอำนาจลงทุน **โครงสร้างพื้นฐานสุขภาพ**. ค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2>. สืบค้น 15 มีนาคม 2566.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2557). **สาเหตุของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ**. ค้นจาก <https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/05-03.html>. สืบค้น 19 มีนาคม 2566.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2560). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559**. นครปฐม: **พรีนเทอริ**. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2553). **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์. (2557). **ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทย**. ค้นจาก www.dop.go.th. สืบค้น 19 มีนาคม 2566.
- ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์. (2563). **สังคมสูงวัย...ความท้าทายประเทศไทย**. ค้นจาก www.dop.go.th. สืบค้น 19 มีนาคม 2566.
- ศูนย์บัญชาการทหาร (2566), **สรุปสถานการณ์ด้านการข่าวประจำวัน บก.ศบท.ศูนย์อนาคตศึกษา**. **โครงสร้างข่าวอำนาจโลกในอนาคต 20 ปี**, จาก <https://www.nia.go.th/static/files/banners/โครงสร้างข่าวอำนาจโลก%2020%20ปี.pdf>. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2566
- สหประชาชาติ ประเทศไทย. 2565. **เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 12 บริโภคและผลิตอย่างมีความรับผิดชอบ**. จาก <https://thailand.un.org/th/sdgs/12> http://resource.tcdc.or.th/ebook/AgingSociety_Report_official.pdf. สืบค้น 28 กุมภาพันธ์ 2566,
- สหประชาชาติ ประเทศไทย. 2565. **เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 13 แก้ปัญหาโลกร้อน**. จาก <https://thailand.un.org/th/sdgs/13>. สืบค้น 28 กุมภาพันธ์ 2566,
- สำนักข่าวไทย (2566). **ฟิลิปปินส์ให้สหรัฐเข้าถึงฐานทัพอีก 4 แห่ง**. เข้าถึงได้จาก <https://tna.mcot.net/world-1107129>. สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2566
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2558. **แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ.2558 - 2593**, จาก <http://climate.onep.go.th/th/climate-change-master-plan-2015-2050>. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2566
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2560. **แผนแม่บทบูรณาการการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ.2558 – 2564**, จาก plan_monitor.onep.go.th/assets/themes/default/file/master-multi-01.pdf. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2566
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2566. **แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2566 – 2570**. จาก <http://onep.go.th/book/environment-plan-2566-2570>. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2566.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2566. **รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2565 (ฉบับ infographic)**. จาก <https://www.onep.go.th/book/info-soe65/>
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)**. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้น 2

- มีนาคม 2566.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ. จาก http://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct2018.pdf. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 – 2570) จาก http://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_Final.pdf. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). (ร่าง) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). จาก http://n-scr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/12/NS_file-23NS-261265.pdf. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566.
- สำนักวีโอเอไทย (2565). เศรษฐกิจจีนจ่อแซงสหรัฐฯ ในปี 2030, จาก <https://www.voathai.com/a/china-economy-outgrow-us/6383287.html>. สืบค้น 19 มีนาคม 2566.
- สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี (2565). ฐานทัพเรือจีนในกัมพูชา การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ยุคใหม่ ที่ทำให้สหรัฐฯ ต้องกังวล, ไทยรัฐออนไลน์ Global Affairs จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/spark/101638>. สืบค้น 11 มิถุนายน 2565.
- สุริรัตน์ ตรีมรรคา. (2559). ผู้ป่วยล้น รพ. กำลังคนสุขภาพก็งานล้นมือ กระจายอำนาจเป็นคำตอบหรือไม่. ค้นจาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_186586. สืบค้น 15 มีนาคม 2566.
- อนันต์ อนันตกุล. (ม.ป.ป.). (2553). สังคมสูงวัยความท้าทายประเทศไทย รายงานเสนอที่ประชุมราชบัณฑิตและภาคีสมาชิก. สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา: ม.ป.ท., จาก <http://legacy.orst.go.th/?p=17718>. สืบค้น 18 มีนาคม 2566.
- อรรถกร เฉยทิม. (2560). ความสุขของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตกรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร. หน้า 14-16.
- Annual Report to Congress (2010), *Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2010*, http://www.andreweidson.com/wp-content/uploads/2015/11/DoD_China-Report_2010.pdf
- Charlie Campbell (2022), *A Chinese Naval Base in Cambodia Signals a New Era of Competition in the Asia-Pacific Region*, Time News Asia, JUNE 7, 2022 เข้าถึงได้จาก <https://time.com/6185021/chinacambodia-ream-naval-base/>
- Insight IAS (6 July 2022). *The status of China's Belt and Road Initiative in South Asia* by Insights Editor. July 6, 2022 เข้าถึงได้จาก <https://www.insightsonindia.com/2022/07/06/editorial-analysis-the-status-of-chinas-belt-and-road-initiative-in-south-asia/>
- Richard D. Fisher, Jr. (2023), *On Taiwan: Decisive deterrence requires US tactical nuclear weapons*. Taipei Times เข้าถึงได้จาก <https://www.taipeitimes.com/News/editorials/archives/2023/03/13/2003795999>. สืบค้น 13 มีนาคม 2566.

Sebastian Strangio (2022), **What the Cambodian Naval Base Brouhaha Overlooks, The Diplomat**, เข้าถึงได้จาก <https://thediplomat.com/2022/06/what-the-cambodian-naval-base-brouhaha-overlooks/>. สืบค้น 8 April 2023.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาพประกอบกิจกรรมสัมมนา Strategic Outlook นักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 16 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566

พลเอก อภิศักดิ์ สมบัติเจริญนนท์ ประธานพิธีเปิด

ถ่ายภาพในงานแถลงผล Outlook ของนยศ.16

นาวาอากาศเอกหญิง จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ
ผอ.กศย.ศศย.สปท.

พิธีกร นยศ. 16

กลุ่มที่ 1 มิติสังคม

กลุ่มที่ 2 มิติเทคโนโลยี

กลุ่มที่ 3 มิติเศรษฐกิจ

กลุ่มที่ 4 มิติสิ่งแวดล้อม

กลุ่มที่ 5 มิติการเมือง

กลุ่มที่ 6 มิติทหาร

**ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ**

หลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๑๖

วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๖ คณะนักบริหารหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๑๖ เข้าร่วมการประชุม
และงานเลี้ยง Strategic Outlook เนื่องจากการครบรอบทศวรรษและโอกาสยุทธศาสตร์ไร้พรมแดนคือ
STEP-14 สำหรับเขตภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๑ ณ ศูนย์บริหาร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ข่าวประชาสัมพันธ์ นยศ. รุ่น 16

ภาคผนวก ข

รายชื่อนักศึกษาหลักสูตร นักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 16 ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

เลขที่ 1601
นางสาวกนกวรรณ อุตเมืองเพ็ญ
สำนักข่าวกรองแห่งชาติ

เลขที่ 1602
ดร.กมล หุระนันท์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เลขที่ 1603
พ.อ.กฤษฎา วงศ์ปราชญ์
วิทยาลัยเสนาธิการทหาร

เลขที่ 1604
นางกิจติยา ไสสอาด
สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์

เลขที่ 1605
พ.อ.กิตติพงษ์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

เลขที่ 1606
นางสาวขวัญศิริ วันวิเวก
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

เลขที่ 1607
นางสาวขวัญสุดา เข้มทอง
กรมศุลกากร

เลขที่ 1608
พ.อ.คมกฤษ แนนกลาง
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์

เลขที่ 1609
ดร.จกกฤษ สิงห์ธนसार
กรมป่าไม้

เลขที่ 1610
นางจิตติดี ขวัญพุ่ม
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เลขที่ 1611

นางจิรฐา เพ็งคล้าย
สำนักงานอัยการสูงสุด

เลขที่ 1612

นางสาวจิราภรณ์ วรรณบุญรัมย์
กรมอุทยานแห่งชาติ

เลขที่ 1613

ผศ.ดร.จุลศักดิ์ ชาบุญรงค์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เลขที่ 1614

นพ.เจนวิทย์ เวชกามา
โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช

เลขที่ 1615

น.ท.หญิงฉัตรรัฐรัตน์ พัชรกิจจา, ร.น.
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์

เลขที่ 1616

นายฉันทิต สว่างเนตร
สถาบันเอเชียศึกษา - จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

เลขที่ 1617

นายชยพล ชุนเรศ
กรมศุลกากร

เลขที่ 1618

นายณัฐ ศรีภูธร
สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

เลขที่ 1619

นายเดช บัวคลี่
กรมวิทยาศาสตร์บริการ

เลขที่ 1620

นางสาวทักษพร น้อยแก้ว
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

เลขที่ 1621

นายทัตลภ เผ่าเหลืองทอง
ธนาคารแห่งประเทศไทย

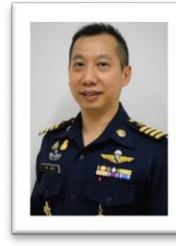

เลขที่ 1622

นายธชนะนัน วงศ์ปิ่น
สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง
ผู้บริโภค

เลขที่ 1623
นายธรรมฤทธิ์ คุณศิริณู
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

เลขที่ 1624
น.อ.ธวิน ศรีแก้ว
สำนักงานการศึกษาทหาร

เลขที่ 1625
น.อ.ธีรพล วุฒิทวีพัฒน์
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์

เลขที่ 1626
นางสาวนราภรณ์ สุวรรณประเสริฐ
สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

เลขที่ 1627
นางนฤพรธณ สุธรรมเกษม
บมจ.บางจากคอร์ปอเรชั่น

เลขที่ 1628
ดร.นิยม ไกรปุย
สถาบันบำราศนราดูล

เลขที่ 1629
นางสาวบุญจิรา หยุ่มไธสง
สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

เลขที่ 1630
รศ.ดร.บุญยฤทธิ์ ปัญญาภิญโญผล
มหาวิทยาลัยมหิดล

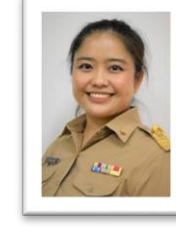
เลขที่ 1631
นายปกรณ์ ปรีชาวุฒิเดช
สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้า
และการพัฒนา (องค์การมหาชน)

เลขที่ 1632
นายปฐมพงษ์ คำวิเศษณ์
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต

เลขที่ 1633
นายปรีชา เสาร์เขียว
กรมชลประทาน

เลขที่ 1634
นางสาวปิยะนุช บุญเย็น
สำนักงานอัยการสูงสุด

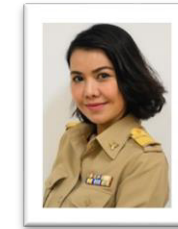
เลขที่ 1635
นายปิยะพงศ์ เข้มขาว
การประปานครหลวง

เลขที่ 1636
นายพงษ์ศักดิ์ เอื้อสุวรรณ
สำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เลขที่ 1637
ดร.พหลวัชเฒี่ อินทรบุญสม
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เลขที่ 1638
ดร.พิชญากัสสร วรรณศิริกุล
สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

เลขที่ 1639
นางสาวมนัญญา แก้วกับเพชร
สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยว
และกีฬา

เลขที่ 1640
นายมิ่งวรินทร์ ศรีศิริพงศ์
สำนักงานอัยการสูงสุด

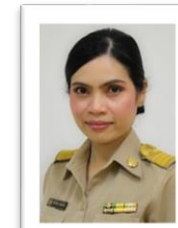
เลขที่ 1641
นายเมธี ไบโสภณ
บริษัท แอ็บโซลูท เซลท์ อินโนเวชั่น
จำกัด

เลขที่ 1642
พ.ท. หญิงยุพิน เจื่อมผา
กรมข่าวทหาร

เลขที่ 1643
ว่าที่ ร.อ.รัฐ ไรจน์กิตติชัย
กรมการค้าต่างประเทศ

เลขที่ 1644
นางสาวจิวโรบล แสงสว่าง
สำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เลขที่ 1645
ว่าที่ ร.อ.วรกร วงศ์ไพบูลย์
บริษัท ฟินิกซ์ซอฟต์แวร์ คอร์ปอเรชั่น
จำกัด

เลขที่ 1647
นางสาววิฤทัย มณีชูเนตร
ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะฯ
วุฒิสภา

เลขที่ 1648
นางศรีสุดา บุญขยาย
ศูนย์อำนวยการที่ 4 สระบุรี

เลขที่ 1649
นาย สรวิชัย รัฐพิทักษ์ภริดา
เลขาธิการบริหารกอง วุฒิสภา

เลขที่ 1650
พ.ท.สายยันต์ ชาติชนะ
โรงเรียนช่างฝีมือทหาร

เลขที่ 1651
ร.อ.สุรเชษฐ์ กังวานวานิชย์, ร.น.
บริษัท ซี ยู อี แอล จำกัด

เลขที่ 1652
พ.ท.สุรเวท ศิริพานิช
สำนักยุทธโยธาทหาร

เลขที่ 1653
น.ท.หญิง ไสภิดา ล่อใจ
หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

เลขที่ 1654
นายหัสดี แคล้วคล่อง
กำนันตำบล จ.ป.ร. จ.ระนอง

เลขที่ 1655
นางสาวอริตานันท์ อภิธนวิพัฒน์
บริษัท เอเชียอินเทลลีเจ้นท์ อินฟอร์
เมชั่น เทคโนโลยี จำกัด

เลขที่ 1656
นางอัจฉรา ดาวัน
กรมชลประทาน

นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 16
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566